

Wiederquist

Lov om ændring af lov om social service

(L 156/2018 - 19)

*Ændrede regler om magtanvendelse og andre
indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne.*

Wiederquist ApS, 2017

Kontakt: susanne@wiederquist.dk

Telefon: 28 40 17 88

*Samlet og redigeret af Susanne Wiederquist
og Camille Thiele Skjønaa*

Indholdsfortegnelse

Vejledning til brug af Wiederquist lovbog:	5
Indledning	7
Forholdet til Danmarks internationale forpligtelser	10
Den Europæiske Menneskerettighedskonvention	10
Artikel 5 og artikel 2 i 4. tillægsprotokol	10
Artikel 8	11
FN's Handicapkonvention	12
Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige	13
Lovtekst med tilhørende bemærkninger	15
Kapitel 20 - Botilbud	15
§ 108 a – Målretning af botilbud til unge.....	15
Generelle bemærkninger	15
Gældende ret.....	15
Lov om leje af almene boliger.....	16
Lov om social service.....	16
Børne- og Socialministeriets og Transport-, Bygnings- og Boligministeriets overvejelser	17
Den foreslåede ordning.....	18
Kommunal dækning af skader forvoldt af lejere i almene boliger	19
Transport-, Bygnings- og Boligministeriets overvejelser.....	20
Den foreslåede ordning.....	21
Specielle bemærkninger.....	22
Kapitel 24 - Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for alle voksne med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne	30
§ 123 - Husorden	30
De generelle bemærkninger.....	30
Gældende ret.....	30
Børne- og Socialministeriets overvejelser	31
Den foreslåede ordning.....	31
De specielle bemærkninger.....	32
§ 124 - Formål og anvendelsesområde.....	34
Generelle bemærkninger	35

Gældende ret.....	35
Forholdet til lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile.....	36
Børne- og Socialministeriets overvejelser	36
Den foreslåede ordning.....	37
De specielle bemærkninger.....	38
§ 124 b - Fysisk guidning	39
De generelle bemærkninger.....	40
Gældende ret.....	40
Børne- og Socialministeriets overvejelser	40
Den foreslåede ordning.....	40
De specielle bemærkninger.....	41
§ 124 c - Afværgehjælp	43
Generelle bemærkninger	43
Gældende ret.....	43
Børne- og Socialministeriets overvejelser	44
Den foreslåede ordning.....	44
Specielle bemærkninger.....	45
§ 124 d - Fastholdelse m.v.....	47
Generelle bemærkninger	47
Gældende ret.....	47
Børne- og Socialministeriets overvejelser	48
Den foreslåede ordning.....	50
Specielle bemærkninger.....	51
§ 128 a - Tryghedsskabende velfærdsteknologi.....	55
§ 128 b	55
Generelle bemærkninger	55
Gældende ret.....	55
Børne- og Socialministeriets overvejelser	56
Den foreslåede ordning.....	58
Specielle bemærkninger.....	60
§ 128 c - Låsning og sikring af yderdøre og vinduer	63
Generelle bemærkninger	64
Gældende ret.....	64
Børne- og Socialministeriets overvejelser	64

Den foreslåede ordning.....	65
Specielle bemærkninger.....	66
§ 133 - Klageadgang.....	68
Generelle bemærkninger	69
Gældende ret.....	69
Børne- og Socialministeriets overvejelser	69
Den foreslåede ordning.....	70
De specielle bemærkninger.....	71
§ 135 a - Registrering, indberetning og handleplaner	72
Generelle bemærkninger	73
Gældende ret.....	73
Børne- og Socialministeriets overvejelser	73
Den foreslåede ordning.....	74
De specielle bemærkninger.....	75
Kapitel 24 a - Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som ikke er en konsekvens af demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse	80
§ 136 - Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som ikke er en konsekvens af demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse	80
§ 136 a - Kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationer	80
Generelle bemærkninger	81
Børne- og socialministeriets overvejelser	81
Den foreslåede ordning.....	83
Specielle bemærkninger.....	84
Kapitel 24 b - Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse	88
§ 136 b - Målgruppe.....	88
§ 136 c - Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer	89
Generelle bemærkninger	89
Gældende ret.....	89
Børne- og Socialministeriets overvejelser	89
Den foreslåede ordning.....	91
Specielle bemærkninger.....	91
§ 136 d - Fastholdelse m.v. ved meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende adfærd.....	93

Generelle bemærkninger	94
Gældende ret.....	94
Børne- og Socialministeriets overvejelser	94
Den foreslåede ordning.....	97
Specielle bemærkninger.....	98
§ 136 e - Tryghedsskabende velfærdsteknologi.....	101
Generelle bemærkninger	102
Gældende ret.....	102
Børne- og Socialministeriets overvejelser	102
Den foreslåede ordning.....	105
Specielle bemærkninger.....	107
§ 136 f - Optagelse i særlige botilbud uden samtykke.....	110
Specielle bemærkninger.....	111

Vejledning til brug af Wiederquist lovbog:

Denne lovbog behandler de ændringer, der er foretaget i serviceloven i medfør af vedtagelsen L 156, omhandlende ændrede regler om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt indførelse af mulighed for målretning af botilbud til unge og kommunal dækning af skader forvoldt af lejere i almene boliger.

L 156 er en lov der ændrer i forskellige andre love, herunder serviceloven. Det er lovforslagets § 1, der behandles i denne lovbog, da denne relaterer sig til ændringerne i serviceloven. De angivne paragraffer er således de paragraffer, hvori der er foretaget ændring, i serviceloven.

Paragrafferne gennemgås i kronologisk rækkefølge. Under selve lovteksten, kan du læse de generelle bemærkninger, de specielle bemærkninger m.v. for at danne dig et bedre billede af det lovforberedende arbejde og målet med ændringen, herunder om der tilsigtes en ændring i praksis.

Tips: klik på det punkt i indholdsfortegnelsen du gerne vil læse mere om, for at springe direkte til ned i dokumentet til det relevante punkt. For at komme tilbage til indholdsfortegnelsen tryk Alt + ←

God fornøjelse!

Indledning

Lovforslaget består af to dele. Den ene del vedrører ændringer i servicelovens magtanvendelsesregler, og den anden del vedrører ændringer i reglerne om botilbud efter serviceloven og almene plejeboliger efter almenboligloven.

Den del af lovforslaget, der vedrører magtanvendelse, fremsættes som led i udmøntningen af de to aftaler om revision af reglerne om magtanvendelse, som blev indgået den 31. august 2018 mellem regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Alternativet, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti.

Voksne mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne har ret til selvbestemmelse, privatliv og personlig integritet. Over for disse grundlæggende rettigheder står kommunernes forpligtelse til at sikre omsorg, værdighed og tryghed for denne gruppe af borgere, som ikke kan tage vare på sig selv eller overskue konsekvenserne af deres egne handlinger, og som ofte ikke vil være i stand til at give et informeret samtykke til pleje- og omsorgsindsatserne i lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 1114 af 30. august 2018 med senere ændringer (herefter serviceloven). Formålet med denne del af lovforslaget er at give kommunerne de bedst mulige rammer for at varetage omsorgspligten over for voksne mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder mennesker med demens.

Det bemærkes, at det er et grundlæggende princip for magtanvendelse, at magt først kan anvendes, når det har vist sig umuligt at løse den pågældende situation med en socialpædagogisk indsats. Dette gælder i dag og vil også gælde fremover.

Baggrunden for denne del af lovforslaget er, at der som et initiativ i regeringens nationale demenshandlingsplan 2025 i 2017 blev gennemført et serviceeftersyn af servicelovens magtanvendelsesregler. Serviceeftersynet blev foretaget af en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Børne- og Socialministeriet (formand), Sundheds- og Ældreministeriet, Ankestyrelsen og Socialstyrelsen/VISO (den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation). Finansministeriet og Transport-, Bygnings- og Boligministeriet deltog også i arbejdet. Som et led i vidensindsamlingen indhentede arbejdsgruppen relevant viden fra forskere og praktikere på området. Derudover blev der nedsat en referencegruppe sammensat af repræsentanter fra en række interesseorganisationer. Endelig gennemførte Ankestyrelsen som en del af serviceeftersynet et praksistjek af de udfordringer og dilemmaer, som plejepersonalet oplever i det daglige arbejde, når de skal drage omsorg for målgruppen for

magtanvendelsesreglerne, herunder udfordringerne i praksis i forhold til at vurdere, hvornår der er tale om et tvangsmæssigt indgreb.

Serviceeftersynet viste, at de gældende magtanvendelsesregler er uklare og svære at anvende, og at de i praksis kan være en barriere for, at personalet kan yde den nødvendige omsorg og beskyttelse over for borgerne i de situationer, hvor gængse socialpædagogiske indsatser ikke slår til. Det er således uklart for personalet, hvad de må gøre som led i varetagelsen af den almindelige omsorg, og hvornår der er tale om et indgreb i selvbestemmelsesretten. Serviceeftersynet mundede ud i en afrapportering, som blev offentliggjort i marts 2018, og som indeholder en række anbefalinger til ændring af magtanvendelsesreglerne. Med afsæt i anbefalingerne fra serviceeftersynet forhandlede børne- og socialministeren og ældreministeren i foråret og sommeren 2018 med Folketingets partier om ændringer i servicelovens magtanvendelsesregler.

Den 31. august 2018 blev der indgået to politiske aftaler om revision af servicelovens magtanvendelsesregler, jf. ovenfor. Den ene aftale vedrører magtanvendelsesreglerne på handicapområdet, mens den anden aftale vedrører magtanvendelsesreglerne på demensområdet. Aftalepartierne er bl.a. enige om, at der skal etableres en klar hjemmel til at fastsætte vejledende husordener, ligesom 8 der skal skabes en klar hjemmel til at anvende fysisk guidning af borgere som led i varetagelsen af den daglige omsorg.

Aftalepartierne er endvidere enige om, at der skal etableres hjemmel til, at personalet i en række forskellige situationer kan anvende magt uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Aftalepartierne er også enige om, at der skal etableres hjemmel til, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om aflåsning eller sikring af yderdøre og vinduer til en beboers egen bolig på botilbud.

Derudover er aftalepartierne enige om i højere grad at fremtidssikre reglerne om brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi. Aftalepartierne er enige om vigtigheden af, at ledere og medarbejdere har et godt kendskab til reglerne og er opmærksomme på vigtigheden af altid at afprøve socialpædagogiske og andre mindre indgribende indsatser, før de griber til anvendelse af magt eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten. Der er derfor i satspuljeaftalen for 2019-2022 afsat 3,9 mio. kr. til en række tiltag, som skal understøtte uddannelse og kompetenceudvikling, for at sikre et godt og bredt kendskab til de nye regler blandt ledere og personale. Aftalepartierne er enige om, at der skal foretages en evaluering af de nye regler.

Der er i satspuljeaftalen for 2019-2022 afsat 1,2 mio. kr. hertil. I perioden fra de nye reglers ikrafttræden frem til evalueringen mødes aftalepartierne en gang årligt eller oftere, hvis børne- og socialministeren finder det nødvendigt, til en politisk statusdrøftelse.

Den del af lovforslaget, der vedrører botilbud og almene boliger, fremsættes som led i udmøntningen af aftalen om målretning af botilbud til unge samt om kommunal dækning af skader forvoldt af lejere i almene boliger, som blev indgået den 31. august 2018 mellem regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Alternativet, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti.

Formålet med denne del af lovforslaget er at give mulighed for at målrette botilbud til unge samt for at dække skader forvoldt af lejere i almene plejeboliger. Baggrunden for denne del af lovforslaget er, at regeringen i forbindelse med kommuneøkonomiaftalen for 2018 forpligtede sig til at søge Folketingets opbakning til en række tiltag, der skulle give kommunerne mere fleksible rammer for anvendelsen af botilbud og almene plejeboliger.

Med afsæt i kommuneøkonomiaftalen forhandlede børneog socialministeren med bistand fra Transport-, Bygnings og Boligministeriet i foråret og sommeren 2018 med Folketingets partier om ændringer i reglerne om botilbud og almene boliger. Den 31. august 2018 blev der indgået politisk aftale om målretning af botilbud til unge samt om kommunal dækning af skader forvoldt af lejere i almene boliger, jf. ovenfor.

Aftalepartierne er for det første enige om, at man som ung skal have mulighed for at leve et ungdomsliv, også når man har behov for at bo på et botilbud eller i en almen plejebolig pga. nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne. Aftalepartierne er på den baggrund enige om at indføre mulighed for, at kommunerne kan betinge ophold på et længerevarende botilbud eller i en almen plejebolig af, at borgeren fraflytter, inden personen fylder 35 år. Aftalepartierne er derudover enige om, at det ikke er hensigtsmæssigt, at kommunerne i dag ikke har mulighed for at dække udgifter til istandsættelsesarbejde i almene plejeboliger, når skader er forvoldt af en lejer med en psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer. Aftalepartierne er på den baggrund enige om at indføre en bestemmelse om, at kommunerne skal afholde udgifter til istandsættelsesarbejde i almene plejeboliger, når skader er forvoldt af en lejer med en psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer, som hindrer den pågældende i at leve op til pligten til at behandle det lejede forsvarligt.

Forholdet til Danmarks internationale forpligtelser

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Artikel 5 og artikel 2 i 4. tillægsprotokol

Efter artikel 5, stk. 1, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) har enhver ret til frihed og personlig sikkerhed. Ingen må berøves friheden undtagen i de i bestemmelsen opregnede tilfælde og i overensstemmelse med den ved lov foreskrevne fremgangsmåde. Bestemmelsen beskytter individets fysiske frihed.

Det følger af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols (Domstolens) praksis, at fastlæggelsen af, om der foreligger en frihedsberøvelse efter artikel 5, foretages konkret ud fra en vurdering af graden eller intensiteten af restriktionen, snarere end ud fra en vurdering af indgrebets karakter. Der skal foretages en samlet vurdering af personens konkrete forhold, herunder indgrebets art, virkning, varighed og gennemførelsesmåde samt de omstændigheder, vedkommende er underkastet efter den nationale lovgivning.

Der kan i den forbindelse henvises til Domstolens domme af 28. november 1988 og 26. februar 2002 i sagerne Nielsen mod Danmark og H. M. mod Schweiz.

I Nielsen-sagen fandt Domstolens flertal, at der ikke forelå en frihedsberøvelse i EMRK artikel 5's forstand i en situation, hvor en ikke-psykisk syg dreng var blevet indlagt på en psykiatrisk hospitalsafdeling på forældremyndighedsindehaverens foranledning. Domstolen lagde herved bl.a. vægt på, at indgrebet var sket i barnets interesse og var udtryk for ansvarlig udøvelse af forældremyndighed omfattet af EMRK artikel 8 om retten til familieliv, og at indlæggelsen var godkendt af en læge.

I H. M. -sagen fandt Domstolens flertal, at en ældre kvindes anbringelse på et plejehjem, der var begrundet i hensynet til muligheden for at kunne give hende den nødvendige lægehjælp og tilfredsstillende levevilkår, herunder i forhold til hendes hygiejne, var ansvarlig myndighedsudøvelse i kvindes egen interesse og ikke frihedsberøvelse i artikel 5's forstand. Domstolen lagde herved bl.a. vægt på, at kvinden og hendes søn ikke havde samarbejdet om pleje i hjemmet til trods for, at kvinden var forsømt, at hun ikke var anbragt i en sikret afdeling og havde fri bevægelighed og kunne bevare social kontakt til omverdenen, og at hun efterfølgende havde accepteret samtykket til at bo på plejehjemmet.

Hvis der ikke er tale om frihedsberøvelse i artikel 5's forstand, kan der efter omstændighederne være tale om indskrænkning i bevægelsesfriheden.

Efter artikel 2, stk. 1, i 4. tillægsprotokol, skal enhver, der lovligt befinder sig på en stats område, inden for dette have ret til at færdes frit og til frit at vælge sit opholdssted. Efter artikel 2, stk. 3, i 4. tillægsprotokol skal udøvelsen af disse rettigheder ikke være underkastet andre begrænsninger end sådanne, som er i overensstemmelse med loven, og som er nødvendige i et demokratisk samfund (krav om proportionalitet) af hensyn til bl.a. den offentlige tryghed, for at opretholde den offentlige orden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Det er vurderingen, at den foreslåede adgang til tilbageholdelse i boligen mv., jf. afsnit 2.5 ovenfor, ikke er udtryk for frihedsberøvelse i EMRK artikel 5's forstand eller indgreb i bevægelsesfriheden efter artikel 2, stk. 1, i 4. tillægsprotokol.

Der er herved lagt vægt på, at adgangen til tilbageholdelse mv. finder anvendelse over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne. Der er således tale om en sårbar målgruppe, der ofte ikke er i stand til selv at tage vare på egen tilværelse og ofte er ude af stand til at give et gyldigt samtykke. Bestemmelserne om tilbageholdelse m.v. er fastsat af hensyn til disses omsorg og beskyttelse i situationer, hvor gængse socialpædagogiske indsatser ikke slår til.

Endelig er der lagt vægt på, at tilbageholdelsen mv. efter servicelovens § 124 bl.a. konkret skal være proportional og så skånsom som muligt, herunder skal indgrebet tidsmæssigt afgrænses til den kortest mulige periode.

Artikel 8

Efter EMRK artikel 8, stk. 1, har enhver ret til respekt for bl.a. sit privatliv. Efter bestemmelsens stk. 2 må ingen offentlig myndighed gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund (krav om proportionalitet) af hensyn til bl.a. at forebygge uro eller forbrydelse eller at beskytte andres rettigheder og friheder.

EMRK artikel 8 omfatter bl.a. en persons fysiske og psykiske integritet og individets ret til selvbestemmelse. Magtanvendelse i form af tilbageholdelse mv., hvorved en person fysisk forhindres i at foretage en given handling eller bringes til et andet rum mod vedkommendes vilje, vil således udgøre et indgreb omfattet af EMRK artikel 8.

Formålet med de foreslåede muligheder for magtanvendelse i form af afværgehjælp, fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageførelse, føren til et andet opholdsrum og kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer er at give kommunerne de bedst mulige rammer for at varetage omsorgen for og beskyttelsen af voksne mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder personer med demens, samt omsorgspligten over for andre personer i f.eks. et botilbud. De foreslåede regler varetager dermed hensynet til bl.a. at forebygge uro og til at beskytte andres rettigheder og friheder.

Det er vurderingen, at ordningen er egnet til at varetage de omtalte hensyn, og at ordningen ikke går videre end nødvendigt.

Der er herved lagt vægt på de ovenfor under pkt. 2.13.2.1 anførte hensyn. Desuden er der bl.a. lagt vægt på, at de pågældende indgreb skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen i den kommune, der har ansvaret for tilbuddet til borgeren og til kommunalbestyrelsen, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet.

FN's Handicapkonvention

FN's Konvention om rettigheder for personer med handicap, som Danmark underskrev i marts 2007 og ratificerede i 2009, indeholder principper om den personlige friheds ukrænkelighed og om retten til privatliv. Grundlaget for reglerne i serviceloven og dette lovforslag om magtanvendelse og andre indgreb i den personlige selvbestemmelsesret over for voksne er respekten for individets integritet uanset den enkeltes psykiske funktionsevne.

Det overordnede formål med de gældende og foreslåede regler er at øge retssikkerheden for mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, dvs. mennesker, der som følge af betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne ikke er i stand til selv at tage vare på egen tilværelse, og som ofte ikke er i stand til at give et gyldigt samtykke. Også for de personalegrupper, såvel kommunalt, regionalt som privat ansatte, der arbejder med disse borgere, er reglerne med til at sikre det grundlag, arbejdet udføres på. Med reglerne styrkes dermed retssikkerheden både for borgerne og for det personale, der yder hjælp efter serviceloven til borgerne i deres arbejde.

FN's Handicapkonvention indeholder en række generelle principper, som der skal tages højde for ved udarbejdelse af lovgivning. I forhold til lovgivning om magtanvendelse er det særligt art. 3, litra a, som er relevant. Art. 3, litra a, handler om respekt for menneskets naturlige værdighed, personlige autonomi, herunder frihed til at træffe egne valg, og uafhængighed af andre personer. Derudover er reglerne i

konventionens art. 15 (forbud mod nedværdigende behandling), art. 16, litra 3 (pligt til at føre tilsyn med alle tilbud og ordninger, der er beregnet til personer med handicap), art. 17 (beskyttelse af personlig integritet) og art. 22 (respekt for privatlivet) også relevante.

Forslagene om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i dette lovforslag ledsages af en række strenge krav, herunder krav om opfyldelse af principperne om nødvendighed, proportionalitet og skånsomhed. Endvidere indføres der med de foreslåede ændringer forskellige krav, som har til formål at sikre borgernes retssikkerhed, herunder krav om registrering og indberetning til myndighederne, klageadgang, myndighedstilsyn o. lign.

På den baggrund vurderes det, at forslagene om ændringer af reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten kan indføres inden for rammerne af FN's Handicapkonvention.

Lovforslagets forslag om målretning af botilbud til unge indebærer, at kommunalbestyrelsen gives hjemmel til at udvisitere hhv. opsige borgere i såkaldte ungetilbud, når borgeren fylder 34 år.

Det fremgår af art. 19, litra a, i FN's Handicapkonvention, at personer med handicap skal have mulighed for at vælge deres bopæl, samt hvor og med hvem de vil bo, på lige fod med andre og ikke være forpligtet til at leve i en bestemt boform. Dette kan dog tilsidesættes, såfremt sådanne indgreb er saglige, nødvendige og proportionale.

Hensynet bag forslaget om målretning af botilbud til unge er et ønske om at give unge personer med nedsat funktionsevne, der bor i længerevarende botilbud og almene plejeboliger, mulighed for på lige fod med andre unge at bo i et ungdomsmiljø. Der er i lovforslaget opstillet en række betingelser, der skal være opfyldt, før kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at udvisitere hhv. opsige borgeren, når borgeren fylder 34 år. Kommunalbestyrelsen skal således bl.a. varsle borgeren inden flytningen, tilbyde borgeren en anden passende bolig samt dække borgerens rimelige udgifter til flytning m.v. Der vil endvidere være klageadgang til Ankestyrelsen, og en sådan klage vil have opsættende virkning.

På baggrund af ovenstående vurderes det, at lovforslagets forslag om målretning af botilbud til unge kan indføres inden for rammer af FN's Handicapkonvention.

Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige

Lovforslaget vurderes samlet set ikke at have økonomiske konsekvenser for det offentlige.

Forslaget vurderes at have såvel positive som negative implementeringsmæssige konsekvenser for det offentlige. De positive konsekvenser består i, at sagsgangene i forhold til visse former for magtanvendelse forenkles, idet der gives hjemmel til, at personalet kan anvende magt uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. På disse punkter vil forslaget skabe mindre tidskrævende arbejdsgange. De negative konsekvenser består i, at lovforslaget opstiller en række betingelser med henblik på at sikre borgernes retssikkerhed.

Lovforslagets § 1, nr. 1, om målretning af botilbud til unge vil have IT-implementeringsmæssige konsekvenser, idet der vil skulle tilføjes et nyt felt i Tilbudsportalen samt foretages øvrige konsekvensændringer i Tilbudsportalen.

Lovforslaget følger ikke principperne for digitaliseringsklar lovgivning. Det er således afgørende for de foreslåede regler, at kommunalbestyrelsen hhv. personalet træffer afgørelser og beslutninger på baggrund af en konkret og individuel vurdering i hver enkelt situation, hvilket indebærer et fagligt skøn. Der kan således ikke sagsbehandles efter objektive kriterier, hvorfor der ikke er mulighed for at automatisere sagsgangene. Baggrunden herfor er hensynet til at sikre fagligt korrekte afgørelser og beslutninger af hensyn til borgernes retssikkerhed.

Lovforslaget indeholder i § 1, nr. 26, forslag til regler om registrering og indberetning af borgerrettede indgreb. Det fremgår af de specielle bemærkninger til den foreslåede bestemmelse, at reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven skal overholdes, når der registreres og indberettes.

Lovtekst med tilhørende bemærkninger

Kapitel 20 - Botilbud

§ 108 a – Målretning af botilbud til unge

Serviceovens § 108 a. Boformer efter § 108, stk. 1, kan målrettes personer under 35 år med henblik på at understøtte, at beboerne kan leve et ungdomsliv.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan alene træffe afgørelse om ophold i tilbud som nævnt i stk. 1 for personer under 35 år. Træffer en kommunalbestyrelse afgørelse om ophold i en boform som nævnt i stk. 1, skal det fremgå af boligdokumentet, at personen skal fraflytte tilbuddet inden det fyldte 35. år.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal, senest 6 måneder før personen fylder 35 år, varsle personen om fraflytningen, jf. stk. 2. Det gælder dog ikke, hvis personen tilkendegiver at ville fraflytte boformen inden det fyldte 35. år.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal senest 3 måneder før personens flytning fra et tilbud, jf. stk. 2, træffe afgørelse om den fremtidige støtte til personen, herunder om ophold i en boform efter denne lov eller i en anden bolig, der modsvarer personens behov, og som står i et rimeligt forhold til personens betalingsevne. Kommunalbestyrelsens vurdering af, hvorvidt en ny bolig modsvarer personens behov, skal baseres på en udredning af personens behov gennemført ved hjælp af voksenudredningsmetoden eller en lignende metode.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal dække personens rimelige udgifter til flytning. Rimelige udgifter til flytning kan omfatte udgifter til beboerindskud eller depositum og eventuelt forudbetalt leje, udgifter til flytning af møbler m.v. samt udgifter til en sådan indretning af boligen, at den svarer til indretningen i den fraflyttede bolig

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter almenboliglovens § 5, stk. 2, er almene plejeboliger almene ældreboliger, hvortil der er knyttet serviceareal med fast tilknyttet personale, der yder service og pleje til beboerne i plejeboligerne. Almene plejeboliger kan oprettes og drives af almene boligorganisationer, kommuner, regioner og selvejende institutioner. I almene plejeboliger er bolig og den tilknyttede service og pleje adskilt, således at kommunen

har ansvaret for at yde service og pleje i boligerne til borgerne, uanset hvem der ejer boligerne og det tilknyttede serviceareal.

Efter almenboliglovens § 54, stk. 1, anvises almene plejeboliger af kommunen til ældre og personer med handicap, der har behov for sådanne boliger. Endvidere kan kommunen anvise ledige almene plejeboliger i kommunen eller regionen, der er indrettet til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, jf. almenboliglovens § 54, stk. 2, og § 58. Hvis boligerne ikke kan lejes ud til denne personkreds, kan kommunalbestyrelsen beslutte, at boligerne kan udlejes til ældre og personer med handicap. Hvis boligerne er lejet ud til en anden personkreds, skal det i forbindelse med nyudlejning vurderes, om boligerne på ny kan lejes ud til den berettigede personkreds.

Kommunens anvisning af almene plejeboliger sker på baggrund af en konkret og individuel vurdering af borgerens behov for en sådan bolig, hvorved der sikres størst muligt match mellem borgerens behov og boligens indretning og den tilknyttede service og pleje, som borgeren er visiteret og anvist til. I behovsvurderingen indgår den enkeltes sociale, fysiske, psykiske og økonomiske forhold.

Lov om leje af almene boliger

Ifølge § 85 i lov om leje af almene boliger, jf. lovbekendtgørelse nr. 228 af 9. marts 2016 (herefter almenlejeloven), kan en udlejer kun opsiges lejeaftalen for disse boliger, hvis boligerne skal nedrives, hvis boligerne skal ombygges i en sådan grad, at flytning fra boligerne er nødvendig, eller hvis lejerne har overtrådt reglerne for god skik og orden i afdelingen eller de betingelser for lejeforholdet, der fremgår af lejeaftalen. Der er således ikke ifølge almenlejeloven en generel hjemmel til at opsiges lejeforhold for lejere, herunder lejere der er anvist en almen plejebolig.

Lov om social service

Efter servicelovens § 108 skal kommunalbestyrelsen tilbyde ophold i boformer, der er egnet til længerevarende ophold, til personer, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis.

Reguleringen af de fysiske rammer for botilbud og den service, der leveres i tilknytning hertil, er adskilt i serviceloven, hvilket indebærer, at bolig og service visiteres særskilt på baggrund af en konkret og individuel vurdering af borgerens behov. Udgangspunktet for serviceloven er endvidere, at en borgers

skiftende behov for hjælp og støtte så vidt muligt skal kunne tilgodeses i borgerens nuværende bolig ved at tilpasse blandt andet omfanget af hjælpen.

Beboere i botilbud efter servicelovens § 108 har lejelignende rettigheder, og i forlængelse heraf kan de som udgangspunkt ikke revisiteres til en anden bolig uden samtykke. Beboere i længerevarende botilbud, der fortsat har behov for et botilbud, kan således kun revisiteres fra botilbuddet uden samtykke, hvis borgerens fraflytning er en nødvendig konsekvens af, at botilbuddet nedlægges eller reorganiseres, eller betingelserne i servicelovens §§ 129 eller 129 a om flytning uden samtykke er opfyldt. Der er således ikke hjemmel til at flytte en beboer i et længerevarende botilbud på grund af et alderskriterium.

Børne- og Socialministeriets og Transport-, Bygnings- og Boligministeriets overvejelser

Et analysearbejde om billigere almene boliger og botilbud, der blev udført af KL og relevante ministerier som afsæt for kommuneøkonomiaftalen for 2018, viser, at kommunerne finder, at de nuværende regler for botilbud og botilbudslignende almene boliger skaber mangel på egnede tilbud til visse grupper af yngre personer med funktionsnedsættelse. Arbejdet peger også på, at reglerne gør det vanskeligt at gennemføre målrettede aktiviteter og indsatser i forhold til beboerne, hvis tilbuddene er præget af en aldersmæssig ubalanceret beboersammensætning.

Kommunerne ønsker derfor mulighed for at kunne forbeholde visse almene plejeboliger og botilbud til yngre mennesker med funktionsnedsættelse og at kunne fastsætte og håndhæve en aldersgrænse for de omfattede boformer, således at beboerne skal fraflytte botilbuddet eller plejeboligen, når de når en vis alder. Dermed ønskes det at skabe bedre rammer for at have botilbud og plejeboliger, der reelt bebos af unge, således at det bliver mere attraktivt for yngre personer med funktionsnedsættelse at tage ophold i tilbuddet.

Børne- og Socialministeriet og Transport-, Bygnings- og Boligministeriet deler vurderingen af, at det vil være hensigtsmæssigt at foretage regelændringer for at imødegå de nævnte udfordringer. Ministerierne bemærker i den forbindelse, at de fleste unge mennesker med funktionsnedsættelse, ligesom hovedparten af andre unge mennesker, ønsker at være sammen med andre unge og leve et ungdomsliv med samvær og fælles aktiviteter. Til understøttelse heraf har de brug for, at der findes botilbud for unge, som kan danne rammen om et ungdomsliv sammen med jævnaldrende.

Den foreslåede ordning

Det foreslås at give kommunerne mulighed for at visitere eller anvise unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som har behov for et botilbud eller plejebolig, til tilbud, der er målrettet unge. Det foreslås desuden at betinge ophold på et længerevarende botilbud eller i en plejebolig målrettet unge af, at borgeren fraflytter, inden borgeren fylder 35 år, og at dette skal ind i borgerens boligdokument eller lejekontrakt. Der vil ikke kunne anvises eller visiteres borgere, der er 35 år eller ældre, til et botilbud eller et plejeboligcenter, som er målrettet unge. Forslaget vurderes at ville give kommunerne bedre mulighed for at skabe ungdomsmiljøer, hvor unge bor sammen med jævnaldrende, som de kan opbygge relationer til og spejle sig i.

Forslaget indebærer, at kommunerne får mulighed for at indskrive i lejekontrakten eller boligdokumentet for en borger, der flytter ind på et længerevarende botilbud eller i en plejebolig målrettet unge, at opholdet er tidsbegrænset. Den foreslåede adgang til at opsiges eller revisiteres borgere fra de omfattede boliger foreslås kun at skulle gælde for borgere, der er flyttet ind på et botilbud eller i en plejebolig målrettet unge efter lovens ikrafttræden.

Baggrunden for den foreslåede aldersgrænse på 35 år er et ønske om at sikre, at størrelsen af målgruppen har et niveau, der kan sikre de unge gode faglige aktivitetsmæssige rammer for at leve en ungdomstilværelse, og at sikre, at det bliver attraktivt for kommunerne at oprette og benytte disse botilbud til unge.

For at sikre, at de målrettede ungetilbud, der etableres i almene plejeboliger, alene bebos af den persongruppe, de er tiltænkt, foreslås indført regler, som giver udlejere af sådanne boliger adgang til at opsiges lejeaftalen.

Med muligheden for at visitere en borger til et tilbud, hvor det allerede fra opholdets start ligger klart, at borgeren skal fraflytte tilbuddet inden det fyldte 35. år, følger en forpligtelse for kommunalbestyrelsen til at varsle borgeren om fraflytningen senest 6 måneder inden fraflytningens gennemførelse.

Kommunalbestyrelsen vil samtidig skulle gå i dialog med borgeren om, hvordan borgerens boligmæssige ønsker og behov kan tilgodeses fremadrettet, og senest 3 måneder før borgeren skal fraflytte sin bolig, skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om den fremtidige støtte til borgeren, herunder om ophold i en anden egnet boform eller bolig, der modsvarer borgerens behov, og som står i et rimeligt forhold til vedkommendes betalingsevne. Borgerens behov vil desuden skulle udredes ved hjælp af voksendredningsmetoden (VUM) eller en lignende metode, og kommunalbestyrelsen vil skulle afholde borgerens rimelige flytteudgifter (f.eks. beboerindskud samt udgifter til istandsættelse af det fraflyttede).

Det vil desuden gælde, at de ansatte på ungetilbuddet i god tid bør forberede den enkelte borger på, at vedkommende inden sin 35 års fødselsdag vil skulle fraflytte boligen. Dette vil kunne ske ved, at de ansatte skaber kontakt til og tager på besøg hos andre botilbud, som den pågældende vil kunne flytte til.

Borgeren vil efter de almindelige klageregler kunne klage til Ankestyrelsen over visitationen til et tilbud, som er målrettet unge under 35 år, og som derfor også indeholder en afgørelse om flytning fra det pågældende tilbud inden det fyldte 35. år, samt over kommunalbestyrelsens afgørelse om den fremtidige støtte efter fraflytningen.

Kommunal dækning af skader forvoldt af lejere i almene boliger

Lejere i almene plejeboliger er omfattet af almenlejeloven med alle de rettigheder og pligter, der følger deraf.

Lejere i almene boliger skal behandle det lejede forsvarligt, jf. almenlejelovens § 78. Hvis lejeren forvolder skade som følge af uforsvarlig adfærd, er lejeren erstatningspligtig. Dette gælder uanset skadens art, og uanset hvornår denne konstateres og udbedres. Erstatningspligten vedrører således ikke kun fraflytningsstandsættelse, men også udbedring af skader i løbet af lejeperioden.

Kommunalbestyrelsen udøver anvisningsretten til almene ældreboliger, herunder plejeboliger, jf. almenboliglovens § 54, stk. 1. I forlængelse af kommunens anvisningsret garanterer kommunen for lejeren kontraktmæssige forpligtelser over for ejendommens ejer til at istandsætte boligen ved fraflytning. Derimod garanterer kommunen ikke for udgifter til skader, der skal udbedres i lejeperioden. Sådanne udgifter må udlejer søge inddrevet hos lejeren og om nødvendigt skride til ophævelse af lejemålet ved manglende betaling.

Kommunens garantiforpligtelse for udgifter til istandsættelse ved fraflytning har til formål at sikre den almene boligorganisation eller den selvejende almene ældreboliginstitution mod at lide tab som følge af fraflytterens manglende betalingsevne. Den indebærer derimod ikke en forpligtelse for kommunen til endeligt at afholde udgifterne til istandsættelsesarbejderne. Kommunen kan således efterfølgende gøre krav gældende over for den fraflyttede lejer eller dennes bo.

Dette skyldes, at beboerne i almene plejeboliger er lejere med alle de rettigheder og pligter, der følger deraf, herunder pligten til at erstatte skader, der skyldes uforsvarlig adfærd fra lejers side.

I modsætning hertil er beboere i længerevarende botilbud efter servicelovens § 108 ikke lejere og har derfor ikke alle de rettigheder og pligter, som lejere har. Herunder har beboere i længerevarende botilbud

efter servicelovens § 108 ikke 24 samme forpligtelser til at dække skader foranlediget af udadreagerende adfærd som beboere i almene boliger.

Transport-, Bygnings- og Boligministeriets overvejelser

Et analysearbejde om billigere almene boliger og botilbud, der blev udført af KL og relevante ministerier som afsæt for kommuneøkonomaftalen for 2018, viste, at kommunerne i stigende grad oplever udfordringer med de gældende regler for boformer for personer med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Reglerne begrænser kommunernes muligheder for at drage optimal omsorg for borgerne, for at sikre det bedst mulige match imellem borger og bolig, for at understøtte borgernes rehabilitering samt for at udnytte den tilstedeværende boligmasse effektivt. Kommunerne efterspørger mere fleksibilitet i reglerne for anvendelse af botilbud og almene plejeboliger.

Almenboligloven giver ikke kommunerne mulighed for at afholde udgifter til istandsættelse af skader påført i almene plejeboliger, der er indrettet svarende til længerevarende botilbud efter servicelovens § 108. Dette begrænser kommunernes fleksibilitet i anvendelsen af de plejeboliger, som kommunen kan råde over. Reglerne giver således ikke det bedste grundlag for en optimal udnyttelse af boligerne til gavn for borgerne.

Da der er et omfattende sammenfald mellem målgruppen for længerevarende botilbud efter servicelovens § 108 og målgruppen for almene plejeboliger, ønsker kommunerne mulighed for at dække skader forvoldt af lejere i almene plejeboliger.

Kommunerne finder det uhensigtsmæssigt, at det i dag ikke er muligt at dække udgifter til istandsættelsesarbejde i almene plejeboliger, når skader er forvoldt af en lejer med en psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer, i situationer hvor det skønnes, at lejerens funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer er en hindring for at leve op til de lejermæssige forpligtigelser. Der er således alene enkelte af de persongrupper, der som følge af en psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, der ikke kan anvises en almen plejebolig.

Bl.a. på baggrund af ovennævnte forskel i beboernes retsstilling har Ankestyrelsen den 25. november 2014 truffet en principafgørelse (72-14) om, at en borger ikke kunne tilbydes en almen plejebolig med den deraf følgende risiko for store istandsættelseskrav. Ankestyrelsen har således afgjort, at borgeren i stedet skulle have et botilbud efter servicelovens § 108, idet borgeren havde en meget lav udviklingsalder, og idet den

nedsatte funktionsevne blandt andet kom til udtryk ved, at borgeren var udadreagerende og ødelagde køkken og toilet.

Ankestyrelsen har efterfølgende tilkendegivet, at det beror på en konkret vurdering, om borgeren kan rummes i et tilbud efter almenboligloven. Selv om en borger er omfattet af personkredsen for servicelovens § 108, vil behovene hos den pågældende efter omstændighederne kunne tilgodeses i et tilbud efter almenboligloven.

I denne vurdering skal blandt andet indgå tilbuddets indretning og bemanning, ligesom hensynet til stærkt udadreagerende mennesker med udviklingshæmning eller hjerneskade taler imod, at disse pålægges pligt til at erstatte skader i boligen.

Transport-, Bygnings- og Boligministeriet bemærker i den forbindelse, at tilbud om almene plejeboliger og længerevarende botilbud efter serviceloven kan have ens indretning og bemanning. Også i almene plejeboliger vil der således kunne tages hånd om lejere med særlige behov, når det pågældende tilbud har den rette indretning og bemanning.

Transport-, Bygnings- og Boligministeriet deler kommunernes vurdering af, at det vil være hensigtsmæssigt at gennemføre regelændringer for at imødegå de nævnte udfordringer. Dette skal sikre større overensstemmelse mellem reglerne for istandsættelsesudgifter i længerevarende tilbud efter serviceloven og tilsvarende regler efter almenboligloven.

Den foreslåede ordning

Transport-, Bygnings- og Boligministeriet foreslår derfor, at kommuner afholder udgifter til istandsættesarbejder i almene plejeboliger, når skader er forvoldt af lejere med en psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer, der hindrer, at den pågældende kan leve op til pligten til at behandle det lejede forsvarligt, jf. almenlejelovens § 78.

Kommunens betaling af udgifter efter den foreslåede bestemmelse vil, i modsætning til en garantiforpligtelse efter almenboliglovens § 54, stk. 4, ikke udløse et krav fra kommunen mod lejeren. Udgiften vil således endeligt blive afholdt af kommunen.

Forslaget vil omfatte lejere, der bor i et tilbud, der er omfattet af socialtilsynet, jf. socialtilsynslovens § 4, stk. 1, nr. 3.

Forslaget vil dermed omfatte almene plejeboliger, som anvendes til samme målgruppe som botilbud efter servicelovens § 108. Desuden vil forslaget alene vedrøre lejere med en psykisk eller fysisk

funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer, der hindrer den pågældende i at leve op til pligten til at behandle det lejede forsvarligt. Der er således tale om en begrænset målgruppe.

Kommunens dækning af skader vil ikke blot gælde for skader på den individuelle bolig, men også for skader på fælles boligarealer og adgangsarealer. Den vil desuden gælde for skader, uanset hvornår disse konstateres og udbedres. Herved vil beboerne i de ovennævnte to typer af tilbud i videst muligt omfang blive ligestillet, for så vidt angår erstatningskrav ved skader på boligen.

Da kommunalbestyrelsens afgørelse om at betale for udbedring af skader altid vil bero på en konkret vurdering, foreslås det desuden, at afgørelsen skal kunne indbringes for Ankestyrelsen.

Klageadgangen vil efter den foreslåede ordning gå på, hvorvidt kommunen skal afholde udgifter og ikke på skadens art eller omfang.

Det vurderes, at forslaget vil skabe større sammenlignelighed med botilbud efter serviceloven, hvor beboerne ikke har samme forpligtelser til at dække skader foranlediget af udadreagerende adfærd som beboere i almene plejeboliger, da sidstnævnte gruppe har lejerettigheder. Det vurderes at være en retssikkerhedsmæssig gevinst for borgerne i målgruppen, at de friholdes fra at betale for istandsættelse af deres almene plejebolig, når istandsættelsesbehovet skyldes udadreagerende adfærd pga. borgerens funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer.

Specielle bemærkninger

Efter servicelovens § 108 skal kommunalbestyrelsen tilbyde ophold i boformer, der er egnet til længerevarende ophold, til personer, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis.

Det følger af servicelovens § 4, stk. 1, at kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er de nødvendige tilbud efter serviceloven.

Reguleringen af de fysiske rammer for botilbud og den service, der leveres i tilknytning hertil, er adskilt i serviceloven, hvilket indebærer, at bolig og service visiteres særskilt på baggrund af en konkret og individuel vurdering af borgerens behov. Udgangspunktet for serviceloven er endvidere, at en borgers skiftende behov for hjælp og støtte så vidt muligt skal kunne tilgodeses i borgerens nuværende bolig ved at tilpasse blandt andet omfanget af hjælpen.

Beboere i botilbud efter servicelovens § 108 har lejelignende rettigheder, og i forlængelse heraf kan de som udgangspunkt ikke revisiteres til en anden bolig uden samtykke. Beboere i længerevarende botilbud, der fortsat har behov for et botilbud, kan således kun revisiteres fra tilbuddet uden samtykke, hvis borgerens fraflytning er en nødvendig konsekvens af, at borgerens botilbud nedlægges eller reorganiseres, eller betingelserne i servicelovens §§ 129 eller 129 a om flytning uden samtykke er opfyldt. Der er således ikke hjemmel til at flytte en beboer i et længerevarende botilbud på grund af et alderskriterium.

Bekendtgørelse om lejerrettigheder til beboere i visse botilbud efter serviceloven, der er udstedt i medfør af servicelovens § 11, stk. 2, regulerer rettigheder for bl.a. beboere i længerevarende botilbud efter servicelovens § 108. Det følger af bekendtgørelsens § 4, at en beboer ved anvisning af boligen skal have udleveret et boligdokument af kommunalbestyrelsen. Det følger endvidere, at boligdokumentet skal indeholde oplysninger om beboerens rettigheder vedrørende boligen efter bekendtgørelsen, samt at det skal indeholde oplysninger om boligbetalingen, boligens fysiske beliggenhed, faciliteter og areal, herunder boligareal, der deles med andre.

Det foreslås med bestemmelsen i § 108 a, stk. 1, at boformer efter § 108, stk. 1, kan målrettes personer under 35 år med henblik på at understøtte, at beboerne kan leve et ungdomsliv.

Hermed vil længerevarende botilbud efter servicelovens § 108 kunne forbeholdes unge mennesker med funktionsnedsættelse, således at unge med funktionsnedsættelse, der har behov for at bo på længerevarende botilbud, får bedre mulighed for at have samvær med jævnaldrende.

Boformer efter § 108, stk. 1, kan, jf. servicelovens § 4, stk. 2, være kommunale tilbud, regionale tilbud og private tilbud, herunder selvejende institutioner. Forslaget indebærer dermed, at både kommunale, regionale og private tilbud efter servicelovens § 108 kan målrettes personer under 35 år, jf. den foreslåede § 108 a, stk. 1.

Der kan endvidere både være tale om, at der etableres nye tilbud efter § 108, stk. 1, som målrettes unge efter den foreslåede bestemmelse og om, at eksisterende tilbud efterfølgende målrettes unge. I sidstnævnte tilfælde vil der kunne være en kortere eller længere periode, hvor nogle botilbud målrettet unge under 35 år også vil have beboere over 35 år. Personer, der har taget ophold på et botilbud, før tilbuddet blev målrettet unge efter den foreslåede § 108 a, vil således ikke kunne flyttes fra tilbuddet på baggrund af den foreslåede § 108 a, jf. ikrafttrædelsesbestemmelsen i lovforslagets § 7, stk. 3.

Botilbud efter § 108, der ønskes målrettet unge under 35 år efter den foreslåede § 108 a, skal have dette godkendt af socialtilsynet som en del af tilbuddets generelle godkendelse som længerevarende botilbud efter servicelovens § 108, der bl.a. omfatter godkendelse af tilbuddets målgruppe.

Hvis et tilbud ønsker at blive godkendt som målrettet personer under 35 år, skal socialtilsynet godkende dette, med mindre helt særlige konkrete forhold gør det uhensigtsmæssigt at godkende et tilbud som målrettet unge. Sådanne helt særlige forhold kan f.eks. være, hvis et botilbud har en stærk faglig specialisering til en målgruppe af særdeles begrænset størrelse. Socialtilsynet kan i sådanne tilfælde, hvor helt særlige forhold vurderes at gøre sig gældende, kontakte den Nationale Koordinationsstruktur, jf. servicelovens §§ 13 a og 13 b, for vejledning.

For så vidt angår eksisterende botilbud efter servicelovens § 108, som ønsker at blive godkendt som målrettet personer under 35 år efter den foreslåede § 108 a, vil socialtilsynet skulle foretage en konkret vurdering af, om der i forhold til den eksisterende godkendelse og forholdene i tilbuddet er tale om så væsentlige ændringer, at der er tale om en delvist ny godkendelse eller eventuelt om en helt ny godkendelse, som udløser særskilt takst. Vurderingen skal foretages i lyset af, at socialtilsynet, jf. ovenfor, skal godkende ansøgningen, med mindre helt særlige forhold gør sig gældende.

Hvis det botilbud, der ønskes målrettet unge under 35 år, er oprettet som fond, og dermed er omfattet af § 15 i lov om socialtilsyn, vil det desuden skulle vurderes, om godkendelse af, at tilbuddet målrettes unge, er i overensstemmelse med fondens vedtægter, eller om der også i givet fald skal ansøges om ændring af vedtægterne efter § 15, stk. 4, i lov om socialtilsyn. Det er således en forudsætning for godkendelse af, at et tilbud, der er oprettet som fond, målrettes unge, at dette er i overensstemmelse med fondens vedtægter.

Det vil skulle fremgå af Tilbudsportalen, at et botilbud er målrettet unge efter den foreslåede bestemmelse.

Baggrunden for ændringen er, at det ønskes at understøtte, at unge med funktionsnedsættelse på linje med andre unge får adgang til at leve et ungdomsliv sammen med jævnaldrende.

Det foreslås med bestemmelsen i § 108 a, stk. 2, 1. pkt., at kommunalbestyrelsen alene kan træffe afgørelse om ophold i tilbud som nævnt i stk. 1, for personer under 35 år.

Kommunalbestyrelsen vil således ikke kunne visitere personer over 35 år til et botilbud, som kommunalbestyrelsen har besluttet at målrette unge. Hermed sikres det, at boligerne forbeholdes unge under 35 år.

Der er tale om en mulighed for kommunalbestyrelsen om at træffe afgørelse om at tilbyde ophold i et botilbud målrettet unge. Kommunalbestyrelsen kan således vælge at undlade at benytte denne mulighed. Personer under 35 år, der er visiteret til et botilbud efter servicelovens § 108, har således ikke krav på at få tilbudt ophold på et botilbud målrettet unge efter den foreslåede § 108 a.

Det frie valg af botilbud efter servicelovens § 108, som fremgår af § servicelovens 108, stk. 2, indebærer, at personer, som modtager længerevarende botilbud efter servicelovens § 108, og som ønsker at flytte til en anden kommune, har ret til et tilsvarende tilbud i en anden kommune. Det følger endvidere af bestemmelsen, at det er en forudsætning, at den pågældende opfylder betingelserne for at blive optaget i både fraflytningskommunen og tilflytningskommunen. Det følger endvidere af § 15, stk. 2, i bekendtgørelse om betaling for botilbud m.v. efter servicelovens kapitel 20 samt om flytteret i forbindelse med botilbud efter § 108, at retten til frit valg af botilbud efter servicelovens § 108 gælder uanset botilbuddets beliggenhed. Det frie valg omfatter således også ønsker om et andet tilbud i samme kommune.

Efter Ankestyrelsens principafgørelse 165–10 fra 2010 gælder, at der med bestemmelsen om borgerens frie valg mellem tilsvarende tilbud må forstås "tilsvarende botilbud i forhold til tilbud, kommunen er fremkommet med". Hvis der er truffet afgørelse om ophold i et tilbud målrettet unge, betyder dette, at borgeren ved aktivering af det frie valg i stedet kan vælge et andet botilbud målrettet unge.

Det foreslås i bestemmelsens 2. pkt., at når en kommunalbestyrelse træffer afgørelse om ophold i en boform som nævnt i stk. 1, skal det fremgå af boligdokumentet, at personen skal fraflytte tilbuddet inden det fyldte 35. år.

Det følger af denne bestemmelse, at hvis en kommunalbestyrelse træffer afgørelse efter § 108 om længerevarende ophold i en boform for en konkret borger, og det ligger i afgørelsen, at opholdet skal være i et botilbud, som er målrettet unge under 35 år efter den foreslåede § 108 a, stk.1, vil det ligge i afgørelsen, at borgerens ophold på botilbuddet senest ophører, når borgeren fylder 35 år. En sådan afgørelse vil således også udgøre en afgørelse om personens fraflytning inden det fyldte 35. år. Derfor er det særligt vigtigt, at afgørelser af denne type træffes i samarbejde og dialog med borgeren selv og evt. dennes pårørende.

Baggrunden for den foreslåede stk. 2 er et ønske om at understøtte, at botilbud målrettet unge kommer målgruppen til gavn i praksis, ved at de til stadighed bebos af unge og dermed kan danne rammen om ungdomsfællesskaber.

Det foreslås med bestemmelsen i § 108 a, stk. 3, 1. pkt., at kommunalbestyrelsen senest 6 måneder, før personen fylder 35 år, skal varsle personen om fraflytningen, jf. stk. 2. En sådan varsling kan ske såvel mundtligt som skriftligt. Det afgørende er, at borgeren senest 6 måneder før sit fyldte 35. år bliver bekendt med, at vedkommende skal fraflytte botilbuddet. Det foreslås med bestemmelsens 2. pkt., at dette dog ikke gælder, hvis personen tilkendegiver at ville fraflytte boformen inden det fyldte 35. år.

Med den foreslåede § 108 a, stk. 3 om varsling, understøttes det, at borgeren er opmærksom på, at grundlaget for vedkommendes ophold på borgerens nuværende botilbud snart ophører, og at borgeren derfor vil skulle fraflytte botilbuddet. Da en varsling ikke er nødvendig, hvis personen selv har tilkendegivet at ville fraflytte boformen, er der med 2. pkt. foreslået en undtagelse fra varslingskravet i sådanne situationer.

Kommunalbestyrelsen bør senest i forbindelse med varsling af, at borgerens ophold på ungetilbuddet snart ophører, gå i dialog med borgeren om, hvordan dennes boligmæssige ønsker og behov kan tilgodeses fremadrettet.

Kommunalbestyrelsens dialog med personen om en kommende flytning fra ungetilbuddet vil, afhængigt af personens ønsker og situation, med fordel kunne påbegyndes i god tid inden flytning for at understøtte en gradvis overgang, hvor personen har tid til at blive bekendt med og tryk ved den kommende bolig. Dette gælder særligt, hvis personen er utryk ved flytning. Der vil f.eks. kunne arrangeres besøg til botilbud, som overvejes som mulige kommende botilbud for personen, og der vil kunne planlægges fælles aktiviteter med beboerne på sådanne botilbud.

En sådan tidlig dialog med en borger om borgerens kommende flytning fra et ungetilbud vil desuden kunne fremme en samlet set mere hensigtsmæssig udnyttelse af de boliger, kommunalbestyrelsen kan råde over, således at tidspunktet for en borgers flytning bedre vil kunne planlægges under samtidig hensyntagen til andre borgere, som kommunalbestyrelsen skal sørge for en bolig til.

Det foreslås med § 108 a, stk. 4, 1. pkt., at kommunalbestyrelsen senest 3 måneder før personens flytning fra et tilbud, jf. stk. 2, skal træffe afgørelse om den fremtidige støtte til personen, herunder om ophold i en boform efter denne lov eller i en anden bolig, der modsvarer personens behov, og som står i et rimeligt forhold til personens betalingsevne.

Med støtte, der modsvarer personens behov, menes bl.a. hjælp og støtte efter serviceloven, herunder bl.a. personlig og praktisk hjælp og madservice (§ 83) og socialpædagogisk bistand (§ 85). I vurderingen af, hvorvidt en boform modsvarer personens behov, vil der bl.a. skulle tages højde for, om boligen tilgodeser eventuelle særlige indretningsmæssige behov, som borgeren måtte have som konsekvens af sin funktionsnedsættelse – f.eks. behov for tilgængelighed for kørestolsbrugere. Der vil endvidere skulle tages højde for, om der er tilstrækkelige personaleressourcer tilknyttet boformen, og om eventuelt fast tilknyttet personale har de rette kompetencer til at tilgodese borgerens behov, f.eks. for særlige pædagogiske metoder eller særlig viden.

Ved vurderingen af, hvornår en borgers boligudgifter står i et rimeligt forhold til borgerens betalingsevne, skal der tages hensyn til borgerens samlede økonomiske forhold således, at borgeren efter boligbetalingen har et rimeligt beløb til personlige fornødenheder.

Forslaget indebærer, at kommunalbestyrelsen i sin afgørelse om fremadrettet støtte til en person, som fraflytter et botilbud målrettet unge på baggrund af kommunalbestyrelsens afgørelse herom efter stk. 3, vil skulle redegøre for, hvordan borgerens behov for såvel hjælp og støtte efter serviceloven som borgerens boligmæssige behov vil blive tilgodeset fremadrettet.

Afgørelsen skal iværksættes umiddelbart efter borgerens flytning fra botilbuddet målrettet unge.

Har personen således ikke senest 3 måneder før fraflytning fået tilbudt en ny egnet bolig, vil den påtænkte fraflytning skulle udskydes, således at der går mindst 3 måneder, fra personen får tilbudt en egnet bolig, til personen skal fraflytte den nuværende bolig på et botilbud målrette unge.

Den nye egnede bolig, som personen skal tilbydes, vil kunne være såvel en ny bolig på et botilbud efter serviceloven, en almen bolig efter almenboligloven eller en anden bolig, der 31 konkret vurderes egnet til at tilgodese personens behov, f.eks. en privat udlejningsbolig. Boligen vil desuden kunne findes af personen selv eller personens pårørende. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at tilbyde personen en egnet bolig, hvis en sådan ikke findes på anden vis.

Der vil i beslutningen om en ny egnet bolig skulle lægges vægt på den dialog, som kommunalbestyrelsen har haft med personen senest 6 måneder inden fraflytning i forbindelse med varslingen om fraflytningen, jf. den foreslåede § 108 a, stk. 3. Som det fremgår af bemærkningerne til stk. 3, skal denne dialog bl.a. vedrøre, hvordan personens boligmæssige ønsker og behov kan tilgodeses fremadrettet.

Kommunalbestyrelsen vil således i overvejelserne om et fremtidigt botilbud til personen skulle lægge vægt på personens ønsker til en fremtidig bolig, herunder f.eks. ønsker om at bo tæt på familie eller ønsker til de boligmæssige rammer.

Træffer kommunalbestyrelsen efter den foreslåede § 108 a, stk. 4, afgørelse om, at den fremtidige støtte til en person skal omfatte tilbud om ophold på et botilbud efter servicelovens § 108, vil personen endvidere kunne benytte sig af adgangen til frit valg af botilbud efter servicelovens § 108, stk. 2. Ønsker personen således et andet botilbud end det, kommunalbestyrelsen tilbyder, har personen ret til dette under iagttagelse af servicelovens § 108, stk. 2, hvilket bl.a. indebærer, at der skal være tale om et tilsvarende tilbud.

Efter den foreslåede § 108 a, stk. 4, 2. pkt., skal kommunalbestyrelsens vurdering af, hvorvidt en ny bolig modsvarer personens behov, baseres på en udredning af personens behov gennemført ved hjælp af voksendredningsmetoden eller en lignende metode.

Det er et krav, at afgørelser efter serviceloven træffes på baggrund af en konkret og individuel vurdering af borgerens behov. Kommunen skal i sin sagsbehandling frem mod afgørelsen sikre en tilstrækkelig oplysning af borgerens sag og i den forbindelse bl.a. inddrage borgeren. En høj kvalitet i udredningen af borgerens behov vil indebære, at borgerens ressourcer, udfordringer, ønsker og prioriteringer inddrages.

Mange kommuner benytter i dag voksendredningsmetoden (VUM) til at foretage den nødvendige udredning af borgernes behov i forbindelse med sagsbehandling forud for afgørelser efter serviceloven. VUM er en metode til sagsbehandling på handicapområdet og området for udsatte voksne, som bl.a. indeholder en udredningsmetode. VUM har til formål at understøtte den faglige og lovgivningsmæssige kvalitet i sagsbehandlingen med udgangspunkt i den enkelte borgers forhold. Efter den foreslåede bestemmelse vil kommunerne skulle udrede borgerens behov ved hjælp af VUM eller en lignende metode. Med en lignende metode forstås en anden metode, som lever op til kravene til udredning af borgernes behov, herunder til oplysning af sagen og inddragelse af borgeren.

Formålet med den foreslåede bestemmelse er at betone krav til sagsbehandlingen.

Dermed sikres det, at beslutningen om, hvilken ny bolig personen tilbydes, baseres på en tilstrækkelig og aktuel vurdering af personens behov, ressourcer og samlede situation.

Det bemærkes endvidere, at kommunen i helt særlige og komplicerede enkeltsager eventuelt kan søge hjælp og vejledning hos VISO om, hvordan borgerens behov mest hensigtsmæssigt kan tilgodeses fremadrettet.

Hvis en borger afviser at flytte fra sin bolig på et botilbud målrettet unge og tage ophold på et botilbud eller en anden bolig, som kommunalbestyrelsen vurderer egnet til borgeren, skal kommunalbestyrelsen gennem fornyet dialog med borgeren og motivation af denne, herunder evt. motivation til at benytte sit frie valg af botilbud, afsøge alternative muligheder, der kan tilgodeses borgerens behov og ønsker til en fremtidig bolig.

Kommunalbestyrelsen bør endvidere søge at forebygge sådanne situationer ved at forberede borgeren og dennes pårørende på, at borgeren vil skulle fraflytte tilbuddet inden sit fyldte 35. år. Kommunalbestyrelsen bør desuden i forbindelse med visitation til botilbud målrettet unge søge at undgå at visitere borgere hertil, for hvem en ny flytning inden det fyldte 35. år må ventes at være omsorgsmæssigt betænkeligt.

Borgeren vil efter de almindelige klageregler kunne klage til Ankestyrelsen over visitationen til et tilbud, som er målrettet unge under 35 år, hvorfor afgørelsen om visitation også udgør en afgørelse om flytning fra det pågældende tilbud inden det 35. år, samt over kommunalbestyrelsens afgørelse om den fremtidige støtte efter fraflytningen og i den forbindelse over den udredning af personens behov, der ligger til grund for afgørelsen herom.

Forslaget indebærer, at en person med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne vil kunne revisiteres fra et botilbud målrettet unge efter den foreslåede § 108 a uden iagttagelse af servicelovens § 129 om flytning uden samtykke. For denne målgruppe gælder imidlertid, at kommunalbestyrelsens afgørelse efter den foreslåede § 108 a, stk. 4, skal ske under iagttagelse af servicelovens § 82, stk. 2. Dette indebærer, at kommunalbestyrelsen skal påse, om der er pårørende eller andre, der kan inddrages i varetagelsen af interesserne for en person med betydelig nedsat psykisk funktionsevne. Det indebærer endvidere, at kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på, om der er behov for at bede Statsforvaltningen om at beskikke en værge efter værgemålsloven. Har en person en beskikket værge efter værgemålsloven, vil værgen kunne påklage kommunalbestyrelsens afgørelse om den fremtidige støtte til borgeren efter de almindelige regler som nævnt ovenfor.

Baggrunden for den foreslåede stk. 4 er et ønske om at sikre den nødvendige hensyntagen til retssikkerheden og trygheden for de personer, som skal fraflytte et botilbud målrettet unge.

Efter den foreslåede § 108 a, stk. 5, vil kommunalbestyrelsen skulle dække personens rimelige udgifter til flytning. Rimelige udgifter til flytning kan omfatte udgifter til beboerindskud eller depositum og eventuelt forudbetalt leje, udgifter til flytning af møbler m.v. samt udgifter til en sådan indretning af boligen, at den svarer til indretningen i den fraflyttede bolig.

Hermed sikres det, at en flytning ikke indebærer merudgifter for personen, med mindre personen har særlige ønsker om f.eks. en eksklusiv indretning.

Kommunalbestyrelsens afgørelser efter den foreslåede § 108 a, stk. 5, vil kunne påklages til Ankestyrelsen, hvis personen ikke mener, at kommunalbestyrelsen har opfyldt betingelsen om at dække personens rimelige flytteudgifter.

Kapitel 24 - Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for alle voksne med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne

§ 123 - Husorden

§ 123. Lederen af et bo- eller dagtilbud efter denne lov kan fastsætte en vejledende husorden, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold på bo- eller dagtilbuddets fællesarealer.

Stk. 2. Beboerne i bo- eller dagtilbuddet og deres pårørende skal inddrages i udarbejdelsen af en husorden efter stk. 1.

Stk. 3. Er der fastsat en husorden, jf. stk. 1, skal personer, der har taget ophold i bo- eller dagtilbuddet, gøres bekendt med denne.

De generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter § 40 i lov om almene boliger m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 1116 af 2. oktober 2017 (herefter almenboligloven), fastsætter en almen boligafdeling på et afdelingsmøde en husorden for afdelingen. Husordensreglerne danner sammen med lejekontrakten, vedtægterne og vedligeholdelsesreglementet for afdelingen de grundlæggende retslige regler for aftalen mellem udlejer og beboerne i almene boliger. Reglerne gælder også for almene ældreboliger ejet af en kommune, region eller selvejende almene ældreboliger.

Dog gælder det, at der ikke fastsættes vedtægter for almene ældreboliger ejet af en kommune eller region. Husordensreglerne indeholder normalt regler for beboernes adfærd og anvendelse af boligerne og deres fællesarealer og udgør således de grundlæggende leveregler for at sikre et velfungerende beboerfælleskab i afdelingen. Husordenens regler er bindende, og overtrædelse af dem kan medføre sanktioner over for beboerne.

Serviceoven indeholder ikke regler om fastsættelse af husorden på bo- og dagtilbud for voksne efter serviceoven. Det er imidlertid almindeligt antaget, at sådanne tilbud har hjemmel i anstaltsanordninger til at fastsætte generelle forskrifter, herunder ordensforskrifter, der skal være gældende i tilbuddet, og som har til formål at sikre tilbuddets overordnede funktion.

Det følger af almindelige anstaltsbetragtninger, at ordensreglerne skal være båret af saglige hensyn og ikke må gå videre end nødvendigt af hensyn til tilbuddets formål og virke. Derudover gælder almindelige

forvaltningsretlige grundsætninger, herunder at husordener skal være proportionale, og at forskelsbehandling skal være sagligt begrundet. Endelig gælder frihedsrettighederne i grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention også for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne. Disse sætter grænser for, hvordan tilbuddene kan regulere beboernes forhold. Regler, der fastsættes som led i opholdet på tilbuddet, må ikke udgøre en uforholdsmæssig begrænsning i beboernes rettigheder.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Arbejdsgruppen for serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne fandt, at de gældende magtanvendelsesregler ikke tager tilstrækkeligt hensyn til fællesskabet og de andre beboere i bo- og dagtilbuddet og til personalet. Arbejdsgruppen bemærkede, at det er vigtigt med et styrket fokus på kollektive rettigheder, fordi én persons rettigheder kan betyde en indskrænkning i en anden persons rettigheder. Fastsættelse af vejledende husordener kan være med til at tilvejebringe dette styrkede fokus. Arbejdsgruppen konkluderede i den forbindelse, at det af hensyn til fællesskabet er hensigtsmæssigt, at det tydeliggøres i lovgivningen, at der kan fastsættes en husorden, der udstikker retningslinjer for den fælles dagligdag på det enkelte bo- og dagtilbud.

Børne- og Socialministeriet kan tiltræde arbejdsgruppens anbefaling. Ministeriet finder endvidere, at en husorden kan medvirke til at forebygge magtanvendelser, da den gør retningslinjerne for ophold på bo- eller dagtilbuddets fællesarealer tydelige for borgere, pårørende og personale. Endeligt finder ministeriet det hensigtsmæssigt at lovfæste adgangen til at fastsætte husordener for at sikre, at der ikke i husordener fastsættes regler, som går videre, end hvad formålet tilsiger, og som derfor ikke er lovlige. Ministeriet vurderer på den baggrund, at de retlige rammer for bo- og dagtilbuddenes anvendelse af og adgang til at fastsætte husordener bør fastsættes ved lov med henblik på at styrke beboernes retssikkerhed.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at det præciseres i serviceloven, at lederen af et bo- eller dagtilbud efter serviceloven kan fastsætte en husorden, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold på bo- eller dagtilbuddets fællesarealer. Det er kun bo- og dagtilbud, hvor der opholder sig borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som f.eks. mennesker med udviklingshæmning eller demens, der vil være omfattet af bestemmelsen. Hermed menes f.eks. midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192 og andre

tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale. Almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, vil derimod ikke være omfattet af bestemmelsen, da disse boformer er omfattet af reglerne i almenboliglovens § 40, hvorefter der fastsættes husordener.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84. Det pågældende bo- eller dagtilbud er omfattet af bestemmelsen, uanset om det drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør. Husordenerne vil alene være vejledende. Det betyder, at de ikke kan danne grundlag for magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for borgerne. Husordenerne vil endvidere alene gælde på tilbuddets fællesarealer og dermed ikke i den del af bo- eller dagtilbuddet, der er beboernes egne boliger.

Ved fastsættelse af husordener vil proportionalitetsprincippet skulle overholdes. Således må de regler, der fastsættes i husordenen, ikke indsnævre den personlige frihed eller privatlivets fred uforholdsmæssigt eller på anden måde være byrdefulde. Rammerne i husordenen skal tage højde for, at mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne kan have særlige udfordringer i forhold til at kunne leve op til en husorden.

Beboerne i det bo- eller dagtilbud, som husordenen gælder for, og deres pårørende skal inddrages i udarbejdelsen af den. Personer, der har taget ophold i bo- eller dagtilbuddet, skal gøres bekendt med husordenen.

De specielle bemærkninger

Efter almenboliglovens § 40 fastsætter en almen boligafdeling på et afdelingsmøde en husorden for afdelingen. Husordensreglerne danner sammen med lejekontrakten, vedtægterne og vedligeholdelsesreglementet for afdelingen de grundlæggende retslige regler for aftalen mellem udlejer og beboerne i almene boliger. Reglerne gælder også for almene ældreboliger ejet af en kommune, region eller selvejende almene ældreboliger. Dog gælder det, at der ikke fastsættes vedtægter for almene ældreboliger ejet af en kommune eller region.

Husordensreglerne indeholder normalt regler for beboernes adfærd og anvendelse af boligerne og deres fællesarealer og udgør således de grundlæggende leveregler for at sikre et velfungerende beboerfælleskab i afdelingen. Husordenens regler er bindende, og overtrædelse af dem kan indebære sanktioner over for beboerne.

Serviceoven indeholder ikke regler om fastsættelse af husorden på bo- og dagtilbud for voksne efter serviceoven. Det er imidlertid almindeligt antaget, at sådanne tilbud har hjemmel i anstaltsanordninger til at fastsætte generelle forskrifter, herunder ordensforskrifter, der skal være gældende i tilbuddet, og som har til formål at sikre tilbuddets overordnede funktion. Ordensreglerne skal være båret af saglige hensyn og må ikke gå videre end nødvendigt af hensyn til tilbuddets formål og virke.

Det foreslås med § 123, stk. 1, at det præciseres i loven, at lederen af et bo- eller dagtilbud efter serviceoven kan fastsætte en husorden, der angiver de nærmere regler og retningslinjer for ophold på bo- eller dagtilbuddets fællesarealer. Fællesarealerne er de arealer, som anvendes til fælles aktiviteter for beboerne. Husordenerne vil således ikke finde anvendelse i beboerens egen bolig.

Med beboerens egen bolig menes beboerens selvstændige bolig, som anvendes til boligformål. Det er kun bo- og dagtilbud, hvor der opholder sig borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som f.eks. mennesker med udviklingshæmning eller demens, der vil være omfattet af den foreslåede bestemmelse. Hermed menes f.eks. midlertidige boformer efter serviceovens § 107, længerevarende boformer efter serviceovens § 108, plejehjem o. lign. efter serviceovens § 192 og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, vil derimod ikke være omfattet af bestemmelsen, da disse boformer er omfattet af reglerne i almenboliglovens § 40, jf. beskrivelsen af gældende ret ovenfor.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter serviceovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter serviceovens § 104 og aflastningstilbud efter serviceovens § 84. Det pågældende bo- eller dagtilbud er omfattet af bestemmelsen, uanset om det drives af kommunen, regionen eller af en privat leverandør.

Husordenerne kan angive generelle retningslinjer for ophold og adfærd i fællesarealer og medvirke til at understøtte trivsel og trykthed i fællesskabet. Husordenerne vil alene være vejledende. Det betyder, at de ikke kan danne grundlag for magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for borgerne. Husordenerne vil således have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed. Det bemærkes, at der på dette punkt er forskel på den foreslåede bestemmelse om fastsættelse af husordener efter serviceoven og den gældende bestemmelse i almenboliglovens § 40 om fastsættelse af husordener i almene plejeboliger.

Husordenerne efter den 33 foreslåede § 123 vil endvidere alene gælde på tilbuddets fællesarealer og dermed ikke i beboernes egne boliger. Ved fastsættelse af husordener vil proportionalitetsprincippet skulle overholdes. Således må de regler, der fastsættes i husordenerne, ikke indsnævre den personlige frihed eller privatlivets fred uforholdsmæssigt eller på anden måde være byrdefulde.

Rammerne i husordenen skal tage højde for, at mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne kan have særlige udfordringer i forhold til at kunne leve op til en husorden. Det vurderes, at en husorden kan medvirke til at forebygge magtanvendelser, da den gør retningslinjerne for ophold på bo- eller dagtilbuddets fællesarealer tydelige for borgere, pårørende og personale. Baggrunden for bestemmelsen er et ønske om at gøre magtanvendelsesreglerne tydeligere, end de er i dag.

Det forhold, at fastsættelse af husordener er ureguleret, fører til, at der i nogle tilfælde fastsættes husordener, som går videre, end hvad formålet tilsiger, og som derfor ikke er lovlige. En lovfæstelse af adgangen vil forebygge disse situationer. Præciseringen udspringer også af et ønske om, at magtanvendelsesreglerne skal tage hensyn til fællesskabet og de andre beboere i bo- og dagtilbuddet og til personalet. I den forbindelse er det vigtigt med et styrket fokus på kollektive rettigheder, fordi én persons rettigheder kan betyde en indskrænkning i en anden persons rettigheder. Det vurderes, at fastsættelse af vejledende husordener kan tilvejebringe dette styrkede fokus.

Det foreslås med § 123, stk. 2, at beboerne i bo- eller dagtilbuddet og deres pårørende skal inddrages i udarbejdelsen af husordenen. Efter bestemmelsen vil beboeren skulle inddrages, i det omfang det kan lade sig gøre under hensyn til beboerens funktionsnedsættelse. Derudover skal beboerens pårørende inddrages, såfremt beboeren har pårørende.

Det foreslås med § 123, stk. 3, at personer, der har taget ophold i bo- eller dagtilbuddet, skal gøres bekendt med husordenen. Efter bestemmelsen vil bo- eller dagtilbuddets ledelse eller personale skulle gøre personer, der har taget ophold i bo- eller dagtilbuddet, bekendt med husordenen, således at personerne kan indrette sig efter den.

§ 124 - Formål og anvendelsesområde

§ 124. Formålet med bestemmelserne i §§ 124 b - 137 d er at begrænse magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten til det absolut nødvendige. Disse indgreb må aldrig erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand.

Stk. 2. Anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten må alene ske for at sikre personens omsorg, værdighed og tryghed eller tilgodese hensynet til fællesskabet på bo- eller dagtilbuddet eller hensynet til andre.

Stk. 3 Forud for enhver form for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten skal kommunen foretage, hvad der er muligt for at opnå personens frivillige medvirken til en nødvendig

foranstaltning.

Stk. 4 Anvendelse af magt skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået. Er mindre indgribende foranstaltninger tilstrækkelige, skal disse anvendes.

Stk. 5 Indgreb efter § 126 kan udføres af ansatte i tilbud, der drives af regionen eller af de private leverandører, der efter kommunal visitation yder service over for den pågældende, jf. § 124 a. Det påhviler kommunalbestyrelsen at vejlede private leverandører af service om betingelserne for at foretage indgreb i medfør af § 126, herunder om kravet om indberetning, jf. § 136. I tilbud etableret af regionsrådet påhviler vejledningsforpligtelsen efter 2. pkt. regionsrådet.

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Ifølge servicelovens § 124, stk. 1, er formålet med magtanvendelsesreglerne at begrænse magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten til det absolut nødvendige. Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at disse indgreb aldrig må erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand.

Efter servicelovens § 124, stk. 2, skal kommunen, forud for enhver form for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, foretage, hvad der er muligt for at opnå personens frivillige medvirken til en nødvendig foranstaltning.

Det fremgår af servicelovens § 124, stk. 3, at anvendelse af magt skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået, og at mindre indgribende foranstaltninger skal anvendes, såfremt disse er tilstrækkelige. Ifølge servicelovens § 124, stk. 4, skal magtanvendelse udøves så skånsomt og kortvarigt som muligt og med størst mulig hensyntagen til den pågældende og andre tilstedeværende, således at der ikke forvoldes unødigt krænkelser eller ulempe.

Efter servicelovens § 124 a gælder reglerne i servicelovens §§ 124-137 for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, der får personlig og praktisk hjælp samt socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, 10 behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104, og som ikke samtykker i en foranstaltning efter servicelovens magtanvendelsesregler.

Det er en forudsætning, at der foreligger den fornødne faglige dokumentation for den nedsatte psykiske funktionsevne. Reglerne gælder således som udgangspunkt, når personalet giver hjælp efter ovennævnte bestemmelser i serviceloven uanset boform. Dvs. også borgere i eget hjem, dvs. borgere, som ikke bor i et

botilbud, en plejebolig, friplejebolig, på plejehjem eller i andre tilsvarende boligenheder, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Forholdet til lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile

Lov nr. 655 af 8. juni 2017 om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile omfatter tvang i forbindelse med gennemførelsen af sundhedsfaglig somatisk behandling af patienter, der er fyldt 15 år, og som varigt mangler evnen til at give informeret samtykke til behandling, jf. § 18 i sundhedsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 191 af 28. februar 2018.

Lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile adskiller sig således fra serviceloven ved ikke at omfatte tvang i forbindelse med pleje og omsorg. Lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile finder anvendelse inden for sundhedsvæsenet eller andre steder, hvor der udføres sundhedsfaglig virksomhed af sundhedspersoner, jf. lovens § 2.

Formålet med loven er at sikre den bedst mulige behandling, omsorg og beskyttelse af patienten med udgangspunkt i den enkeltes behov og under hensyn til den enkelte patients værdighed, at sikre, at iværksættelse og gennemførelse af tvang efter loven sker i overensstemmelse med grundlæggende retssikkerhedsprincipper og at begrænse tvang og indgreb i den personlige frihed over for den enkelte patient til det absolut nødvendige. Det er ikke hensigten med dette lovforslag at ændre i reglerne i lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Arbejdsgruppen for serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne fandt, at der er behov for en præcisering af magtanvendelsesreglerne, herunder af reglernes formål, anvendelsesområde og målgruppe. Børne- og Socialministeriet finder det hensigtsmæssigt, at servicelovens § 124, stk. 1-4, videreføres uændret, således at f.eks. principperne om proportionalitet og skånsomhed fortsat fremgår eksplicit af loven.

Ministeriet finder det dog også hensigtsmæssigt, at det tilføjes til bestemmelsen, at anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten alene må ske for at sikre den pågældende borgers omsorg, værdighed og tryghed eller tilgodese hensynet til fællesskabet på bo- eller dagtilbuddet eller hensynet til andre. Ministeriet vurderer i øvrigt, at målgruppeafgrænsningen i servicelovens § 124 a bør opretholdes. Det bemærkes i den forbindelse, at den gældende bestemmelse i § 128 samt de foreslåede bestemmelser i §§ 124 b-124 d, 128 b, 136 a, 136 c og 136 e kan anvendes såvel i bo- og dagtilbud som i borgerens eget

hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem.

Bestemmelserne vil også kunne anvendes under udflugter og lignende. I modsætning hertil vil de regler, der har fokus på fællesskabet, dvs. de gældende regler i § 125, stk. 3 og 4, som, jf. lovforslagets § 1, nr. 12, vil blive § 125, stk. 1 og 2, samt den foreslåede bestemmelse i § 136 d alene kunne anvendes i bo- og dagtilbud, mens den foreslåede bestemmelse i § 128 c alene vil kunne anvendes i botilbud. Med botilbud menes f.eks. midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1162 af 26. oktober 2017, og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale.

Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at det tilføjes til formålsbestemmelsen i servicelovens § 124, at anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten alene må ske for at sikre personens omsorg, værdighed og tryghed eller tilgodese hensynet til fællesskabet på bo- eller dagtilbuddet eller hensynet til andre. Med tilføjelsen tydeliggøres det bl.a., at formålet med magtanvendelse ikke må være at erstatte socialpædagogiske indsatser eller personaleressourcer.

Med tilføjelsen styrkes borgerens retssikkerhed, ligesom det tydeliggøres, at der i nogle situationer kan anvendes magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten af hensyn til fællesskabet på bo- eller dagtilbuddet og af hensyn til andre.

Med "hensynet til fællesskabet på bo- eller dagtilbuddet" menes hensynet til, at beboerne på botilbuddet eller brugere af dagtilbuddet kan deltage i fælles aktiviteter sammen. Aktiviteter kan være alt fra almindeligt samvær til spisning og andre aktiviteter, hvor flere af beboerne/brugerne er sammen. "Andre" kan være alle, som opholder sig i bo- eller dagtilbuddet, f.eks. andre beboere eller personalet. Det bemærkes, at det er en forudsætning for at anvende magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, at der foreligger den fornødne faglige dokumentation for borgerens nedsatte psykiske funktionsevne.

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at sikre, at den enkelte borger får en helhedsorienteret hjælp og støtte baseret på en konkret og individuel vurdering af hans eller hendes behov. Kommunalbestyrelsen har således ansvaret for at oplyse den enkelte sag tilstrækkeligt, i praksis ved at foretage en korrekt og fyldestgørende udredning af borgerens ressourcer, udfordringer og funktionsevne og på denne baggrund afdække borgerens støttebehov.

Når kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om et bestemt støttetilbud – f.eks. ved at visitere borgeren til en almen plejebolig eller et botilbud eller til hjælp efter serviceloven – skal dette derfor ske med afsæt i og med henvisning til en udredning eller anden baggrund for afgørelsen, som blandt andet er baseret på dokumentation for borgerens psykiske funktionsevne. Det bemærkes i øvrigt, at det alene er det personale, der er ansat til at varetage omsorgen over for borgerne, der kan anvende magt efter de foreslåede bestemmelser. Pedeller, rengøringspersonale o. lign. er således ikke omfattet.

De specielle bemærkninger

Efter servicelovens § 124, stk. 1, beskrives formålet med bestemmelserne i "dette afsnit". Med "dette afsnit" henvises til bestemmelserne i kapitel 24. Det foreslås, at "dette afsnit" ændres til "§§ 124 b-137 d". Med ændringen gøres det tydeligt, hvilke bestemmelser der er tale om. Baggrunden for ændringen er dels et ønske om at gøre magtanvendelsesreglerne tydeligere, end de er i dag, dels at det med dette lovforslag foreslås, at kapitel 24 opdeles i flere kapitler.

Servicelovens § 124 beskriver formålet med og principperne for magtanvendelse. Det følger af bestemmelsen, at formålet med magtanvendelsesreglerne er at begrænse magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten til det absolut nødvendige.

Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at disse indgreb aldrig må erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand. Kommunen skal, forud for enhver form for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, foretage, hvad der er muligt for at opnå personens frivillige medvirken til en nødvendig foranstaltning.

Anvendelse af magt skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået, og hvis mindre indgribende foranstaltninger er tilstrækkelige, skal disse anvendes. Endeligt følger det af bestemmelsen, at magtanvendelse skal udøves så skånsomt og kortvarigt som muligt og med størst mulig hensyntagen til den pågældende og andre tilstedeværende, således at der ikke forvoldes unødigt krænkelse eller ulempe.

Det foreslås at indsætte et § 124, stk. 2, hvorefter anvendelse af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten alene må ske for at sikre personens omsorg, værdighed og tryghed eller tilgodese hensynet til fællesskabet på bo- og dagtilbuddet eller hensynet til andre. Med tilføjelsen styrkes borgerens retssikkerhed, ligesom det tydeliggøres, at der i nogle situationer kan anvendes magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten af hensyn til fællesskabet på bo- eller dagtilbuddet og af hensyn til andre.

Med "hensynet til fællesskabet på bo- eller dagtilbuddet" menes hensynet til, at beboerne på botilbuddet eller brugere af dagtilbuddet kan deltage i fælles aktiviteter sammen. Aktiviteter kan være alt fra almindeligt samvær til spisning og andre aktiviteter, hvor flere af beboerne/brugerne er sam34 men. "Andre" kan være alle, som opholder sig i bo- eller dagtilbuddet, f.eks. andre beboere eller personalet. Baggrunden for ændringen er et ønske om at gøre magtanvendelsesreglerne tydeligere, end de er i dag.

Ifølge servicelovens § 124, stk. 5, kan indgreb efter servicelovens § 126 udføres af ansatte i tilbud, der drives af regionen eller af de private leverandører, der efter kommunal visitation yder service over for den pågældende, jf. servicelovens § 124 a.

Det påhviler kommunalbestyrelsen at vejlede private leverandører af service om betingelserne for at foretage indgreb i medfør af servicelovens § 126, herunder om kravet om indberetning, jf. servicelovens § 136. I tilbud etableret af regionsrådet påhviler vejledningsforpligtelsen efter servicelovens § 124, stk. 5, 2. pkt. regionsrådet.

Det foreslås, at servicelovens § 124, stk. 5, ophæves. Baggrunden for ændringen er, at der med dette lovforslag foreslås en ophævelse af servicelovens § 126, som vedrører kommunalbestyrelsens adgang til at træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af fastholdelse m.v. Dermed giver det ikke mening at bevare bestemmelsen i § 124, stk. 5.

§ 124 b - Fysisk guidning

§ 124 b. Personalet kan anvende fysisk guidning over for personer som led i omsorgen, herunder for at sikre tryghed og trivsel på bo- og dagtilbud. Fysisk guidning kan anvendes

- 1) af hensyn til personen selv for at sikre dennes tryghed og værdighed,
- 2) af hensyn til andre i situationer, hvor personens adfærd er grænseoverskridende eller konfliktskabende, eller

3) i situationer, hvor en beboer på et bo- eller dagtilbud er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Stk. 2. Fysisk guidning efter stk. 1 må ikke indebære fastholdelse.

Stk. 3. Fysisk guidning er ikke magtanvendelse eller et indgreb i selvbestemmelsesretten. Der skal derfor ikke ske registrering og indberetning efter § 135 a.

De generelle bemærkninger

Gældende ret

Ifølge servicelovens § 126 kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne eller føre denne til et andet opholdsrum, når en række betingelser er opfyldt. Fastholdelse er i sagens natur alene nødvendig, når personen gør modstand. Servicelovens magtanvendelsesregler indeholder ikke regler om handlinger, der foretages af personalet som led i omsorgen for borgeren i situationer, hvor borgeren ikke gør modstand, bortset fra brug af alarm- og pejlesystemer efter servicelovens § 125, stk. 2.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Arbejdsgruppen for serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne fandt, at der i praksis er tvivl om, hvor langt personalet må gå i forhold til at varetage omsorgen for borgerne i de situationer, hvor det ikke er nødvendigt at anvende magt. Arbejdsgruppen anbefalede derfor, at der fastsættes hjemmel i loven til at anvende fysisk guidning. Børne- og Socialministeriet kan tiltræde arbejdsgruppens anbefaling.

Ministeriet finder endvidere, at det er vigtigt, at grænsen mellem fysisk guidning og magtanvendelse præciseres med henblik på i videst muligt omfang at undgå gråzoner. Ministeriet vurderer på den baggrund, at de retlige rammer for anvendelse af fysisk guidning bør tydeliggøres ved lov med henblik på at sikre omsorgen for voksne mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne og styrke borgernes retssikkerhed.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der etableres lovhjemmel til, at personalet kan anvende fysisk guidning over for personer som led i omsorgen, herunder for at sikre tryghed og trivsel på bo- og dagtilbud. Fysisk guidning vil kunne anvendes af hensyn til personen selv for at sikre dennes tryghed og værdighed eller af hensyn til andre i

situationer, hvor personens adfærd er grænseoverskridende eller konfliktskabende, eller i situationer, hvor en beboer på et bo- eller dagtilbud er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Fysisk guidning vil først kunne anvendes, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Principperne om proportionalitet og skånsomhed vil skulle overholdes. Ved fysisk guidning forstås f.eks. at lægge en arm om skulderen på en person for at angive, at man ønsker, at personen skal følge med. Det kan f.eks. være relevant i situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem personens ageren og ønsker og personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for personen.

Det var vigtigt for partierne bag aftalerne om revision af servicelovens magtanvendelsesregler, at fysisk guidning på voksenområdet - i modsætning til fysisk guidning på børneområdet - ikke må indebære fastholdelse. Fysisk guidning efter den foreslåede bestemmelse må således ikke indebære fastholdelse. Der er derfor tale om en omsorgshandling og ikke magtanvendelse eller et indgreb i selvbestemmelsesretten, hvorfor der ikke vil skulle registreres og indberettes.

De specielle bemærkninger

Fysisk guidning Ifølge servicelovens § 126 kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne eller føre denne til et andet opholdsrum, når en række betingelser er opfyldt. Fastholdelse er i sagens natur alene nødvendig, når personen gør modstand. Serviceloven indeholder ikke regler om fysisk guidning som led i varetagelsen af omsorgen for borgeren i situationer, hvor borgeren ikke gør modstand.

Det foreslås med § 124 b, at det skrives ind i loven, at personalet kan anvende fysisk guidning over for personer som led i omsorgen, herunder for at sikre tryghed og trivsel på bo- og dagtilbud. Fysisk guidning vil kunne anvendes af hensyn til personen selv for at sikre dennes tryghed og værdighed eller af hensyn til andre i situationer, hvor personens adfærd er grænseoverskridende eller konfliktskabende, eller i situationer, hvor en beboer på et bo- eller dagtilbud er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Begrebet "andre" omfatter alle, herunder alle, der opholder sig på bo- eller dagtilbuddet, f.eks. beboere, besøgende og personale. Hvorvidt en persons adfærd er grænseoverskridende eller konfliktskabende, vil afhænge af en konkret og individuel vurdering i den enkelte situation.

Fysisk guidning vil først kunne anvendes, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Principperne om proportionalitet og skånsomhed vil skulle overholdes. Fysisk guidning kan f.eks. bestå i at lægge en arm om skulderen af en borger for at angive, at man ønsker, at personen skal følge med. Fysisk guidning kan også bestå i at tage borgerens hånd og føre borgeren med sig til et andet rum. Det kan f.eks. være relevant i situationer, hvor der er uoverensstemmelse mellem borgerens ageren og ønsker og personalets faglige vurdering af, hvad der er det bedste for den pågældende.

Ifølge den foreslåede bestemmelse i § 124 b, stk. 2, må fysisk guidning ikke indebære fastholdelse. Således skal personalet stoppe guidningen, hvis personen gør modstand. Det bemærkes, at forslaget om fysisk guidning på dette punkt adskiller sig fra den gældende bestemmelse om anvendelse af fysisk guidning på børneområdet, hvor adgangen til at anvende fysisk guidning er reguleret i § 6 i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, jf. lovbekendtgørelse nr. 507 af 2. maj 2017 med senere ændringer (herefter voksenansvarsloven), idet fysisk guidning efter voksenansvarsloven kan indebære kortvarig fastholdelse.

Ifølge den foreslåede bestemmelse i § 124 b, stk. 3, vil fysisk guidning ikke være magtanvendelse eller et indgreb i selvbestemmelsesretten, og der vil derfor ikke skulle ske registrering og indberetning efter den foreslåede § 135 a.

Fysisk guidning vil alene kunne anvendes over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder personer med demens, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104, og som ikke samtykker i den fysiske guidning.

Bestemmelsen vil kunne anvendes i bo- og dagtilbud. Hermed menes f.eks. midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192 og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale. Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84.

Bestemmelsen vil også kunne anvendes i borgerens eget hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem. Et eksempel på en situation, som vil være omfattet af den foreslåede bestemmelse, er, at en pædagog har forsøgt at overtale en beboer på et botilbud, som spiller mundharmonika i fællesrummet til stor gene for tre andre beboere, der ser fjernsyn i fællesrummet, til at gå med ud i køkkenet. Da overtalelsen ikke lykkes, lægger pædagogen en

hånd på beboerens skulder og fører personen stille og roligt væk fra fællesrummet og ud i køkkenet. Der vil her være tale om fysisk guidning.

Hvis beboeren gør modstand, således at pædagogen er nødt til at anvende fysisk magt, f.eks. ved at fastholde personen, er der ikke hjemmel i den foreslåede bestemmelse i § 124 b til at fortsætte handlingen. Der kan alene fastholdes, hvis betingelserne for fysisk magtanvendelse efter den foreslåede bestemmelse i § 124 d er opfyldt eller, i forhold til personer, hvor funktionsnedsættelsen er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), hvis betingelserne for fastholdelse m.v. ved meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende adfærd efter den foreslåede § 136 d er opfyldt.

Personalets anvendelse af reglerne om fysisk guidning vil kunne påklages til kommunalbestyrelsen efter de foreslåede bestemmelser i § 133, stk. 1 og 3. Baggrunden for præciseringen er et ønske om at gøre magtanvendelsesreglerne tydeligere, end de er i dag.

Den manglende regulering af, hvornår personalet må guide en borger, som ikke følger med af sig selv, men som heller ikke gør modstand, skaber usikkerhed hos personalet om, hvor langt personalet må gå inden for lovens rammer. Denne usikkerhed kan føre til, at personalet går for langt i forhold til, hvad der er lovligt. Omvendt kan det også føre til, at personalet undlader at handle af frygt for at overtræde loven, hvilket kan føre til omsorgssvigt over for den pågældende borger.

§ 124 c - Afværgenhjælp

§ 124 c. Personalet kan kortvarigt fastholde eller føre en person væk fra en situation, når det er nødvendigt for at afværge, at vedkommende forårsager væsentlig ødelæggelse af indbo eller andre værdier.

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter de gældende regler i serviceloven er det ikke tilladt at anvende fysisk magt alene for at forhindre eller afværge en tingsskade. Magtanvendelse i en sådan situation vil således kun være straffri, hvis der er tale om så ekstraordinær en situation, at reglerne i bekendtgørelse nr. 1156 af 20. september 2018 af straffeloven (herefter straffeloven) om nødret finder anvendelse.

Ved risiko for væsentlig personskade vil der kunne gribes ind med fysisk magt efter servicelovens § 126.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Arbejdsgruppen for serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne fandt, at der i praksis kan være behov for at anvende fysisk magt for at afværge, at en borger med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne beskadiger fysiske genstande. Det hænder således, at der opstår situationer, hvor en borger med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne i f.eks. et anfald af raseri ødelægger egne eller andres ting.

I langt de fleste tilfælde vil personalet kunne tale borgeren fra den pågældende handling og på denne måde forhindre den forestående tingsskade. Men der vil være situationer, hvor borgeren i den konkrete situation ikke kan nås med dialog eller andre socialpædagogiske indsatser. Som det fremgår af ovenstående, er der i disse tilfælde i dag kun adgang til at gribe ind, hvis borgeren er til fare for sig selv eller andre, eller hvis den konkrete situation er omfattet af straffelovens regler om nødret.

I de situationer, der ikke er omfattet af ovenstående, har personalet således ikke mulighed for at gribe ind og forhindre skaden. Det kan betyde, at borgeren pådrager sig et stort erstatningskrav eller får foretaget skade på noget af høj affektionsværdi enten for dem selv eller for andre.

Børne- og Socialministeriet kan tiltræde arbejdsgruppens anbefaling og vurderer derfor, at der bør etableres hjemmel til afværgehjælp. Ministeriet finder det vigtigt, at der skabes den rette balance mellem på den ene side hensynet til borgernes selvbestemmelsesret, herunder retten til privatliv og til personlig integritet, og på den anden side kommunernes forpligtelse til at sikre omsorg, værdighed og tryghed for denne gruppe af borgere, som ofte ikke kan tage vare på sig selv eller overskue konsekvenserne af deres egne handlinger, og som ofte ikke er i stand til at give et informeret samtykke til kommunernes pleje- og omsorgsindsatser. I den forbindelse finder ministeriet det vigtigt, at der skabes klare rammer for personalets redskaber til at varetage omsorgspligten, ligesom det skal sikres, at der følges op på anvendelsen af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for de sårbare borgere, som målgruppen for dette lovforslag udgør.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der etableres hjemmel til, at personalet kortvarigt kan fastholde eller føre en person væk fra en situation, når det er nødvendigt for at afværge, at vedkommende forårsager væsentlig ødelæggelse af indbo eller andre værdier. Afværgehjælp vil kunne anvendes akut, dvs. uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Indgrebet vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed. Afværgehjælp vil først kunne anvendes, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats.

Principperne om proportionalitet og skånsomhed vil skulle overholdes, jf. servicelovens § 124. Det vil være en betingelse, at der er tale om væsentlig ødelæggelse af fysiske genstande af betydelig økonomisk værdi eller affektionsværdi, der tilhører en anden eller borgeren selv. Der vil i den forbindelse skulle tages højde for den økonomiske værdi eller affektionsværdien af det materielle gode, der er ved at blive ødelagt, ligesom indgrebet altid skal ske under iagttagelse af proportionalitetsprincippet.

En fastholdelse skal således være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at forhindre den skadevoldende handling. Anvendelse af afværgehjælp vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for tilbuddet til borgeren, jf. §§ 9 og 9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (herefter kommunalbestyrelsen), jf. lovbekendtgørelse nr. 1064 af 21. august 2018 (herefter retssikkerhedsloven), og til kommunalbestyrelsen i den kommune, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet (herefter tilsynet), jf. servicelovens § 148 a eller § 2 i lov om socialtilsyn, jf. lovbekendtgørelse nr. 42 af 19. januar 2018 (herefter socialtilsynsloven).

Specielle bemærkninger

Efter de gældende regler i serviceloven er det ikke tilladt at anvende fysisk magt alene for at forhindre eller afværge en tingsskade. Magtanvendelse i en sådan situation vil således kun være straffri, hvis der er tale om så ekstraordinær en situation, at straffelovens regler om nødret finder anvendelse.

Ved risiko for væsentlig personskade vil der kunne gribes ind med fysisk magt efter servicelovens § 126.

Det foreslås med § 124 c, at der etableres hjemmel til, at personalet kortvarigt kan fastholde eller føre en person væk fra en situation, når det er nødvendigt for at afværge, at vedkommende forårsager væsentlig ødelæggelse af indbo eller andre værdier. Afværgehjælp vil kunne anvendes akut, dvs. uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Indgrebet vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed.

Afværgehjælp vil alene kunne anvendes over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder personer med demens, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104, og som ikke samtykker i det pågældende indgreb. Bestemmelsen vil kunne anvendes i bo- og dagtilbud. Med botilbud menes f.eks. midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale. Med

dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84. Bestemmelsen vil også kunne anvendes i borgerens eget hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem.

Afværgehjælp vil først kunne anvendes, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Principperne om proportionalitet og skånsomhed vil skulle overholdes, jf. servicelovens § 124.

Det vil være en betingelse, at der er tale om væsentlig ødelæggelse af fysiske genstande af betydelig økonomisk værdi eller affektionsværdi, der tilhører en anden eller borgeren selv. Der vil i den forbindelse skulle tages højde for den økonomiske værdi eller affektionsværdien af det materielle gode, der er ved at blive ødelagt, ligesom indgrebet altid skal ske under iagttagelse af proportionalitetsprincippet. En fastholdelse skal således være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at forhindre den skadevoldende handling.

Anvendelse af afværgehjælp vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og til tilsynet, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a.

Personalets anvendelse af reglerne om afværgehjælp vil kunne påklages til kommunalbestyrelsen efter de foreslåede bestemmelser i § 133, stk. 1 og 3.

Baggrunden for den foreslåede bestemmelse er, at det vurderes, at der i praksis kan være behov for at anvende fysisk magt for at afværge, at en borger med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne beskadiger fysiske genstande. Det hænder således, at der opstår situationer, hvor en borger med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne i f.eks. et anfald af raseri ødelægger egne eller andres ting. I langt de fleste tilfælde vil personalet kunne tale borgeren fra den pågældende handling og på denne måde forhindre den forestående tingskade.

Men der vil være situationer, hvor borgeren i den konkrete situation ikke kan nås med dialog. Som det fremgår af ovenstående, er der i disse tilfælde i dag kun adgang til at gribe ind, hvis borgeren er til fare for sig selv eller andre, eller hvis den konkrete situation er omfattet af straffelovens regler om nødret. I de situationer, der ikke er omfattet af ovenstående, har personalet således ikke mulighed for at gribe ind og forhindre skaden. Det kan betyde, at borgeren pådrager sig et stort erstatningskrav eller får foretaget skade på noget af høj affektionsværdi enten for dem selv eller for andre.

§ 124 d - Fastholdelse m.v.

§ 124 d. Personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, når personen udviser en adfærd, der er til fare for den pågældende selv eller andre.

Stk. 2. Personer, over for hvem der er foretaget indgreb efter stk. 1 for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, kan begære indgrebet indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a.

Stk. 3. Begæring efter stk. 2 kan indgives af en pårørende, en værge, en fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, når den person, som foranstaltningen vedrører, ikke selv er i stand til at indgive begæring.

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter servicelovens § 126 kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når der er nærliggende risiko for, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet. Det følger af servicelovens § 124, stk. 5, at indgreb efter § 126 kan udføres af ansatte i det pågældende tilbud.

Efter servicelovens § 127 kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person for at forhindre denne i at forlade boligen eller for at føre denne tilbage til boligen, når der er nærliggende risiko for, at en eller flere personer ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet for at afværge denne risiko, og lovens øvrige muligheder forgæves har været anvendt.

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om, for hvilken periode tilbageholdelse i boligen kan anvendes, og skal løbende vurdere, om en mindre indgribende foranstaltning kan anvendes. Indgreb efter servicelovens § 127 kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a, jf. servicelovens § 135. Retsplejelovens kapitel 43 a indeholder regler om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse.

Indgreb efter servicelovens §§ 126 og 127 skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. servicelovens § 136, stk. 1.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Arbejdsgruppen for serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne fandt, at den gældende sagsgang, hvor kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse, før personalet kan anvende magt i akutte situationer, er uhensigtsmæssig og kan føre til, at personalet enten anvender magt uden hjemmel eller undlader at handle, hvilket kan føre til omsorgssvigt af en sårbar målgruppe. På baggrund af arbejdsgruppens betragtninger, vurderer Børne- og Socialministeriet, at personalet skal have hjemmel til at anvende visse former for fysisk magt over for en person uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen, når personen udviser en adfærd, der er til fare for sig selv eller andre.

Bestemmelsen i servicelovens § 124, stk. 5, fortolkes i praksis således, at personalet kan træffe afgørelse på vegne af kommunalbestyrelsen i akutte situationer, men ministeriet vurderer ikke, at bestemmelsen giver hjemmel hertil, da det alene fremgår af bestemmelsen, at det i praksis er de ansatte, der udfører indgreb efter servicelovens § 126. Det fremgår ikke af bestemmelsen, at de ansatte træffer afgørelse efter servicelovens § 126.

Mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne befinder sig indimellem i en situation, hvor de er udadreagerende eller dørsøgende i en sådan grad, at de er til fare for sig selv eller andre. Disse mennesker er ofte ude af stand til at forudse og forstå konsekvenserne af deres egne handlinger, ligesom de ofte vil være ude af stand til at give et samtykke til en given handling, der foretages af personalet for at beskytte borgeren selv eller andre.

I langt de fleste tilfælde vil personalet kunne tale borgeren fra den pågældende handling og på denne måde forhindre den forestående fare. Men der vil være situationer, hvor borgeren i den konkrete situation ikke kan nås med dialog eller andre socialpædagogiske indsatser, og hvor der derfor er behov for at fastholde, tilbageholde eller føre borgeren tilbage til personens bolig eller til et andet opholdsrum for at forhindre den pågældende fare. Som det fremgår af ovenstående, er der i disse tilfælde i dag kun hjemmel til at gribe ind, hvis kommunalbestyrelsen har truffet en afgørelse på forhånd, og hvis der er nærliggende risiko for væsentlig personskade. Ministeriet vurderer ikke, at det i akutte situationer giver mening, at personalet skal tage kontakt til kommunalbestyrelsen og bede dem om at træffe afgørelse om, at der kan anvendes fysisk magt i den pågældende situation, da man i en akut opstået situation ikke kan vente på dette.

Ligeledes finder ministeriet det ikke hensigtsmæssigt, at det kun er i situationer, hvor der er nærliggende risiko for væsentlig personskade, at der kan gribes ind, da det også kan være nødvendigt for at varetage

omsorgspligten over for borgerne at gribe ind i situationer, hvor der er fare på færde, selvom denne fare ikke indebærer væsentlig personskade.

Ministeriet vurderer på den baggrund, at der bør etableres hjemmel til, at personalet kan anvende fysisk magt i akutte situationer uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen, når borgeren udviser en adfærd, der er til fare for borgeren selv eller andre.

Den demografiske og samfundsmæssige udvikling betyder, at antallet af ældre med demens forventes at stige betragteligt i de kommende år. Det stiller store krav til plejepersonalet i forhold til at sikre en værdig pleje og omsorg til de ældre, som på grund af en demenssygdom langsomt mister evnen til at tage vare på sig selv, herunder at give udtryk for egne ønsker og behov.

Det gælder ikke mindst på plejecentrene, hvor en stigende andel af beboerne har en demensdiagnose, og hvor det også er vigtigt at have tillid til, at plejepersonalet giver borgerne en værdig og omsorgsfuld pleje.

Aftalepartierne er enige om, at der er brug for, at der på demensområdet i højere grad kan tages hensyn til de øvrige beboere og fællesskabet på plejecentrene.

Vidensindsamlingen i forbindelse med serviceeftersynet har også peget på, at hensynet til fællesskabet skal tydeligere frem, og at reglerne i dag ikke tager tilstrækkeligt hensyn til fællesskabet og de andre beboere. Der er ikke i de gældende regler tilstrækkeligt fokus på kollektive rettigheder og på fællesskabet. Det er problematisk, fordi én persons ret til selvbestemmelse kan betyde en indskrænkning i en anden persons rettigheder. Det kan derfor være hensigtsmæssigt at udforme regler, der i højere grad giver mulighed for, at personalet kan anvende magt, når en persons ret til selvbestemmelse påvirker de andre beboere eller fællesskabet negativt.

I afrapporteringen af serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne blev det anbefalet, at der gives hjemmel til at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når personen udviser en adfærd, der er til fare for de øvrige beboere eller personalet, eller hvis borgeren generer, udøver chikane eller skaber utryghed over for andre beboere, personalet eller andre, der opholder sig i det pågældende tilbud.

Ministeriet vurderer på den baggrund, at der er brug for, at der i forhold til borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), i højere grad kan tages hensyn til de øvrige beboere og fællesskabet på bo- og dagtilbud. Det gælder både i forhold til hensynet til andre personer på fællesarealerne og hensynet til beboere, som uønsket får besøg i egen bolig.

I dag kan disse indgreb som nævnt kun anvendes efter forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen og kun, hvis der er risiko for væsentlig personskade.

Ministeriet finder det derfor hensigtsmæssigt, at personalet i forhold til borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, hvis det er nødvendigt for at sikre en eller flere andre personers tryghed, værdighed og sikkerhed, når personen udviser en adfærd, der er meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende i forhold til de øvrige personer på bo- og dagtilbuddet, eller i situationer, hvor en beboer er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Ministeriet finder det endvidere hensigtsmæssigt, at sådanne indgreb skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet.

Ministeriet finder det vigtigt, at der skabes den rette balance mellem på den ene side hensynet til borgernes selvbestemmelsesret, herunder retten til privatliv og til personlig integritet, og på den anden side kommunernes forpligtelse til at sikre omsorg, værdighed og tryghed for denne gruppe af borgere, som ofte ikke kan tage vare på sig selv eller overskue konsekvenserne af deres egne handlinger, og som ofte ikke er i stand til at give et informeret samtykke til kommunernes pleje- og omsorgsindsatser. I den forbindelse finder ministeriet det vigtigt, at der skabes klare rammer for personalets redskaber til at varetage omsorgspligten, ligesom det skal sikres, at der følges op på anvendelsen af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for de sårbare borgere, som målgruppen for dette lovforslag udgør.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der etableres hjemmel til, at personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, når personen udviser en adfærd, der er til fare for den pågældende selv eller andre. Fastholdelse m.v. vil kunne ske akut, dvs. uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Indgrebet vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed.

Den foreslåede bestemmelse om fastholdelse m.v. vil kunne anvendes over for alle personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder personer med demens.

Det foreslås endvidere alene i forhold til personer med betydelig og varig nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), at der etableres hjemmel til, at personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage

til boligen eller til et andet opholdsrum, hvis det er nødvendigt for at sikre en eller flere andre personers tryghed, værdighed og sikkerhed, når personen udviser en adfærd, der er meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende i forhold til de øvrige personer på bo- og dagtilbuddet eller i situationer, hvor en beboer er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Det er personalet, som i den konkrete situation vil skulle vurdere, om det er nødvendigt at gribe ind for at sikre en eller flere andres personers tryghed, værdighed og sikkerhed, herunder vurdere, om der er tale om en adfærd, der er meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende i forhold til de øvrige personer på bo- og dagtilbuddet. Der vil således ikke skulle træffes afgørelse af kommunalbestyrelsen.

Fastholdelse m.v. vil efter begge forslag først kunne ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Fastholdelsen m.v. skal i begge tilfælde være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt, jf. § 124, for hhv. at forhindre den forestående fare hhv. at sikre en eller flere andre personers tryghed, værdighed og sikkerhed.

Indgreb efter begge forslag om fastholdelse m.v. vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet. For nærmere om registrering og indberetning henvises til afsnit 2.9. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det følger som nævnt af servicelovens § 135, jf. servicelovens § 127, stk. 1, at Ankestyrelsens afgørelser, som handler om fysisk magt i form af at fastholde en person for at forhindre denne i at forlade boligen eller føre den pågældende tilbage til boligen, kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse. Det foreslås, at denne adgang til at begære domstolsprøvelse videreføres, således at indgreb, der foretages for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller føre den pågældende tilbage til boligen, kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43.

Specielle bemærkninger

Efter servicelovens § 126 kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når der er nærliggende risiko for, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet. Det følger af servicelovens § 124, stk. 5, at indgreb efter § 126 kan udføres af ansatte i det pågældende tilbud.

Efter servicelovens 127 kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person for at forhindre denne i at forlade boligen eller for at føre denne tilbage til boligen, når der er nærliggende risiko for, at en eller flere personer ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet for at afværge denne risiko og lovens øvrige muligheder forgæves har været anvendt. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om, for hvilken periode tilbageholdelse i boligen kan anvendes, og skal løbende vurdere, om en mindre indgribende foranstaltning kan anvendes. Indgreb efter servicelovens § 127 kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse, jf. servicelovens § 135. Indgreb efter servicelovens §§ 126 og 127 skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. servicelovens § 136, stk. 1.

Det foreslås med § 124 d, stk. 1, at der etableres hjemmel til, at personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, når personen udviser en adfærd, der er til fare for den pågældende selv eller andre. Fastholdelse m.v. vil kunne ske akut, dvs. uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Indgrebet vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed. Fastholdelse m.v. vil alene kunne ske over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder personer med demens, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104, og som ikke samtykker i det pågældende indgreb. Bestemmelsen vil kunne anvendes i bo- og dagtilbud. Med botilbud menes f.eks. midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale. Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84. Bestemmelsen vil også kunne anvendes i borgerens eget hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit private bolig.

Hvorvidt en persons adfærd er til fare for den pågældende selv eller andre vil afhænge af en konkret og individuel vurdering i den enkelte situation.

Fastholdelse m.v. vil først kunne ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Fastholdelsen m.v. skal være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at forhindre den forestående fare, jf. servicelovens § 124.

Med fastholdelse menes, at personalet kan holde en borger fysisk fast for at forhindre eller afværge fare. Med tilbageholdelse menes, at personalet kan holde en borger fysisk tilbage for at forhindre eller afværge fare. Med føren tilbage til boligen menes, at personalet kan føre en borger fysisk tilbage til borgerens egen bolig på botilbuddet eller til borgerens eget hjem (i tilfælde, hvor borgeren ikke bor på botilbud) for at forhindre eller afværge fare. Med føren til et andet opholdsrum menes, at personalet kan føre en borger fysisk til et andet opholdsrum enten på bo- eller dagtilbuddet eller andet steds for at forhindre eller afværge fare.

Fastholdelse m.v. vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a.

Personalets anvendelse af reglerne om fastholdelse m.v. vil kunne påklages til kommunalbestyrelsen efter de foreslåede bestemmelser i § 133, stk. 1 og 3.

Da visse indgreb efter det foreslåede § 124 d, stk. 1, kan have karakter af frihedsberøvelse foreslås det med § 124 d, stk. 2, at personer, over for hvem der er foretaget indgreb efter bestemmelsen, for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, kan begære indgrebet indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse.

Det følger som nævnt af den gældende bestemmelse i servicelovens § 135, jf. servicelovens § 127, stk. 1, at Ankestyrelsens afgørelser, som handler om fysisk magt i form af at fastholde en person for at forhindre denne i at forlade boligen eller føre den pågældende tilbage til boligen, kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse. Det foreslås, at denne adgang til at begære domstolsprøvelse videreføres, således at indgreb, der foretages for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43.

Det foreslås i øvrigt med § 124 d, stk. 3, at begæring efter den foreslåede § 124 d, stk. 2, skal kunne indgives af en pårørende, en eventuel værge, en eventuel fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, når den person, som foranstaltningen vedrører, ikke selv er i stand til at indgive begæring.

Det foreslåede stk. 3 vil sikre, at personen også kan få gavn af bestemmelsen om den særlige adgang til domstolsprøvelse, selvom personen på grund af sin funktionsnedsættelse ikke selv er i stand til at indgive begæring.

Baggrunden for den foreslåede bestemmelse er, at den gældende sagsgang, hvor kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse, før personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, vurderes uhensigtsmæssig og fører til, at personalet enten anvender magt uden hjemmel eller undlader at handle, hvilket kan føre til omsorgssvigt af en sårbar persongruppe.

Den gældende bestemmelse i servicelovens § 124, stk. 5, fortolkes i praksis således, at personalet kan træffe afgørelse på vegne af kommunalbestyrelsen i akutte situationer, men ministeriet vurderer ikke, at bestemmelsen giver hjemmel hertil, da det alene fremgår af bestemmelsen, at det i praksis er de ansatte, der udfører indgreb efter servicelovens § 126.

Det fremgår ikke af bestemmelsen, at de ansatte træffer afgørelse efter servicelovens § 126. Det hænder, at mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne befinder sig i en situation, hvor de er udadreagerende i en sådan grad, at de er til fare for sig selv eller andre. Disse mennesker er ofte ude af stand til at forudse og forstå konsekvenserne af deres egne handlinger, ligesom de ofte vil være ude af stand til at give et samtykke til en given handling, der foretages af personalet. I langt de fleste tilfælde vil personalet kunne tale borgeren fra den pågældende handling og på denne måde forhindre den forestående fare.

Men der vil være situationer, hvor borgeren i den konkrete situation ikke kan nås med dialog, og hvor der derfor er behov for at fastholde, tilbageholde eller føre borgeren tilbage til personens bolig eller til et andet opholdsrum for at forhindre den pågældende fare. Som det fremgår af ovenstående, er der i disse tilfælde i dag kun hjemmel til at gribe ind, hvis kommunalbestyrelsen har truffet en afgørelse på forhånd, og hvis der er nærliggende risiko for væsentlig personskade. Ministeriet vurderer ikke, at det i akutte situationer giver mening, at personalet skal tage kontakt til kommunalbestyrelsen og bede dem om at træffe afgørelse om, at der kan anvendes fysisk magt i den pågældende situation, da man i en akut opstået situation ikke kan vente på dette.

Ligeledes findes det ikke hensigtsmæssigt, at det kun er i situationer, hvor der er nærliggende risiko for væsentlig personskade, at der kan gribes ind, da det også kan være nødvendigt for at varetage omsorgspligten over for borgerne at gribe ind i situationer, hvor der er fare på færde, selvom denne fare ikke indebærer væsentlig personskade.

§ 128 a - Tryghedsskabende velfærdsteknologi

§ 128 a. Børne- og socialministeren nedsætter et råd, som skal fremsætte en indstilling til børne- og socialministeren om, hvilke former for tryghedsskabende velfærdsteknologi der kan anvendes efter afsnit VII i denne lov.

Stk. 2. Børne- og socialministeren fastsætter en forretningsorden for rådet.

Stk. 3. Børne- og socialministeren fastsætter på baggrund af rådets indstilling efter stk. 1 regler om, hvilke former for tryghedsskabende velfærdsteknologi der kan anvendes efter afsnit VII i denne lov.

§ 128 b. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi for en person i en afgrænset periode, når der er risiko for personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko, jf. dog § 136 e.

§ 128 b

§ 128 b. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi for en person i en afgrænset periode, når der er risiko for personskade og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko, jf. dog § 136 e.

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter servicelovens § 125, stk. 1, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer for en person i en afgrænset periode, når der er risiko for, at personen ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko.

Efter servicelovens § 125, stk. 2, kan anvendelse af personlige alarm- og pejlesystemer iværksættes for personer, hvor den nedsatte psykiske funktionsevne er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), medmindre den pågældende modsætter sig dette. Hvis personen modsætter sig anvendelsen af et personligt alarm- eller pejlesystem, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om anvendelse heraf efter servicelovens § 125, stk. 1. Sidstnævnte afgørelse kan gøres tidsubegrænset.

Indgreb efter servicelovens § 125, stk. 1, skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. servicelovens § 136, stk. 1. Indgreb efter servicelovens § 125, stk. 2, skal ikke registreres og indberettes, da der ikke er tale om magtanvendelse.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne har vist, at tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger udgør et meget brugbart redskab i forbindelse med varetagelsen af omsorgspligten for mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne. Således oplever personalet på botilbud, at tryghedsskabende velfærdsteknologierne giver bedre muligheder for at støtte og hjælpe beboeren og sikre beboernes tryghed og sikkerhed. De tryghedsskabende velfærdsteknologier giver desuden beboeren større frihed, f.eks. til at færdes alene rundt på botilbuddet eller i nærområdet.

Serviceeftersynet har dog også vist, at de gældende regler om tryghedsskabende velfærdsteknologi er uklare og for snævre i forhold til, hvad der er behov for i praksis, bl.a. som følge af den teknologiske udvikling. Således giver de gældende regler kun adgang til anvendelse af personlige alarm- og pejlesystemer og ikke andre former for tryghedsskabende velfærdsteknologi, ligesom teknologierne kun kan anvendes, hvis der er risiko for, at borgeren forlader bo- eller dagtilbuddet. Det er imidlertid ikke lovligt uden samtykke at anvende systemer, som i kortere eller længere tid (f.eks. om natten) registrerer den enkelte beboers bevægelser i egen bolig, såsom trædemåtter, sensorgulve o. lign.

Ministeriet finder det uhensigtsmæssigt, at de begrænsede muligheder i magtanvendelsesreglerne ikke afspejler behovet i praksis, og at reglerne ikke tager højde for, at teknologiområdet løbende udvikler sig, hvormed udvalget af tryghedsskabende velfærdsteknologier hele tiden bliver større. Reglerne om brug af tryghedsskabende velfærdsteknologier bør være tilstrækkeligt rummelige i forhold til at sikre, at også fremtidige relevante teknologier kan indeholdes.

Ministeriet vurderer, at brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologier i mange tilfælde kan være mindre indgribende i borgernes selvbestemmelsesret, end hvis indgrebene foretages af personalet efter de nuværende magtanvendelsesregler i form af f.eks. fastholdelse eller tilbageførsel. Således vil det som oftest være mindre indgribende for borgeren at anvende f.eks. en trædemåtte til at holde øje med, om borgeren falder ud af sengen om natten og dermed har brug for hjælp, end at der skal sidde et personalemedlem ved borgerens seng og holde øje med vedkommende hele natten.

Det fremgår også af Teknologisk Institut, Center for Velfærds- og Interaktionsteknologis evaluering af "Værdien af sensorgulve på plejecentre" (2017), at brugen af f.eks. sensorgulve giver borgeren øget

tryghed og privatliv. Teknologien er usynlig og generer derfor ikke, og teknologien betyder, at borgeren f.eks. undgår at blive forstyrret om natten, hvor personalet kigger ind og ser til borgeren. Endelig kan personalet hurtigere opdage, hvis en borger er faldet på gulvet f.eks. i egen bolig på botilbuddet og hjælpe personen. Personalet oplever også mere tryghed og ro i sindet, når de får besked med det samme, når en borger er faldet som alternativ til at finde en borger liggende på gulvet, hvor personen måske har ligget i lang tid.

Serviceeftersynet viste også, at de pårørende oplever, at brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologier giver dem øget tryghed og sikkerhed, f.eks. at de ved, at personalet kan finde deres pårørende, hvis den pårørende har forladt bo- eller dagtilbuddet.

Endelig viste serviceeftersynet, at borgerne oplever det som positivt, at personalet kommer lige, når de har brug for hjælp.

Tryghedsskabende velfærdsteknologier kan således understøtte borgerens bevægelsesfrihed, omsorg, værdighed, tryghed og sikkerhed, og teknologierne kan dermed være et godt og tryghedsskabende supplement til den menneskelige pleje og omsorg.

Ministeriet vurderer på den baggrund, at der er behov for at ændre på reglerne om alarm- og pejlesystemer, så begrebet bliver bredere og mere tidløst, og så det bliver muligt at bruge tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger til at registrere bevægelser/fald i borgerens egen bolig.

Endvidere vurderer ministeriet i forhold til pleje og omsorg over for borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), at brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi er en naturlig del af plejen og omsorgen, hvis borgeren ikke modsætter sig anvendelsen.

Tilsvarende gælder i forhold til brug af alarm- og pejlesystemer, som efter de gældende regler kan anvendes som led i omsorgen, dvs. uden at der er tale om magtanvendelse eller indgreb i selvbestemmelsesretten, hvis borgeren ikke modsætter sig.

Ministeriet vurderer samtidig, at der i forhold til borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), skal være bedre mulighed for at have indflydelse på eget liv, så borgerens ret til selvbestemmelse styrkes, og borgeren får mulighed for at påvirke eget liv og fremtidige forhold på trods af sygdom eller andet tab af mental kapacitet. Derfor vurderer ministeriet, at en eventuel fremtidsfuldmægtig

efter lov om fremtidsfuldmagter skal gives mulighed for – på lige fod med en eventuel værge efter værgemålsloven – at spille en mere aktiv rolle i forhold til brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi.

I situationer, hvor borgeren, en eventuel værge eller en eventuel fremtidsfuldmægtig modsætter sig brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger, vurderer ministeriet, at der som i dag skal være hjemmel til, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at anvende tryghedsskabende velfærdsteknologier over for borgeren, hvis der er risiko for personskade for borgeren, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko. Ministeriet har ved denne vurdering lagt vægt på, at det følger af kommunalbestyrelsens omsorgsforpligtelse over for 16 borgere, som modtager pleje og omsorg, og som dermed er i kommunens varetægt, at kommunalbestyrelsen og det udførende personale skal sikre den nødvendige pleje, omsorg, sikkerhed og tryghed for borgerne.

Ministeriet vurderer endvidere, at en eventuel fremtidsfuldmægtig eller en eventuel værge skal inddrages i forbindelse med kommunalbestyrelsens afgørelse og høres over kommunalbestyrelsens vurdering i forbindelse med afgørelsen.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi for en person med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne i en afgrænset periode, når der er risiko for personskade for borgeren, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko. Afgørelsen vil skulle træffes over for den enkelte borger og for en afgrænset periode.

Samtidig foreslås det for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), at personalet som led i omsorgen kan anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi for at sikre personens tryghed, værdighed og omsorg, medmindre den pågældende eller dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige eller eventuelle værge modsætter sig anvendelsen. Det foreslås at tydeliggøre, at der i disse situationer ikke er tale om magtanvendelse eller andet indgreb i selvbestemmelsesretten. Det foreslås endvidere, at den pågældende person, dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige eller dennes eventuelle værge forud for anvendelsen af teknologierne skal informeres om brugen af disse. Det foreslås endeligt, at kommunalbestyrelsen, hvis den pågældende person, dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige eller dennes eventuelle værge modsætter sig, kan træffe afgørelse om anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi. Det foreslås, at denne afgørelse kan gøres tidsubegrænset. Det foreslås, at en eventuel

fremtidsfuldmægtig eller eventuel værge i forbindelse med afgørelsen skal høres over kommunalbestyrelsens vurdering.

Med forslaget ændres terminologien fra "alarm- eller pejlesystemer" til "tryghedsskabende velfærdsteknologi". Den nye formulering gør begrebet bredere og mere tidsløst og vil gøre det muligt at bruge nye typer af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger, som kan registrere borgerens bevægelser, f.eks. faldmætter, sensorgulve og GPS. Der vil dog aldrig kunne gives tilladelse til videoovervågning af borgerne. Den foreslåede ændring understøtter regeringens strategi for Danmarks digitale vækst, hvori indgår et initiativ om agil erhvervsrettet regulering. Initiativet har til formål at sikre, at lovgivningen er tilpasningsdygtigt, fremsynet og foregribende i forhold til at møde et samfund i hastig forandring. Der henvises til Erhvervsministeriets Vejledning om principper for agil erhvervsrettet regulering, juni 2018.

Med forslaget udvides hjemlen desuden, således at det bliver muligt at bruge sådanne tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger til at registrere bevægelser/fald i borgerens egen bolig. I dag er det kun lovligt at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer som f.eks. GPS for at registrere og forebygge risiko for, at borgeren forlader selve bo- eller dagtilbuddet.

Bestemmelserne vil først kunne anvendes, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Principperne om proportionalitet og skånsomhed vil skulle overholdes, jf. § 124.

Anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger på baggrund af en afgørelse fra kommunalbestyrelsen vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet. Ved anvendelse af velfærdsteknologiske løsninger i forhold til personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), hvor den pågældende, dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige eller eventuelle værge ikke modsætter sig, skal der ikke ske registrering og indberetning. For nærmere om registrering og indberetning henvises til afsnit 2.9. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Formålet med tryghedsskabende velfærdsteknologi er at understøtte borgerens bevægelsesfrihed, omsorg, værdighed, tryghed og sikkerhed. Formålet med anvendelsen af tryghedsskabende velfærdsteknologier må ikke være at erstatte socialpædagogiske indsatser eller personaleressourcer. Det bemærkes i den forbindelse, at der skal være personale til stede til at reagere på de alarmer, som de tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger kan udløse. Socialtilsynet og kommunalbestyrelserne skal som led i deres driftsorienterede tilsyn følge op på dette.

Det foreslås i øvrigt, at børne- og socialministeren nedsætter et råd, som med afsæt i en række overordnede principper skal fremsætte en indstilling til, hvilke former for tryghedsskabende velfærdsteknologi, der skal kunne anvendes efter de foreslåede regler. Rådet nedsættes for at sikre, at reglerne følger med den teknologiske udvikling, for at sikre, at teknologierne er egnede til at understøtte borgerens tryghed, omsorg, værdighed, sikkerhed, bevægelsesfrihed og selvbestemmelse, samt for at sikre, at det bliver klart for bo- og dagtilbuddene, hvilke teknologiske løsninger der må anvendes. Formålet med at nedsætte rådet er derudover at sikre en vis central kontrol med hvilke teknologiske løsninger, der kan anvendes, med henblik på at sikre borgernes retssikkerhed. Børne- og socialministeren vil skulle udstede en forretningsorden for rådet. Rådet vil skulle sende deres indstilling til børne- og socialministeren, som mindst én gang årligt udsteder en officiel liste med de pågældende løsninger.

Specielle bemærkninger

Efter servicelovens § 125, stk. 1, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer for en person i en afgrænset periode, når der er risiko for, at personen ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko.

Efter servicelovens § 125, stk. 2, kan anvendelse af personlige alarm- og pejlesystemer iværksættes for personer, hvor den nedsatte funktionsevne er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), medmindre den pågældende modsætter sig dette. Hvis personen modsætter sig anvendelsen af et personligt alarm- eller pejlesystem, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om anvendelse heraf efter servicelovens § 125, stk. 1. Sidstnævnte afgørelse kan gøres tidsubegrænset.

Indgreb efter servicelovens § 125, stk. 1, skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. servicelovens § 136, stk. 1. Indgreb efter servicelovens § 125, stk. 2, skal ikke registreres og indberettes, da der ikke er tale om magtanvendelse.

Det foreslås med bestemmelsen i § 128 a, stk. 1, at børne- og socialministeren nedsætter et råd, som med afsæt i en række overordnede principper skal fremsætte en indstilling til børne- og socialministeren om, hvilke former for tryghedsskabende velfærdsteknologi der kan anvendes efter servicelovens afsnit VII (magtanvendelse), dvs. ved afgørelser efter den foreslåede § 128 b eller i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 136 e. Rådet nedsættes for at sikre, at reglerne følger med den teknologiske udvikling, for at sikre, at teknologierne er egnede til at understøtte borgerens tryghed, omsorg, værdighed, sikkerhed,

bevægelsesfrihed og selvbestemmelse, samt for at sikre, at det bliver klart for bo- og dagtilbuddene, hvilke teknologiske løsninger der må anvendes. Formålet med at nedsætte rådet er derudover at sikre en vis central kontrol med, hvilke teknologiske løsninger, der kan anvendes, med henblik på at sikre borgernes retssikkerhed.

Det foreslås med bestemmelsen i § 128 a, stk. 2, at børne- og socialministeren fastsætter en forretningsorden for rådet. Forretningsordenen vil indeholde regler om rådets formål, sammensætning og virke, ligesom det vil fremgå af forretningsordenen, at rådets indstilling til børne- og socialministeren skal udarbejdes med afsæt i, at brug af de tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger skal understøtte borgerens behov for tryghed, omsorg, værdighed, sikkerhed, bevægelsesfrihed og selvbestemmelse.

Det foreslås med bestemmelsen i § 128 a, stk. 3, at børne- og socialministeren, på baggrund af rådets indstilling, skal fastsætte regler om, hvilke former for tryghedsskabende velfærdsteknologi, der kan anvendes efter servicelovens afsnit VII (magtanvendelse), dvs. ved afgørelser efter den foreslåede 128 b eller i medfør af § 136 e. Disse regler vil skulle udstedes mindst én gang årligt.

Det foreslås med bestemmelsen i § 128 b at kommunalbestyrelsen skal kunne træffe afgørelse om at anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi for en person i en afgrænset periode, når der er risiko for personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko, jf. dog den foreslåede § 136 e, som giver hjemmel til uden forudgående afgørelse at anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. demens).

Med forslaget ændres terminologien fra "alarm- eller pejlesystemer" til "tryghedsskabende velfærdsteknologi". Den nye formulering gør begrebet bredere og mere tidsløst og vil gøre det muligt at bruge nye typer af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger, som kan registrere borgerens bevægelser, f.eks. faldmåtter, sensorgulve og GPS. Der vil dog aldrig kunne gives tilladelse til videoovervågning af 40 borgerne. Den foreslåede ændring understøtter regeringens strategi for Danmarks digitale vækst, hvori indgår et initiativ om agil erhvervsrettet regulering. Initiativet har til formål at sikre, at lovgivningen er tilpasningsdygtig, fremsynet og foregribende i forhold til at møde et samfund i hastig forandring. Der henvises til Erhvervsministeriets Vejledning om principper for agil erhvervsrettet regulering, juni 2018.

At velfærdsteknologier omfattes af bestemmelsen er tryghedsskabende betyder, at løsningerne skal være egnede til at understøtte borgerens bevægelsesfrihed, omsorg, værdighed, tryghed eller sikkerhed.

Velfærdsteknologiske løsninger såsom spiserobotter, robotstøvsugere o. lign. er således ikke omfattet af bestemmelsen. Med forslaget udvides hjemlen desuden, således at det bliver muligt at bruge sådanne tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger til at registrere bevægelser/fald i borgerens egen bolig. Det kunne f.eks. være en trædemåtte eller et sensorgulv. I dag er det kun lovligt at anvende personlig alarm- eller pejlesystemer som f.eks. GPS og kun i forhold til at registrere og forebygge risiko for, at borgeren forlader selve bo- eller dagtilbuddet.

Afgørelsen vil alene kunne træffes over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder personer med demens, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104, og som ikke samtykker i det pågældende indgreb. Bestemmelsen vil kunne anvendes i bo- og dagtilbud. Med botilbud menes f.eks. midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale. Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84. Bestemmelsen vil også kunne anvendes i borgerens eget hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem.

Afgørelsen vil skulle træffes over for den enkelte borger og for en afgrænset periode.

Når kommunalbestyrelsen modtager en anmodning om at træffe en afgørelse om tryghedsskabende velfærdsteknologi, skal kommunalbestyrelsen vurdere, om betingelserne for at træffe en sådan afgørelse er opfyldt. Kommunalbestyrelsen skal således vurdere, om den pågældende borger er omfattet af målgruppen i servicelovens § 124 a, samt om der er risiko for personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi påkrævet for at afværge denne risiko. Det er hensigten, at det vil fremgå af magtanvendelsesbekendtgørelsen, som træder i kraft samtidig med dette lovforslag, at kommunalbestyrelsens afgørelse træffes for en periode på 12 måneder, hvorefter personalelederen kan anmode kommunalbestyrelsen om at træffe en ny afgørelse.

Bestemmelsen vil først kunne anvendes, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Principperne om proportionalitet og skånsomhed vil skulle overholdes, jf. servicelovens § 124.

Anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger på baggrund af en afgørelse fra kommunalbestyrelsen vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a.

Afgørelser efter bestemmelsen vil kunne påklages til Ankestyrelsen efter de foreslåede bestemmelser i § 133, stk. 2 og 3.

Formålet med anvendelsen af tryghedsskabende velfærdsteknologier må ikke være at erstatte socialpædagogiske indsatser eller personaleresourcer. Det bemærkes i den forbindelse, at der skal være personale til stede til at reagere på de alarmer, som de tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger kan udløse. Socialtilsynet og kommunalbestyrelserne skal som led i deres driftsorienterede tilsyn følge op på dette.

Baggrunden for forslaget er et bredt ønske om at gøre reglerne om brug af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger klarere, mere smidige og tilstrækkeligt rummelige i forhold til at sikre, at også fremtidige relevante teknologier kan indeholdes. Således opleves de gældende regler at være utidssvarende og utilstrækkelige i forhold til det, der er behov for i praksis.

Det findes dog, af hensyn til borgernes ret til selvbestemmelse og retssikkerhed, vigtigt, at brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi efter den foreslåede § 128 b forudsætter, at kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse herom.

Baggrunden for nedsættelse af det særlige råd er et ønske om at gøre det klart for bo- og dagtilbuddene, hvilke teknologiske løsninger der må anvendes, samt at sikre en vis central kontrol med, hvilke teknologiske løsninger der kan anvendes, med henblik på at sikre borgernes retssikkerhed.

§ 128 c - Låsning og sikring af yderdøre og vinduer

§ 128 c. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at låse eller på anden vis sikre yderdøre eller vinduer til en beboers egen bolig på botilbud i en afgrænset periode, når der er risiko for, at beboeren vil forlade sin bolig og derved udsætte sig selv eller andre for fare.

Stk. 2. Afgørelser efter stk. 1 kan ikke omfatte aflåsning af døre til botilbuddets indendørs fællesarealer.

Stk. 3. Der skal altid være mindst én uaflåst dør i beboerens egen bolig.

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter servicelovens § 125, stk. 3, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende særlige døråbnere ved yderdøre for en eller flere personer i en afgrænset periode, når der er nærliggende risiko for, at en eller flere personer ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet for at afværge denne risiko, og lovens øvrige muligheder forgæves har været anvendt. Ved anvendelse af særlige døråbnere er der ikke tale om aflåsning af døren, men alene om påsætning af en forsinkende faktor, som skal tjene til, at personalet kan nå at blive opmærksomt på, at en beboer er ved at forlade botilbuddet. Indgreb efter servicelovens § 125, stk. 3, skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. servicelovens § 136, stk. 1.

Efter servicelovens § 137 j kan der træffes afgørelse om, at en person med nedsat psykisk funktionsevne, som er anbragt i en boform efter servicelovens § 108 i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse, kan låses inde i sin bolig om natten i op til 8 timer i perioden mellem kl. 21 og 8, hvis der er nærliggende risiko for, at den anbragte ellers vil undvige fra boformen.

Der er ikke hjemmel til, at man kan låse eller på anden vis sikre yderdøre eller vinduer til en beboers egen bolig på et botilbud i tilfælde, hvor beboeren ikke er anbragt i botilbuddet på baggrund af en strafferetlig afgørelse.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne er ofte ude af stand til at overskue konsekvenserne af deres egne handlinger. Det kan f.eks. være svært for en person med udviklingshæmning at forudse, at de kan komme til skade, hvis de løber ud på en vej fyldt med biler. Ligeledes vil disse borgere ofte være ude af stand til at give et samtykke til aflåsning eller anden sikring af yderdøre eller vinduer til borgerens egen bolig i botilbuddet.

I begyndelsen af 2018 var der en række sager om pårørende til personer med udviklingshæmning, som så det som et stort problem, at der ikke er hjemmel i loven til at låse yderdøre på botilbud for at forhindre disse sårbare personer i at komme til skade.

Ministeriet vurderer på baggrund af ovenstående, at den gældende retstilstand, hvor låsning/sikring ikke er tilladt, kan føre til farlige situationer. Ministeriet finder derfor, at personalet på botilbud skal kunne låse eller på anden vis sikre yderdøre eller vinduer til beboerens egen bolig i de tilfælde, hvor

kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse herom. En sådan hjemmel vil være med til at sikre beboerens omsorg, sikkerhed og tryghed.

Ministeriet finder det vigtigt, at dørlåsning m.v. ikke får karakter af frihedsberøvelse, og derfor bør der ikke gives hjemmel til at låse døren mellem beboerens egen bolig og tilbuddets indendørs fællesarealer.

Ministeriet vurderer på den baggrund, at der bør etableres hjemmel til, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at låse eller på anden vis sikre yderdøre eller vinduer til en beboers egen bolig på botilbud, når der er risiko for, at beboeren vil forlade sin bolig og derved udsætte sig selv for fare. Ministeriet finder i øvrigt, at der bør etableres hjemmel til, at kommunalbestyrelsen kan træffe en sådan afgørelse, når der er risiko for, at beboeren vil forlade sin bolig og derved udsætte andre for fare. Det kan f.eks. være en situation, hvor en person med udviklingshæmning har en tendens til, som følge af sin funktionsnedsættelse, at løbe ud på en trafikeret vej, hvorved andre trafikanter udsættes for fare.

Ministeriet finder det vigtigt, at der skabes den rette balance mellem på den ene side hensynet til borgernes selvbestemmelsesret, herunder retten til privatliv og til personlig integritet, og på den anden side kommunernes forpligtelse til at sikre omsorg, værdighed og tryghed for denne gruppe af borgere, som ofte ikke kan tage vare på sig selv eller overskue konsekvenserne af deres egne handlinger, og som ofte ikke er i stand til at give et informeret samtykke til kommunernes pleje- og omsorgsindsatser. I den forbindelse finder ministeriet det vigtigt, at der skabes klare rammer for personalets redskaber til at varetage omsorgspligten, ligesom det skal sikres, at der følges op på anvendelsen af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for de sårbare borgere, som målgruppen for dette lovforslag udgør.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der etableres hjemmel til, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at låse eller på anden vis sikre yderdøre eller vinduer til en beboers egen bolig på botilbud i en afgrænset periode, når der er risiko for, at beboeren vil forlade sin bolig og derved udsætte sig selv eller andre for fare.

Afgørelsen vil skulle træffes over for den enkelte beboer og kan kun indebære sikring af vinduer eller aflåsning af yderdøre til beboerens egen bolig, dvs. terrassedøre, altandøre, havelåger o. lign.

Afgørelsen vil ikke kunne indebære aflåsning af døren mellem beboerens egen bolig og tilbuddets indendørs fællesarealer. Låsning/sikring vil således alene kunne ske af døre og vinduer til udendørsarealer.

Af hensyn til beboerens frie færden og af hensyn til brandsikkerheden vil der altid skulle være mindst én uaflåst dør i beboerens egen bolig. Dørlåsning m.v. vil dermed aldrig kunne have karakter af frihedsberøvelse.

Låsning/sikring vil først kunne ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats, og dørlåsning m.v. skal være så kortvarig som muligt, jf. § 124.

Aflåsning og sikring efter bestemmelsen vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet.

Specielle bemærkninger

Efter servicelovens § 125, stk. 3, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende særlige døråbnere ved yderdøre for en eller flere personer i en afgrænset periode, når der er nærliggende risiko for, at en eller flere personer ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet for at afværge denne risiko og lovens øvrige muligheder forgæves har været anvendt. Ved anvendelse af særlige døråbnere er der ikke tale om aflåsning af døren, men alene om påsætning af en forsinkende faktor, som skal tjene til, at personalet kan nå at blive opmærksomt på, at en beboer er ved at forlade botilbuddet, plejehjemmet m.v. Indgreb efter servicelovens § 125, stk. 3, skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. servicelovens § 136, stk. 1.

Efter servicelovens § 137 j kan der træffes afgørelse om, at en person med nedsat psykisk funktionsevne, som er anbragt i en boform efter servicelovens § 108 i henhold til en strafferetlig afgørelse afsagt ved dom eller kendelse, kan låses inde i sin bolig om natten i op til 8 timer i perioden mellem kl. 21 og 8, hvis der er nærliggende risiko for, at den anbragte ellers vil undvige fra boformen.

Der er ikke hjemmel til, at man kan låse eller på anden vis sikre yderdøre eller vinduer til en beboers egen bolig i tilfælde, hvor beboeren ikke er anbragt i botilbuddet på baggrund af en strafferetlig afgørelse.

Det foreslås med bestemmelsen i § 128 c, stk. 1, at kommunalbestyrelsen skal kunne træffe afgørelse om i en afgrænset periode at låse eller på anden vis sikre yderdøre eller vinduer til en beboers egen bolig på botilbud, når der er risiko for, at beboeren vil forlade sin bolig og derved udsætte sig selv eller andre for fare.

Der kan anvendes forskellige genstande til aflåsningen/ sikringen, som f.eks. dørlåse og hasper.

Afgørelsen vil skulle træffes over for den enkelte beboer og vil alene kunne træffes over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder personer med demens, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104, og som ikke samtykker i låsningen/sikringen. Det er endvidere en betingelse, at den pågældende borger bor i botilbud (f.eks. midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192 og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale). Bestemmelsen kan således ikke anvendes i dagtilbud (f.eks. aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84) eller i borgerens eget hjem.

Når kommunalbestyrelsen modtager en anmodning om at træffe en afgørelse om dørlåsning m.v., skal kommunalbestyrelsen vurdere, om betingelserne for at træffe en sådan afgørelse er opfyldt. Kommunalbestyrelsen skal således vurdere, om den pågældende borger er omfattet af målgruppen i § 124 a, samt om der er risiko for, at beboeren vil forlade sin bolig og derved udsætte sig selv eller andre for fare.

Det er hensigten, at det vil fremgå af magtanvendelsesbekendtgørelsen, som træder i kraft samtidig med dette lovforslag, at kommunalbestyrelsens afgørelse træffes for en periode på 12 måneder, hvorefter personalelederen kan anmode kommunalbestyrelsen om at træffe en ny afgørelse.

Bestemmelsen vil først kunne anvendes, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats, og dørlåsning m.v. skal være så kortvarig som muligt, jf. servicelovens § 124.

Aflåsning og sikring efter bestemmelsen vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a.

Afgørelser efter bestemmelsen vil kunne påklages til Ankestyrelsen efter de foreslåede bestemmelser i § 133, stk. 2 og 3.

Det foreslås med bestemmelsen i § 128 c, stk. 2, at afgørelser efter stk. 1 ikke kan omfatte aflåsning af døre til botilbuddets indendørs fællesarealer. Afgørelsen kan dermed kun indebære sikring af vinduer eller aflåsning af yderdøre til beboerens egen bolig, dvs. terrassedøre, altandøre, havelåger o. lign. Afgørelsen vil ikke kunne indebære aflåsning af døren mellem beboerens egen bolig og tilbuddets fællesarealer.

Beboerens egen bolig er borgerens selvstændige bolig, som anvendes til boligformål. Det vil f.eks. efter almenboliglovens § 110 omfatte eget toilet, bad og evt. køkken. Fællesarealerne er de arealer, som anvendes til fælles aktiviteter for beboerne.

Det foreslås med bestemmelsen i § 128 c, stk. 3, at der altid skal være mindst én uaflåst dør i beboerens egen bolig. Baggrunden herfor er hensynet til beboerens frie færden og hensynet til brandsikkerheden. Dørlåsning m.v. vil dermed aldrig kunne have karakter af frihedsberøvelse.

Baggrunden for forslaget er en række sager, der har vist, at den gældende retstilstand, hvor låsning/sikring ikke er tilladt, kan føre til farlige situationer, idet mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne ofte er ude af stand til at overskue konsekvenserne af deres egne handlinger. Således kan det f.eks. være svært for en person med udviklingshæmning at forudse, at de kan komme til skade, hvis de løber ud på en vej fyldt med biler. Ligeledes vil disse borgere ofte være ude af stand til at give et samtykke til aflåsning eller anden sikring af yderdøre eller vinduer til personens egen bolig i botilbuddet. Det vurderes i øvrigt, at der bør etableres hjemmel til, at kommunalbestyrelsen kan træffe en sådan afgørelse, når der er risiko for, at beboeren vil forlade sin bolig og derved udsætte andre for fare. Det kan f.eks. være en situation, hvor en person med udviklingshæmning har en tendens til, som følge af sin funktionsnedsættelse, at løbe ud på en trafikeret vej, hvorved andre trafikanter udsættes for fare.

Baggrunden for forslaget er således et ønske om at forebygge fare for beboeren eller andre. Det findes dog, af hensyn til borgernes ret til selvbestemmelse og retssikkerhed, vigtigt, at dørlåsning m.v. efter bestemmelsen forudsætter, at kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse herom.

§ 133 - Klageadgang

§ 133. Klager over personalets anvendelse af reglerne i §§ 124 b-124 d, § 136 a, stk. 1, og §§ 136 c-136 e kan indbringes for kommunalbestyrelsen af den person, som foranstaltningen vedrører.

Stk. 2. Klager over afgørelser truffet efter § 125, §§ 128-128 c, § 136 a, stk. 3, § 137 b og § 137 c, stk. 2, kan indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område af den person, som afgørelsen vedrører.

Stk. 3. En pårørende, en værge, en fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, kan indbringe en klage efter stk. 1 og 2, når den person, som foranstaltningen eller afgørelsen vedrører, ikke selv er i stand til at klage.

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter servicelovens § 133 kan kommunalbestyrelsens afgørelser om alarm- og pejlesystemer, særlige døråbnere, fastholdelse, føren til et andet opholdsrum, fastholdelse i personlige hygiejnesituationer, tilbageholdelse i og tilbageførelse til boligen, anvendelse af stofseler samt besøgsrestriktioner indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 10. Retssikkerhedslovens kapitel 10 indeholder bl.a. regler om Ankestyrelsens sagsbehandling, opsættende virkning og domstolsprøvelse. En ægtefælle, en pårørende, en værge eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, kan klage over kommunalbestyrelsens beslutning, når den person, som afgørelsen vedrører, ikke selv er i stand til at klage.

Efter gældende ret kan borgeren i øvrigt, såfremt personen er utilfreds med personalets faktiske anvendelse af reglerne i serviceloven, klage over dette til kommunalbestyrelsen. Sådanne klager kan ikke indbringes for Ankestyrelsen, da der ikke er tale om afgørelser, men om faktisk forvaltningsvirksomhed.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Ministeriet finder det vigtigt, at alt magtanvendelse kan påklages til myndighederne.

Med forslagene om adgang til, at personalet kan anvende magt i akutte situationer, er det ikke længere kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om magtanvendelsen. Det er i stedet personalet, der får hjemmel til at vurdere, om betingelserne for at anvende magt er opfyldt i den konkrete situation. Det pågældende indgreb vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed. Af hensyn til borgernes retssikkerhed finder ministeriet det hensigtsmæssigt, at den eksisterende klageadgang til kommunalbestyrelsen fremgår direkte af loven. Klageadgangen kan f.eks. anvendes i situationer, hvor borgeren eller de pårørende er utilfredse med personalets indsats/ageren i en given situation. Ministeriet vurderer af hensyn til borgernes retssikkerhed, at denne klageadgang også bør omfatte fysisk guidning og brug af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger uden afgørelse (sidstnævnte vil kun gælde personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens)), selvom disse foranstaltninger ikke udgør magtanvendelse.

For så vidt angår de indgreb, hvor kommunalbestyrelsen træffer forudgående afgørelse, finder ministeriet, at der bør være klageadgang til Ankestyrelsen efter reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 10.

Mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne vil ikke altid være i stand til selv at klage over magtanvendelse. Ministeriet vurderer derfor, at det – ligesom i dag – skal være muligt for borgerens repræsentant at klage på vegne af borgeren, når borgeren ikke selv er i stand til at klage.

Klage fra borgerens repræsentant forudsætter, at repræsentanten ved, at der er anvendt magt over for borgeren, og ministeriet vurderer derfor, at det bør tydeliggøres i loven, at personalelederen jævnligt skal orientere borgerens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om, hvilke indgreb der er foretaget.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at det tydeliggøres, at klager over indgreb foretaget af personalet uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen kan indbringes for kommunalbestyrelsen af den person, som foranstaltningen vedrører. Der er her tale om fysisk guidning, afværgehjælp, fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageførelse og føren til et andet opholdsrum, kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer uden forudgående afgørelse samt anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi uden forudgående afgørelse (sidstnævnte vil kun gælde personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens)). Der er ikke tale om etablering af en ny klageadgang, men om en lovfæstelse af uskreven kommunalret.

Det foreslås endvidere, at klager over kommunalbestyrelsens afgørelser efter de foreslåede bestemmelser i § 125, §§ 128-128 c, § 136 a, stk. 3, § 137 b og § 137 c, stk. 2, skal kunne indbringes for Ankestyrelsen af den person, som afgørelsen vedrører. Der er her tale om afgørelser om anvendelse af særlige døråbnere, anvendelse af stofselere, anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi, aflåsning og sikring af yderdøre og vinduer, kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer samt besøgsrestriktioner.

Det foreslås, at borgerens repræsentant fortsat kan klage på vegne af borgeren, når borgeren ikke selv er i stand til at klage. Det foreslås i den forbindelse, at borgerens eventuelle fremtidsfuldmægtige føjes til listen over klageberettigede.

Endeligt foreslås det, at det tydeliggøres i loven, at personalelederen jævnligt skal orientere borgerens pårørende, eventuelle fremtidsfuldmægtige, eventuelle værge eller anden repræsentant om, hvilke indgreb der er foretaget.

De specielle bemærkninger

Efter servicelovens § 133 kan kommunalbestyrelsens afgørelser om alarm- og pejlesystemer, særlige døråbnere, fastholdelse, føren til et andet opholdsrum, fastholdelse i personlige hygiejnesituationer, tilbageholdelse i og tilbageførelse til boligen, anvendelse af stofseler samt besøgsrestriktioner indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 10. En ægtefælle, en pårørende, en værge eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, kan klage over kommunalbestyrelsens beslutning, når den person, som afgørelsen vedrører, ikke selv er i stand til at klage.

Efter gældende ret kan personen i øvrigt, såfremt personen er utilfreds med personalets faktiske anvendelse af reglerne i serviceloven, klage over dette til kommunalbestyrelsen. Sådanne klager kan ikke indbringes for Ankestyrelsen, da der ikke er tale om afgørelser.

Det foreslås med bestemmelsen i § 133, stk. 1, at klager over personalets anvendelse af reglerne i §§ 124 b-124 d, § 136 a, stk. 1, og §§ 136 c-136 e kan indbringes for kommunalbestyrelsen af den person, som foranstaltningen vedrører.

De indgreb, der kan klages over efter den foreslåede bestemmelse, er indgreb efter bestemmelserne om fysisk guidning, afværgehjælp, fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageførelse 44 og føren til et andet opholdsrum, kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer uden forudgående afgørelse samt anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi uden forudgående afgørelse (sidstnævnte kun over for personer, hvis funktionsnedsættelse er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens)). Der er ikke tale om etablering af en ny klageadgang, men om en lovfæstelse af uskreven kommunalret.

Baggrunden for forslaget er et ønske om at tydeliggøre, at indgreb efter disse bestemmelser kan påklages til kommunalbestyrelsen.

Det foreslås med bestemmelsen i § 133, stk. 2, at klager over afgørelser truffet efter § 125, §§ 128-128 c, § 136 a, stk. 3, § 137 b og § 137 c, stk. 2, kan indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 10 af den person, som afgørelsen vedrører. Retssikkerhedslovens kapitel 10 indeholder bl.a. regler om Ankestyrelsens sagsbehandling, opsættende virkning og domstolsprøvelse.

De afgørelser, der kan klages over efter den foreslåede bestemmelse, er afgørelser om anvendelse af særlige døråbnere, anvendelse af stofseler, anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi, aflåsning og sikring af yderdøre og vinduer, kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer samt besøgsrestriktioner. Reglerne om besøgsrestriktioner fremgår i dag af servicelovens §§ 137 a-137 d, som

med dette lovforslag vil blive indført i et nyt kapitel 24 c. Der foretages ikke materiel ændring af reglerne om besøgsrestriktioner.

Baggrunden for forslaget er et ønske om at sikre borgernes retssikkerhed ved, at afgørelser om magtanvendelse kan påklages til Ankestyrelsen.

Det foreslås med bestemmelsen i § 133, stk. 3, at en pårørende, en værge, en fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, kan klage efter § 133, stk. 1 og 2, når den person, som foranstaltningen eller afgørelsen vedrører, ikke selv er i stand til at klage.

Den foreslåede bestemmelse svarer til den gældende bestemmelse i § 133, stk. 3, dog således, at ægtefællen ikke længere fremgår eksplicit af listen over klageberettigede, mens fremtidsfuldmægtigen er tilføjet. Ægtefællen er ikke taget med, da det vurderes, at denne er omfattet af borgerens pårørende. Fremtidsfuldmægtigen er tilføjet som en konsekvens af lov nr. 618 af 8. juni 2016 om fremtidsfuldmagter.

Klage fra borgerens repræsentant forudsætter, at repræsentanten ved, at der er anvendt magt over for borgeren. Det foreslås derfor med § 135 a, stk. 3, at personalelederen jævnligt skal orientere borgerens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om hvilke indgreb, der er foretaget. Der henvises til bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse i § 135 a, stk. 3 (lovforslagets § 1, nr. 24).

Det bemærkes, at det, der kan påklages efter de foreslåede bestemmelser i § 133 er foretagne indgreb og trufne afgørelser om magtanvendelse. At der ikke foretages indgreb eller træffes en afgørelse vil således ikke kunne påklages efter bestemmelserne. F.eks. kan en pårørende ikke efter bestemmelserne klage over, at kommunalbestyrelsen vurderer, at betingelserne for at låse døren til beboerens bolig ikke er til stede og dermed ikke træffer afgørelse herom.

Baggrunden for forslaget er, at mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne ikke altid er i stand til selv at klage over magtanvendelse. Af hensyn til disse menneskers retssikkerhed vurderes det derfor væsentligt, at det – ligesom i dag – er muligt for repræsentanten at klage på vegne af borgeren, når borgeren ikke selv er i stand til at klage.

§ 135 a - Registrering, indberetning og handleplaner

§ 135 a. Indgreb efter §§ 124 c-129 a, § 136 a, §§ 136 c-136 d og § 136 f skal registreres af det personale, som har foretaget indgrebet, og indberettes til personalelederen. Personalelederen skal sørge for, at alle indberetninger bliver sendt videre til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for tilbuddet til den pågældende person, jf. §§ 9 og 9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, og til

kommunalbestyrelsen i den kommune, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. § 148 a i denne lov eller § 2 i lov om socialtilsyn.

Stk. 2. Har indgrebet fundet sted på et kommunalt eller regionalt tilbud, skal personalelederen endvidere orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen.

Stk. 3. Personalelederen skal jævnligt orientere personens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om, hvilke indgreb der er foretaget over for personen.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde handleplaner i overensstemmelse med § 141 for personer, for hvem der foretages indgreb som nævnt i stk. 1.

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter servicelovens § 136 skal enhver form for magtanvendelse registreres og indberettes af tilbuddet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for tilbuddet til borgeren, jf. retssikkerhedslovens §§ 9 og 9 b, og til kommunalbestyrelsen i den kommune, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. servicelovens § 148 a eller socialtilsynslovens § 2. Har den borger, som indberetningen vedrører, ophold i et regionalt eller et kommunalt botilbud, skal tilbuddet desuden orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Ministeriet finder, at det er vigtigt, at alt magtanvendelse registreres og indberettes til personalelederen, kommunalbestyrelsen og tilsynet. Personalets registrering og indberetning til personalelederen har til formål at sikre, at medarbejderen og ledelsen reflekterer over brugen af magtanvendelse. Således er registrering og indberetning et vigtigt element i læring og refleksion, bl.a. i forhold til hvordan indgreb i fremtiden vil kunne undgås ved brug af socialpædagogiske metoder. Indberetning til kommunalbestyrelsen har til formål at gøre det personrettede tilsyn opmærksomt på, hvor mange magtanvendelser, der foretages over for den enkelte borger, med henblik på at foretage en løbende vurdering af, om der skal foretages en ændring af kommunalbestyrelsens hjælp og indsatser over for borgeren. Indberetning til tilsynet (socialtilsynet på socialområdet og kommunalbestyrelsen på ældreområdet) har til formål at skabe grundlag for tilsynets vurdering af det enkelte botilbud. Således skal tilsynet påse, om indberetningerne af magtanvendelse giver anledning til tilsynsmæssige overvejelser.

Ministeriet finder, at det bør præciseres i loven, at registrering foretages af det personale, som har foretaget indgrebet, og at indgrebet indberettes til personalelederen, som skal sørge for, at alle indberetninger bliver sendt videre til kommunalbestyrelsen og tilsynet.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at det tydeliggøres i loven, at alt magtanvendelse efter de gældende og foreslåede bestemmelser i kapitel 24 samt de foreslåede bestemmelser i kapitel 24 a og kapitel 24 b skal registreres af det personale, som har foretaget indgrebet, og at indgrebet skal indberettes til personalelederen, som skal sørge for, at alle indberetninger bliver sendt videre til kommunalbestyrelsen og tilsynet.

Det, der skal registreres, er afværgehjælp, fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageførelse og føren til et andet opholdsrum, anvendelse af stofselv, kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer (såvel uden som med forudgående afgørelse), låsning og sikring af yderdøre og vinduer, anvendelse af særlige døråbnere, anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi på baggrund af en afgørelse samt flytning uden samtykke.

Der skal derimod ikke foretages registrering af fastsættelse af husordener, anvendelse af fysisk guidning og anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi uden forudgående afgørelse (sidstnævnte vil kun gælde personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens)). Baggrunden for dette er, at disse foranstaltninger ikke anses for at være magtanvendelse.

Det foreslås også, at det præciseres, at det er personalelederen, der – når indgrebet har fundet sted på et kommunalt eller regionalt tilbud – skal orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen.

Registreringen og indberetningen skal bruges i dialogen mellem leder og medarbejder som et vigtigt element i læring og refleksion, bl.a. i forhold til hvordan indgreb i fremtiden vil kunne undgås ved brug af socialpædagogiske metoder. Samtidig er indberetningen vigtig i forhold til kommunalbestyrelsens opfølgning.

Det forventes i øvrigt, at der foretages en forenkling og ensretning af de tidsfrister for registrering og indberetning, der fremgår af magtanvendelsesbekendtgørelsen. Disse ændringer vil blive foretaget i forbindelse med den forestående ændring af bekendtgørelsen. Det vil fremgå af bekendtgørelsen, at

registreringen skal ske på et centralt udformet indberetningsskema, som vil blive udarbejdet af Børne- og Socialministeriet.

De specielle bemærkninger

Efter servicelovens § 136 skal enhver form for magtanvendelse registreres og indberettes af tilbuddet til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for tilbuddet til borgeren, jf. retssikkerhedslovens §§ 9 og 9 b, og til kommunalbestyrelsen i den kommune, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. servicelovens § 148 a eller socialtilsynslovens § 2. Har den borger, som indberetningen vedrører, ophold i et regionalt eller et kommunalt botilbud, skal tilbuddet desuden orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen.

Det foreslås med bestemmelsen i § 135 a, stk. 1, at indgreb efter §§ 124 c-129 a, 136 a, 136 c-136 d og 136 f skal registreres af det personale, som har foretaget indgrebet, og indberettes til personalelederen.

Personalelederen skal sørge for, at alle indberetninger bliver sendt videre til den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for tilbuddet til den pågældende borger, jf. retssikkerhedslovens §§ 9 og 9 b, og til kommunalbestyrelsen i den kommune, der fører det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet, jf. servicelovens § 148 a eller socialtilsynslovens § 2.

Det, der skal registreres, er afværgehjælp, fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageførelse og føren til et andet opholdsrum, anvendelse af stofselv, kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer (såvel uden som med forudgående afgørelse), låsning og sikring af yderdøre og vinduer, anvendelse af særlige døråbnere, anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi på baggrund af en afgørelse samt flytning uden samtykke.

Der skal derimod ikke foretages registrering af fastsættelse af husordener, anvendelse af fysisk guidning og anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi over for borgere, der ikke modsætter sig anvendelsen (gælder kun personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens)). Baggrunden for dette er, at sidstnævnte foranstaltninger ikke udgør magtanvendelse.

Med personalelederen menes personalets leder, dvs. den person, der har det øverste administrative ansvar for personalets arbejde. Der er således ikke tale om f.eks. en borgmester. På et botilbud vil personalelederen være lederen af botilbuddet.

Registreringen og indberetningen skal bruges i dialogen mellem personaleleder og medarbejder som et vigtigt element i læring og refleksion, bl.a. i forhold til hvordan indgreb i fremtiden vil kunne undgås ved brug af socialpædagogiske metoder. Det er derfor vigtigt, at personalelederen, udover at sende indberetningen videre til kommunalbestyrelsen og tilsynet, gennemgår og opbevarer indberetningen. Det er samtidigt vigtigt, at kommunalbestyrelsen har fokus på deres forpligtelse til at følge op på indberetningerne.

Indberetning til kommunalbestyrelsen har til formål at gøre det personrettede tilsyn opmærksomt på hvor mange magtanvendelser, der foretages over for den enkelte borger, med henblik på at foretage en løbende vurdering af, om der skal foretages en ændring af kommunalbestyrelsens hjælp og indsats over for borgeren, samt på ældreområdet til brug for kommunalbestyrelsens driftsorienterede tilsyn. Indberetning til tilsynet (socialtilsynet på socialområdet og kommunalbestyrelsen på ældreområdet) har til formål at skabe grundlag for tilsynets vurdering af det enkelte botilbud. Således skal tilsynet påse, om indberetningerne af magtanvendelse giver anledning til tilsynsmæssige overvejelser.

De foreslåede regler om registrering og indberetning vil indebære behandling af personoplysninger, som både kan være almindelige og følsomme. I den forbindelse skal databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven overholdes. Databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven gælder bl.a. for behandling af personoplysninger, der helt eller delvis foretages ved hjælp af automatisk databehandling, og på ikke-automatisk behandling af personoplysninger, der er eller vil blive indeholdt i et register. Personale og personaleleder skal være særligt opmærksomme på at overholde reglerne i databeskyttelsesforordningens artikel 5 om principper for behandling af personoplysninger, artikel 6 om lovlig behandling af personoplysninger, artikel 9 om behandling af særlige kategorier af personoplysninger og artikel 32 om behandlingssikkerhed. Registrering og indberetning af foretagne magtanvendelser skal ske under iagttagelse af de almindelige regler om offentligt ansattes tavshedspligt efter § 27 i forvaltningsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014 (herefter forvaltningsloven). Det fremgår heraf, at den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, når en oplysning ved lov er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private. Hvis en offentlig ansat bryder sin tavshedspligt, kan vedkommende straffes efter straffelovens § 152.

Baggrunden for forslaget er et ønske om, af hensyn til borgernes retssikkerhed, at videreføre den gældende retstilstand, ifølge hvilken alt magtanvendelse registreres og indberettes til myndighederne. Registrering og indberetning er vigtigt, da det skaber refleksion og læring hos såvel personale som ledelse. Det vurderes hensigtsmæssigt, at det skrives tydeligt ind i loven, at registreringen foretages af det personale, der har

foretaget indgrebet, og at det indberettes til personalelederen, som skal sørge for at sende indberetningen videre til kommunalbestyrelsen og tilsynet.

Det foreslås med bestemmelsen i § 135 a, stk. 2, at personalelederen, såfremt indgrebet har fundet sted på et kommunalt eller regionalt tilbud, endvidere skal orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen.

Der er tale om en videreførelse af den gældende bestemmelse i § 136, stk. 1, 2. pkt., som forpligter tilbuddet til at orientere den kommunale eller regionale driftsherre om magtanvendelsen, såfremt indgrebet har fundet sted på et kommunalt eller regionalt tilbud, og som med lovforslagets § 1, nr. 25, ophæves.

Med personalelederen menes personalets leder, dvs. den person, der har det øverste administrative ansvar for personalets arbejde. Der er således ikke tale om f.eks. en borgmester. På et botilbud vil personalelederen være lederen af botilbuddet.

Baggrunden for forslaget er et ønske om, af hensyn til borgernes retssikkerhed, at videreføre den gældende retstilstand, ifølge hvilken den kommunale eller regionale driftsherre skal orienteres om alt magtanvendelse, der har fundet sted på et kommunalt eller regionalt tilbud. Orienteringen skal sikre, at botilbuddets driftsherre er opmærksom på omfanget af magtanvendelser på botilbuddet med henblik på løbende at kunne overveje personalesammensætning og fagligt niveau på botilbuddet.

Det foreslås med bestemmelsen i § 135 a, stk. 3, at personalelederen jævnligt skal orientere personens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om hvilke indgreb, der er foretaget over for personen.

Det, der skal orienteres om, er de indgreb, der skal registreres og indberettes efter den foreslåede bestemmelse i § 135 a, stk. 1, dvs. afværgehjælp, fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageførelse og føren til et andet opholdsrum, anvendelse af stofseler, kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer (såvel uden som med forudgående afgørelse), låsning og sikring af yderdøre og vinduer, anvendelse af særlige døråbnere, anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi på baggrund af en afgørelse samt flytning uden samtykke.

Bestemmelsen stiller derimod ikke krav om orientering om fastsættelse af husordener, anvendelse af fysisk guidning og anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi over for borgere, der ikke modsætter sig anvendelsen (gælder kun personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en

konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens)).

Baggrunden for dette er, at sidstnævnte foranstaltninger ikke udgør magtanvendelse.

Med personalelederen menes personalets leder, dvs. den person, der har det øverste administrative ansvar for personalets arbejde. Der er således ikke tale om f.eks. en borgmester. På et botilbud vil personalelederen være lederen af botilbuddet.

Orienteringen skal ske jævnlige, hvormed menes ca. en gang om måneden. Orienteringen kan ske skriftligt såvel som mundtligt. Personalet skal i den forbindelse sørge for at overholde databeskyttelseslovgivningen. Orienteringen vil ikke kræve samtykke fra den borger, som der er foretaget indgreb over for.

Orientering om foretagne magtanvendelser skal ske under iagttagelse af de almindelige regler om offentligt ansattes tavshedspligt efter forvaltningslovens § 27. Det fremgår heraf, at den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, når en oplysning ved lov er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private. Hvis en offentligt ansat bryder sin tavshedspligt, kan vedkommende straffes efter straffelovens § 152.

Baggrunden for forslaget er, at en pårørende, en værge, en fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, kan klage efter den foreslåede bestemmelse i § 133, stk. 3, når den person, som foranstaltningen eller afgørelsen vedrører, ikke selv er i stand til at klage. Klage fra borgerens repræsentant forudsætter, at repræsentanten ved, at der er anvendt magt over for borgeren, og det vurderes derfor hensigtsmæssigt, at det skrives ind i loven, at personalelederen skal orientere mindst en af borgerens repræsentanter. Det bemærkes i den forbindelse, at fristen for indbringelse af klager for Ankestyrelsen efter den foreslåede § 133, stk. 2, er 4 uger fra den dag, klager har fået meddelelse om afgørelsen, jf. retssikkerhedslovens § 67, stk. 1. Fristen på 4 uger begynder således først at løbe den dag, repræsentanten får orienteringen. I forhold til klager, der indbringes for kommunalbestyrelsen efter den foreslåede § 133, stk. 1, er der ingen klagefrist.

Det foreslås med bestemmelsen i § 135 a, stk. 4, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde handleplaner i overensstemmelse med servicelovens § 141 for personer, for hvem der foretages indgreb som nævnt i § 135 a, stk. 1.

Der er tale om en videreførelse af den gældende bestemmelse i § 136, stk. 2, som forpligter kommunalbestyrelsen til at udarbejde handleplaner i overensstemmelse med servicelovens § 141 for personer, for hvem der foretages foranstaltninger som nævnt i servicelovens § 136, stk. 1. Bestemmelsen i § 136, stk. 2, ophæves med lovforslagets § 1, nr. 25.

Bestemmelsen indebærer, at det for personer, for hvem der foretages registreringspligtige indgreb (afværgehjælp, fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageførelse og føren til et andet opholdsrum, anvendelse af stofselser, kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer (såvel uden som med forudgående afgørelse), låsning og sikring af yderdøre og vinduer, anvendelse af særlige døråbnere, anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi på baggrund af en afgørelse samt flytning uden samtykke) er obligatorisk for kommunalbestyrelsen at udarbejde en handleplan for indsatsen til borgeren. Det er således ikke tilstrækkeligt, at kommunalbestyrelsen tilbyder udarbejdelse af handleplan efter servicelovens § 141, stk. 2. Handleplanen skal udarbejdes efter de gældende regler i servicelovens § 141.

Handleplanen har til formål at beskrive overvejelser og pædagogiske metoder, som skal tages i anvendelse for at undgå, at behovet for magtanvendelse opstår i fremtiden samt for at minimere varigheden af foranstaltningen.

Udgangspunktet for udarbejdelse af handleplanen er den enkelte borgers forhold og livsomstændigheder. Udarbejdelsen af handleplaner forudsætter derfor et udredningsarbejde af væsentlige elementer i borgerens liv, som f.eks. den pågældendes familieforhold, og af de tilbud personen modtager, såsom uddannelse, beskæftigelse, bolig og fritid m.v.

Det er også vigtigt at se på den personlige udvikling, herunder evt. psykologiske problemer, som kan påvirke borgerens selvopfattelse, motivation og engagement i egen udvikling. Det kan være positive og negative sociale relationer, den enkelte borger møder i sine omgivelser, f.eks. sociale bindinger og barrierer.

Handleplanen skal indeholde en beskrivelse af målet med den aktuelle indsats. Det kan f.eks. være en beskrivelse af, hvilke hjælpemidler, boligindretning og/eller socialpædagogisk bistand i hjemmet, der kan støtte borgeren i at få hverdagen til at fungere.

Udarbejdelse af handleplaner er også af væsentlig betydning for personalets retssikkerhed, idet det af handleplanen skal fremgå, hvilke handlinger og metoder der forventes af medarbejderen. Denne beskrivelse sikrer, at tilrettelæggelsen og udførelsen af hjælpen til borgeren ikke overlades til den enkelte medarbejder, men gøres til genstand for en fælles dialog. En dialog, hvor handlinger og metoder i hjælpen til borgere med særlige behov fortsat drøftes på baggrund af etiske overvejelser.

Baggrunden for forslaget er, at magtanvendelse bør begrænses mest muligt, og at det derfor er nødvendigt med tiltag, som forebygger magtanvendelse. Handleplanen er et centralt værktøj i arbejdet med at forebygge magtanvendelse, da handleplanen indeholder de indsatser, der ydes til borgeren. En korrekt

udarbejdet handleplan, som følges af personalet, vil langt hen ad vejen medføre et minimalt behov for magtanvendelse.

Udover ovenstående forslag til lovbestemmelser foreslås det, at der foretages en forenkling og ensretning af de tidsfrister for registrering og indberetning, der fremgår af magtanvendelsesbekendtgørelsen. Disse ændringer vil blive foretaget i forbindelse med den forestående ændring af bekendtgørelsen, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 b, stk. 1. Det forventes, at det vil fremgå af bekendtgørelsen, at registreringen skal ske på et centralt udformet indberetningsskema, som vil blive udarbejdet af Børne- og Socialministeriet.

Kapitel 24 a - Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som ikke er en konsekvens af demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse

§ 136 - Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som ikke er en konsekvens af demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse

Målgruppe for servicelovens kapitel 24 a

§ 136. Bestemmelserne i dette kapitel gælder for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter §§ 83-87, behandling efter §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter §§ 103 og 104, og som ikke samtykker i en foranstaltning efter § 136 a. Det er en forudsætning, at der foreligger den fornødne faglige dokumentation for den nedsatte psykiske funktionsevne.

§ 136 a - Kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationer

§ 136 a. Personalet kan kortvarigt fastholde en person i personlige hygiejnesituationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed.

Stk. 2. Personalelederen skal på baggrund af indberetningen, jf. § 135 a, stk. 1, vurdere, om der er behov for at anmode kommunalbestyrelsen om at træffe afgørelse om tilladelse til kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer, jf. stk. 3. Er der anvendt kortvarig fastholdelse efter stk. 1 mere end én gang inden for 6 måneder over for den pågældende person, er personalelederen forpligtet til at anmode kommunalbestyrelsen om en sådan afgørelse.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan efter anmodning fra personalelederen, jf. stk. 2, træffe en tidsbegrænset afgørelse om, at personalet kortvarigt kan fastholde en person i personlige hygiejnesituationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed. Det skal samtidig gennem handleplanen, jf. § 135 a, stk. 4, søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.

Generelle bemærkninger

Efter servicelovens § 126 a kan kommunalbestyrelsen undtagelsesvis for en afgrænset periode træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en borger, hvis dette må anses for en absolut nødvendighed for at varetage omsorgspligten i nærmere bestemte personlige hygiejnesituationer.

Det følger af § 4, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1231 af 13. november 2017 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter lov om social service (herefter magtanvendelsesbekendtgørelsen), at fysisk magt i form af fastholdelse kan tillades i følgende hygiejnesituationer: Tandbørstning, barbering, hårvask, badning, tøjskift, klipning af hår og negle, skiftning af bleer og bind, pleje af hud, fjernelse af madrester i kindpose og mundhule.

En tilladelse til fastholdelse i forbindelse med hygiejnesituationer kan gives i en periode på indtil 3 måneder, men der er mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan forlænge perioden i op til 6 måneder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 4.

Bestemmelsen kan anvendes over for alle mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder mennesker med demens.

Børne- og socialministeriets overvejelser

Serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne har vist, at de gældende regler gør det meget vanskeligt for personalet i praksis at sikre omsorgen for borgerne i målgruppen for magtanvendelsesreglerne i personlige

hygiejnesituationer. Særligt kravet om forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen og reglerne om, at afgørelsen kun kan træffes for en periode på 3 måneder (og i særlige tilfælde forlænges op til 6 måneder), gør det svært for personalet at varetage omsorgspligten over for den enkelte borger. Derudover oplever personalet, at den liste med hygiejnesituationer, der fremgår af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 1, ikke er udtømmende i forhold til de hygiejnesituationer, som borgere og personale oplever i praksis.

Det var aftalepartierne vurdering, at der er behov for differentieret mulighed for at kunne anvende kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer afhængig af, om der er tale om personer, hvor den betydelig og varigt nedsatte psykiske funktionsevne er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), eller personer, hvor den betydelig og varigt nedsatte psykiske funktionsevne ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med udviklingshæmning).

Ministeriet vurderer på den baggrund, at det er hensigtsmæssigt i forhold til personer, hvor den betydelig og varigt nedsatte psykiske funktionsevne ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse, at der etableres hjemmel til, at personalet kortvarigt kan fastholde personen uden forudgående afgørelse første gang, der opstår en personlig hygiejnesituation, hvor det er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed i en situation, hvor socialpædagogiske indsatser ikke er tilstrækkelige. Etablering af en sådan hjemmel skal forebygge situationer, hvor personalet enten anvender magt uden hjemmel eller undlader at handle, hvilket kan føre til omsorgssvigt af en sårbar persongruppe.

Ministeriet vurderer dog også, at det er vigtigt i forhold til retssikkerheden for personer, hvor den betydelig og varigt nedsatte psykiske funktionsevne ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse, at fortsat fastholdelse i personlige hygiejnesituationer kræver forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Det vurderes dog, at den periode, som kommunalbestyrelsens afgørelse kan træffes for, bør forlænges, da der med denne målgruppe er tale om borgere, hvis funktionsevne sjældent ændrer sig over kort tid.

Endeligt finder ministeriet i forhold til personer, hvor den betydelig og varigt nedsatte psykiske funktionsevne ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse, at listen med hygiejnesituationer bør udvides, så den afspejler behovet i praksis.

Den kortvarige fastholdelse vil i forhold til begge persongrupper altid skulle ske med respekt for det grundlæggende princip om proportionalitet, så der altid er en rimelig balance mellem det formål, der ønskes opnået, og midlet, der anvendes for at opnå dette. Endvidere skal personalet altid have afprøvet

alle muligheder for at gennemføre en indsats med borgerens velvillige medvirken, før der må gribes ind i selvbestemmelsesretten.

Ministeriet vurderer endvidere, at der for at sikre borgerens retssikkerhed fortsat skal være krav om registrering og indberetning til kommunalbestyrelsen og tilsynet, således at indgrebet kan give anledning til refleksion og læring, og der kan ske opfølgning i forhold til den enkelte borger. Ministeriet vurderer også, at det gennem handleplanen skal søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.

Ministeriet finder det vigtigt, at der skabes den rette balance mellem på den ene side hensynet til borgernes selvbestemmelsesret, herunder retten til privatliv og til personlig integritet, og på den anden side kommunernes forpligtelse til at sikre omsorg, værdighed og tryghed for denne gruppe af borgere, som ofte ikke kan tage vare på sig selv eller overskue konsekvenserne af deres egne handlinger, og som ofte ikke er i stand til at give et informeret samtykke til kommunernes pleje- og omsorgsindsatser. I den forbindelse finder ministeriet det vigtigt, at der skabes klare rammer for personalets muligheder for at varetage omsorgspligten, ligesom det skal sikres, at der følges op på anvendelsen af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for de sårbare borgere, som målgruppen for dette lovforslag udgør.

Den foreslåede ordning

I forhold til personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse, foreslås det, at der etableres hjemmel til, at personalet – uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen – kortvarigt kan fastholde disse i personlige hygiejnesituationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed. Indgrebet vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed. Når episoden er overstået, vil personalet skulle registrere og indberette indgrebet til personalelederen, som skal sende indberetningen videre til kommunalbestyrelsen og tilsynet. I forbindelse hermed vil personalelederen skulle vurdere, om det er sandsynligt, at der vil blive behov for kortvarigt at fastholde borgeren igen, og der derfor er behov for, at kommunalbestyrelsen træffer en afgørelse herom.

I givet fald skal personalelederen i forbindelse med indberetningen anmode kommunalbestyrelsen om, at der de næste 12 måneder kan anvendes kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer over for den pågældende borger. Såfremt personalelederen vurderer, at der ikke er behov for at anmode kommunalbestyrelsen om at træffe en sådan afgørelse, og behovet for kortvarig fastholdelse i en personlig hygiejnesituation - mod personalelederens forventning - opstår igen inden for 6 måneder, vil

personalelederen efter dette andet indgreb, der foretages uden forudgående afgørelse, være forpligtet til at anmode kommunalbestyrelsen om at træffe en afgørelse.

Det er hensigten, at det vil fremgå af magtanvendelsesbekendtgørelsen, som træder i kraft samtidig med dette lovforslag, at kommunalbestyrelsens afgørelse træffes for en periode på 12 måneder, hvorefter personalelederen kan anmode kommunalbestyrelsen om at træffe en ny afgørelse. Det skal gennem handleplanen, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a, stk. 4, søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.

Fastholdelsen – såvel med forudgående afgørelse som uden forudgående afgørelse – vil alene kunne være kortvarig, og fastholdelse vil først kunne ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Fastholdelsen skal være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at forhindre det forestående omsorgssvigt. Fastholdelsen vil kun kunne ske i de hygiejnesituationer, der fremgår af listen i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Det forventes endvidere i forhold til personer, hvor den betydelig og varigt nedsatte psykiske funktionsevne ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse, at magtanvendelsesbekendtgørelsens liste over hygiejnesituationer udvides, så den afspejler behovet i praksis. Listen vil blive fastlagt i forbindelse med den forestående ændring af magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Specielle bemærkninger

Efter servicelovens § 126 a kan kommunalbestyrelsen undtagelsesvist for en afgrænset periode træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en borger, hvis dette må anses for en absolut nødvendighed for at varetage omsorgspligten i nærmere bestemte hygiejnesituationer.

Det følger af § 4, stk. 1, i magtanvendelsesbekendtgørelsen, at fysisk magt i form af fastholdelse kan tillades i følgende hygiejnesituationer: Tandbørstning, barbering, hårvask, badning, tøjskift, klipping af hår og negle, skiftning af bleer og bind, pleje af hud, fjernelse af madrester i kindpose og mundhule.

En tilladelse til fastholdelse i forbindelse med hygiejnesituationer kan gives i en periode på indtil 3 måneder, men der er mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan forlænge perioden i op til 6 måneder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 4.

Bestemmelsen kan anvendes over for mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder mennesker med demens.

Det foreslås med bestemmelsen i § 136 a, stk. 1, at personalet kortvarigt skal kunne fastholde en person i personlige hygiejnesituationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed. Indgrebet vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed.

Hvorvidt fastholdelse er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed, vil afhænge af en konkret og individuel vurdering i den enkelte situation.

Bestemmelsen vil, jf. den foreslåede bestemmelse i § 136, alene kunne anvendes over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104, og som ikke samtykker i den fysiske guidning. Bestemmelserne vil kunne anvendes i botilbud (f.eks. efter servicelovens §§ 107 og 108 og almenboliglovens § 5, stk. 2) og i dagtilbud (f.eks. efter servicelovens § 104). Bestemmelserne vil også kunne anvendes i borgerens eget hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem.

Kortvarig fastholdelse efter bestemmelsen vil først kunne ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Fastholdelsen skal være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at forhindre den forestående fare, jf. servicelovens § 124.

Med kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer menes, at personalet f.eks. kortvarigt kan holde en borger fysisk fast for at skifte personens ble for at forhindre, at borgeren får udslæt på huden. Et andet eksempel er, at personalet kortvarigt kan holde en borgers mund åben for at børste borgerens tænder for at forhindre, at borgeren får huller i tænderne. De hygiejnesituationer, som bestemmelsen vil kunne anvendes i, vil – ligesom i dag – fremgå af den reviderede magtanvendelsesbekendtgørelse. Listen over hygiejnesituationer vil blive udvidet, så den afspejler behovet i praksis. Listen vil blive fastlagt i forbindelse med den forestående ændring af magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Etablering af en sådan hjemmel skal forebygge situationer, hvor personalet enten anvender magt uden hjemmel eller undlader at handle, hvilket kan føre til omsorgssvigt af en sårbar målgruppe.

Kortvarig fastholdelse efter bestemmelsen vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a. Det skal gennem handleplanen, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a, stk. 4, søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.

Personalets anvendelse af reglerne vil kunne påklages til kommunalbestyrelsen efter de foreslåede bestemmelser i § 133, stk. 1 og 3.

Baggrunden for forslaget er, at de gældende regler gør det meget vanskeligt for personalet i praksis at sikre omsorgen for borgerne i personlige hygiejnesituationer. Særligt kravet om forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen og reglerne om, at afgørelsen kun kan træffes for en periode på 3 måneder (og i særlige tilfælde forlænges op til 6 måneder), gør det svært for personalet at varetage omsorgspligten over for den enkelte borger. Derudover oplever personalet, at den liste med hygiejnesituationer, der fremgår af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 1, ikke er udtømmende i forhold til de hygiejnesituationer, som borgere og personale oplever i praksis.

Det foreslås endvidere med bestemmelsen i § 136 a, stk. 2, 1. pkt., at personalelederen på baggrund af indberetningen efter den foreslåede bestemmelse i § 135 a, stk. 1, skal vurdere, om der er behov for at anmode kommunalbestyrelsen om at træffe afgørelse om tilladelse til kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer.

Det foreslås med bestemmelsen i § 136 a, stk. 2, 2. pkt., at er der anvendt kortvarig fastholdelse efter stk. 1 mere end én gang inden for 6 måneder over for den pågældende borger, er personalelederen forpligtet til at anmode kommunalbestyrelsen om en sådan afgørelse.

Bestemmelserne i de foreslåede § 136 a, stk. 2, 1. og 2. pkt., skal ses i forlængelse med den foreslåede bestemmelse i § 136 a, stk. 1. Med stk. 2 sikres det, at personalet ikke gentagne gange anvender kortvarig fastholdelse uden, at kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse herom. Personalelederen skal således allerede første gang, der anvendes kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer, tage stilling til, om det er sandsynligt, at der på et senere tidspunkt vil være behov for at foretage et lignende indgreb over for den pågældende borger. Hvis dette er tilfældet, skal personalelederen anmode kommunalbestyrelsen om at træffe en afgørelse. Såfremt personalelederen ikke vurderer, at der er behov for på et senere tidspunkt at foretage et lignende indgreb over for den pågældende borger, og dette viser sig at være forkert, kan personalet fastholde kortvarigt endnu engang efter stk. 1, hvorefter personalelederen vil være forpligtet til at anmode kommunalbestyrelsen om at træffe afgørelse. Idet borgerens funktionsniveau og behov kan ændre sig over tid, foreslås det, at personalelederens pligt til at anmode om en afgørelse kun aktiveres, hvis der er foretaget indgreb efter stk. 1 to gange inden for 6 måneder. Det vil kun være de indgreb, der fremgår af magtanvendelsesbekendtgørelsens liste over hygiejnesituationer, som vil være omfattet af bestemmelsen. Til gengæld vil indgreb i to forskellige hygiejnesituationer i løbet af de 6 måneder udløse den netop omtalte pligt hos personalelederen.

Baggrunden for forslaget er, at det er vigtigt for borgernes retssikkerhed, at gentagen fastholdelse i personlige hygiejnesituationer kræver forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen.

Det foreslås endeligt med bestemmelsen i § 136 a, stk. 3, at kommunalbestyrelsen efter anmodning fra personalelederen efter den foreslåede bestemmelse i § 136 a, stk. 2, skal kunne træffe en tidsbegrænset afgørelse om, at personalet kortvarigt kan fastholde en person i personlige hygiejnesituationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed. Det skal samtidig gennem handleplanen, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a, stk. 4, søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.

Bestemmelsen har samme anvendelsesområde som den foreslåede bestemmelse i § 136 a, stk. 1, jf. ovenfor.

Når kommunalbestyrelsen modtager en anmodning om at træffe en afgørelse om kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer, skal kommunalbestyrelsen vurdere om betingelserne for at træffe en sådan afgørelse er opfyldt. Kommunalbestyrelsen skal således vurdere, om den pågældende borger er omfattet af målgruppen i den foreslåede § 136, samt om det er nødvendigt for at sikre borgerens omsorg, sikkerhed eller værdighed at give tilladelse til, at personalet kortvarigt kan fastholde borgeren i personlige hygiejnesituationer.

Det er hensigten, at det vil fremgå af magtanvendelsesbekendtgørelsen, som træder i kraft samtidig med dette lovforslag, at kommunalbestyrelsens afgørelse træffes for en periode på 12 måneder, hvorefter personalelederen kan anmode kommunalbestyrelsen om at træffe en ny afgørelse.

Når kommunalbestyrelsen træffer afgørelse, skal den gennem handleplanen, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a, stk. 4, søge sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.

Fastholdelsen vil alene kunne være kortvarig, og fastholdelse vil først kunne ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats – også selvom der foreligger en afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Fastholdelsen skal være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at forhindre det forestående omsorgssvigt. Fastholdelsen vil kun kunne ske i de hygiejnesituationer, der vil fremgå af listen i magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Det forventes endvidere i forhold til personer, hvor den nedsatte funktionsevne ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse, at magtanvendelsesbekendtgørelsens liste over

hygiejnesituationer udvides, så den afspejler behovet i praksis. Listen vil blive fastlagt i forbindelse med den forestående ændring af magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Kortvarig fastholdelse, som anvendes på baggrund af kommunalbestyrelsens afgørelse, vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a.

Afgørelser efter bestemmelsen vil kunne påklages til Ankestyrelsen efter de foreslåede bestemmelser i § 133, stk. 2 og 3.

Baggrunden for forslaget er, at det er vigtigt for borgernes retssikkerhed, at gentagen fastholdelse i personlige hygiejnesituationer kræver forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Det vurderes imidlertid, at den periode, som kommunalbestyrelsens afgørelse kan træffes for, bør forlænges, da der med denne målgruppe er tale om borgere, hvis funktionsevne sjældent ændrer sig over kort tid.

Efter § 11, stk. 1, i lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile kan overlægen eller overtandlægen beslutte, at en patient, der er tvangsindlagt efter lovens § 10, og som ikke selv er i stand til at varetage nødvendig personlig hygiejne, skal have foretaget personlig hygiejne under anvendelse af tvang, hvis dette er nødvendigt af hensyn til patienten selv eller af hensyn til medpatienter eller personale. I overlægens eller overtandlægens fravær kan beslutningen tages af en anden læge eller tandlæge med faglig indsigt på området, jf. lovens § 11, stk. 2, 1. pkt., og overlægen eller overtandlægen skal snarest muligt tage stilling til den anden læges eller tandlæges beslutning, jf. lovens § 11, stk. 2, 2. pkt. Det er ikke hensigten med den foreslåede bestemmelse i § 136 a, at ændre i reglerne om gennemførelse af personlig hygiejne på tvangsindlagte patienter i lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile.

Kapitel 24 b - Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse

§ 136 b - Målgruppe

§ 136 b. Bestemmelserne i dette kapitel gælder for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter §§ 83-87, behandling efter §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter §§ 103 og 104, og som ikke samtykker i en foranstaltning efter §§ 136 c-

136 f. Det er en forudsætning, at der foreligger den fornødne faglige dokumentation for den nedsatte psykiske funktionsevne.

§ 136 c - Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer

§ 136 c. Personalet kan kortvarigt fastholde en person i personlige hygiejnesituationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed.

Stk. 2. Det skal gennem handleplanen, jf. § 135 a, stk. 4, søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter servicelovens § 126 a kan kommunalbestyrelsen undtagelsesvis for en afgrænset periode træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en borger, hvis dette må anses for en absolut nødvendighed for at varetage omsorgspligten i nærmere bestemte personlige hygiejnesituationer.

Det følger af § 4, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1231 af 13. november 2017 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter lov om social service (herefter magtanvendelsesbekendtgørelsen), at fysisk magt i form af fastholdelse kan tillades i følgende hygiejnesituationer: Tandbørstning, barbering, hårvask, badning, tøjskift, klipping af hår og negle, skiftning af bleer og bind, pleje af hud, fjernelse af madrester i kindpose og mundhule.

En tilladelse til fastholdelse i forbindelse med hygiejnesituationer kan gives i en periode på indtil 3 måneder, men der er mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan forlænge perioden i op til 6 måneder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 4.

Bestemmelsen kan anvendes over for alle mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder mennesker med demens.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

I forhold til personer, hvor den betydelig og varigt nedsatte psykiske funktionsevne er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), vurderer ministeriet, at der

er behov for at understøtte personalet i at kunne varetage omsorgen over for den enkelte borger, hvis det er nødvendigt for at sikre borgerens omsorg, sikkerhed eller værdighed.

Ministeriet finder det mest hensigtsmæssigt i forhold til denne personkreds, at det altid er personalet, som i den konkrete situation foretager en vurdering af, om det er nødvendigt kortvarigt at fastholde personen for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed.

Endeligt finder ministeriet i forhold til personer, hvor den betydelig og varigt nedsatte psykiske funktionsevne er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), at listen med hygiejnesituationer bør ophæves, da den ikke er udtømmende i forhold til de hygiejnesituationer, som borgere og personale oplever i praksis. Ministeriet finder det derfor hensigtsmæssigt, at personalet i den konkrete situation vurderer, om der er tale om en personlig hygiejnesituation.

Den kortvarige fastholdelse vil i forhold til begge persongrupper altid skulle ske med respekt for det grundlæggende princip om proportionalitet, så der altid er en rimelig balance mellem det formål, der ønskes opnået, og midlet, der anvendes for at opnå dette. Endvidere skal personalet altid have afprøvet alle muligheder for at gennemføre en indsats med borgerens velvillige medvirken, før der må gribes ind i selvbestemmelsesretten.

Ministeriet vurderer endvidere, at der for at sikre borgerens retssikkerhed fortsat skal være krav om registrering og indberetning til kommunalbestyrelsen og tilsynet, således at indgrebet kan give anledning til refleksion og læring, og der kan ske opfølgning i forhold til den enkelte borger. Ministeriet vurderer også, at det gennem handleplanen skal søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.

Ministeriet finder det vigtigt, at der skabes den rette balance mellem på den ene side hensynet til borgernes selvbestemmelsesret, herunder retten til privatliv og til personlig integritet, og på den anden side kommunernes forpligtelse til at sikre omsorg, værdighed og tryghed for denne gruppe af borgere, som ofte ikke kan tage vare på sig selv eller overskue konsekvenserne af deres egne handlinger, og som ofte ikke er i stand til at give et informeret samtykke til kommunernes pleje- og omsorgsindsatser. I den forbindelse finder ministeriet det vigtigt, at der skabes klare rammer for personalets muligheder for at varetage omsorgspligten, ligesom det skal sikres, at der følges op på anvendelsen af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for de sårbare borgere, som målgruppen for dette lovforslag udgør.

Den foreslåede ordning

I forhold til personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), foreslås det, at det bliver muligt for personalet uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen at anvende kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer, hvis dette må anses for nødvendigt for at kunne sikre omsorgen, sikkerheden eller værdigheden for personen i personlige hygiejnesituationer. Indgrebet vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed.

I forhold til denne personkreds, forventes det endvidere, at magtanvendelsesbekendtgørelsen ændres, så der ikke længere gælder en udtømmende liste over de hygiejnesituationer, hvori der kan ske kortvarig fastholdelse.

Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer vil i alle tilfælde skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet.

Specielle bemærkninger

Efter de gældende regler om kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer i servicelovens § 126 a kan kommunalbestyrelsen undtagelsesvis for en afgrænset periode træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person, hvis dette må anses for en absolut nødvendighed for at varetage omsorgspligten, jf. servicelovens § 82, stk. 1, i personlige hygiejnesituationer. Det skal samtidig gennem handleplanen, jf. servicelovens § 136, stk. 2, søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.

Det følger af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 1, at fysisk magt i form af fastholdelse kan tillades i følgende hygiejnesituationer: Tandbørstning, barbering, hårvask, badning, tøjskift, klipning af hår og negle, skiftning af bleer og bind, pleje af hud, fjernelse af madrester i kindpose og mundhule.

En tilladelse til fastholdelse i forbindelse med hygiejnesituationer kan gives i en periode på indtil 3 måneder, men der er mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan forlænge perioden i op til 6 måneder, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 4.

Bestemmelsen kan anvendes over for mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder mennesker med demens.

Efter den foreslåede § 136 c, stk. 1, kan personalet kortvarigt fastholde en person i personlige hygiejnesituationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed. Indgrebet vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed.

Hvorvidt fastholdelse er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed, vil afhænge af en konkret og individuel vurdering i den enkelte situation.

Bestemmelsen vil, jf. den foreslåede bestemmelse i § 136 b, alene kunne anvendes over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104, og som ikke samtykker foranstaltningen efter § 136 c. Bestemmelserne vil kunne anvendes i botilbud (f.eks. efter servicelovens §§ 107, 108 og 192 og almenboliglovens § 5, stk. 2) og i dagtilbud (f.eks. efter servicelovens §§ 84 og 104). Bestemmelserne vil også kunne anvendes i borgerens eget hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem.

Det forventes endvidere, at bestemmelsen om listen over personlige hygiejnesituationer i magtanvendelsesbekendtgørelsen ophæves i forhold til personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens). Det vil betyde, at det er personalet, som i den konkrete situation vil skulle vurdere, om der er tale om en hygiejnesituation.

Kortvarig fastholdelse efter den foreslåede bestemmelse vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 136 c, stk. 2, skal det gennem handleplanen, jf. den foreslåede § 135 a, stk. 4, søges sikret, at magtanvendelse i personlige hygiejnesituationer i fremtiden kan undgås.

Personalets anvendelse af kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer vil kunne påklages til kommunalbestyrelsen efter de foreslåede bestemmelser i § 133, stk. 1 og 3.

Baggrunden for forslaget er, at de gældende regler gør det meget vanskeligt for personalet i praksis at sikre omsorgen i personlige hygiejnesituationer. Særligt kravet om forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen og reglerne om, at afgørelsen kun kan træffes for en periode på tre måneder (og i særlige tilfælde forlænges op til seks måneder), gør det svært for personalet at varetage omsorgspligten

over for den enkelte borger. Derudover oplever personalet, at den udtømmende liste med hygiejnesituationer, der fremgår af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 1, ikke er dækkende i forhold til de hygiejnesituationer, som borgere og personale oplever at stå i i praksis.

Efter § 11, stk. 1, i lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile kan overlægen eller overtandlægen beslutte, at en patient, der er tvangsindlagt efter lovens § 10, og som ikke selv er i stand til at varetage nødvendig personlig hygiejne, skal have foretaget personlig hygiejne under anvendelse af tvang, hvis dette er nødvendigt af hensyn til patienten selv eller af hensyn til medpatienter eller personale. I overlægens eller overtandlægens fravær kan beslutningen tages af en anden læge eller tandlæge med faglig indsigt på området, jf. lovens § 11, stk. 2, 1. pkt., og overlægen eller overtandlægen skal snarest muligt tage stilling til den anden læges eller tandlæges beslutning, jf. lovens § 11, stk. 2, 2. pkt. Det er ikke hensigten med den foreslåede bestemmelse i § 136 c, at ændre i reglerne om gennemførelse af personlig hygiejne på tvangsindlagte patienter i lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile.

§ 136 d - Fastholdelse m.v. ved meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende adfærd

§ 136 d. Personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til egen bolig eller til et andet opholdsrum, hvis det er nødvendigt for at sikre en eller flere andres tryghed, værdighed og sikkerhed, når personen udviser en adfærd, der er meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende over for de øvrige personer på bo- og dagtilbuddet, eller i situationer, hvor en beboer på et bo- eller dagtilbud er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Stk. 2. En person, over for hvem der er foretaget indgreb efter stk. 1 for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller for at føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, kan begære indgrebet indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a.

Stk. 3. Begæring efter stk. 2 kan indgives af en pårørende, en værge, en fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, når den person, som foranstaltningen vedrører, ikke selv er i stand til at indgive begæring.

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter servicelovens § 126 kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når der er nærliggende risiko for, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet. Det følger af servicelovens § 124, stk. 5, at indgreb efter § 126 kan udføres af ansatte i det pågældende tilbud.

Efter servicelovens § 127 kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person for at forhindre denne i at forlade boligen eller for at føre denne tilbage til boligen, når der er nærliggende risiko for, at en eller flere personer ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet for at afværge denne risiko, og lovens øvrige muligheder forgæves har været anvendt. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om, for hvilken periode tilbageholdelse i boligen kan anvendes, og skal løbende vurdere, om en mindre indgribende foranstaltning kan anvendes. Indgreb efter servicelovens § 127 kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a, jf. servicelovens § 135. Retsplejelovens kapitel 43 a indeholder regler om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse.

Indgreb efter servicelovens §§ 126 og 127 skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. servicelovens § 136, stk. 1.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Arbejdsgruppen for serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne fandt, at den gældende sagsgang, hvor kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse, før personalet kan anvende magt i akutte situationer, er uhensigtsmæssig og kan føre til, at personalet enten anvender magt uden hjemmel eller undlader at handle, hvilket kan føre til omsorgssvigt af en sårbar målgruppe. På baggrund af arbejdsgruppens betragtninger, vurderer Børne- og Socialministeriet, at personalet skal have hjemmel til at anvende visse former for fysisk magt over for en person uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen, når personen udviser en adfærd, der er til fare for sig selv eller andre.

Bestemmelsen i servicelovens § 124, stk. 5, fortolkes i praksis således, at personalet kan træffe afgørelse på vegne af kommunalbestyrelsen i akutte situationer, men ministeriet vurderer ikke, at bestemmelsen giver

hjemmel hertil, da det alene fremgår af bestemmelsen, at det i praksis er de ansatte, der udfører indgreb efter servicelovens § 126. Det fremgår ikke af bestemmelsen, at de ansatte træffer afgørelse efter servicelovens § 126.

Mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne befinder sig indimellem i en situation, hvor de er udadreagerende eller dørsøgende i en sådan grad, at de er til fare for sig selv eller andre. Disse mennesker er ofte ude af stand til at forudse og forstå konsekvenserne af deres egne handlinger, ligesom de ofte vil være ude af stand til at give et samtykke til en given handling, der foretages af personalet for at beskytte borgeren selv eller andre.

I langt de fleste tilfælde vil personalet kunne tale borgeren fra den pågældende handling og på denne måde forhindre den forestående fare. Men der vil være situationer, hvor borgeren i den konkrete situation ikke kan nås med dialog eller andre socialpædagogiske indsatser, og hvor der derfor er behov for at fastholde, tilbageholde eller føre borgeren tilbage til personens bolig eller til et andet opholdsrum for at forhindre den pågældende fare. Som det fremgår af ovenstående, er der i disse tilfælde i dag kun hjemmel til at gribe ind, hvis kommunalbestyrelsen har truffet en afgørelse på forhånd, og hvis der er nærliggende risiko for væsentlig personskade. Ministeriet vurderer ikke, at det i akutte situationer giver mening, at personalet skal tage kontakt til kommunalbestyrelsen og bede dem om at træffe afgørelse om, at der kan anvendes fysisk magt i den pågældende situation, da man i en akut opstået situation ikke kan vente på dette.

Ligeledes finder ministeriet det ikke hensigtsmæssigt, at det kun er i situationer, hvor der er nærliggende risiko for væsentlig personskade, at der kan gribes ind, da det også kan være nødvendigt for at varetage omsorgspligten over for borgerne at gribe ind i situationer, hvor der er fare på færde, selvom denne fare ikke indebærer væsentlig personskade.

Ministeriet vurderer på den baggrund, at der bør etableres hjemmel til, at personalet kan anvende fysisk magt i akutte situationer uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen, når borgeren udviser en adfærd, der er til fare for borgeren selv eller andre.

Den demografiske og samfundsmæssige udvikling betyder, at antallet af ældre med demens forventes at stige betragteligt i de kommende år. Det stiller store krav til plejepersonalet i forhold til at sikre en værdig pleje og omsorg til de ældre, som på grund af en demenssygdom langsomt mister evnen til at tage vare på sig selv, herunder at give udtryk for egne ønsker og behov.

Det gælder ikke mindst på plejecentrene, hvor en stigende andel af beboerne har en demensdiagnose, og hvor det også er vigtigt at have tillid til, at plejepersonalet giver borgerne en værdig og omsorgsfuld pleje.

Aftalepartierne er enige om, at der er brug for, at der på demensområdet i højere grad kan tages hensyn til de øvrige beboere og fællesskabet på plejecentrene.

Vidensindsamlingen i forbindelse med serviceeftersynet har også peget på, at hensynet til fællesskabet skal tydeligere frem, og at reglerne i dag ikke tager tilstrækkeligt hensyn til fællesskabet og de andre beboere. Der er ikke i de gældende regler tilstrækkeligt fokus på kollektive rettigheder og på fællesskabet. Det er problematisk, fordi én persons ret til selvbestemmelse kan betyde en indskrænkning i en anden persons rettigheder. Det kan derfor være hensigtsmæssigt at udforme regler, der i højere grad giver mulighed for, at personalet kan anvende magt, når en persons ret til selvbestemmelse påvirker de andre beboere eller fællesskabet negativt.

I afrapporteringen af serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne blev det anbefalet, at der gives hjemmel til at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når personen udviser en adfærd, der er til fare for de øvrige beboere eller personalet, eller hvis borgeren generer, udøver chikane eller skaber utryghed over for andre beboere, personalet eller andre, der opholder sig i det pågældende tilbud.

Ministeriet vurderer på den baggrund, at der er brug for, at der i forhold til borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), i højere grad kan tages hensyn til de øvrige beboere og fællesskabet på bo- og dagtilbud. Det gælder både i forhold til hensynet til andre personer på fællesarealerne og hensynet til beboere, som uønsket får besøg i egen bolig.

I dag kan disse indgreb som nævnt kun anvendes efter forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen og kun, hvis der er risiko for væsentlig personskade.

Ministeriet finder det derfor hensigtsmæssigt, at personalet i forhold til borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, hvis det er nødvendigt for at sikre en eller flere andre personers tryghed, værdighed og sikkerhed, når personen udviser en adfærd, der er meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende i forhold til de øvrige personer på bo- og dagtilbuddet, eller i situationer, hvor en beboer er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Ministeriet finder det endvidere hensigtsmæssigt, at sådanne indgreb skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet.

Ministeriet finder det vigtigt, at der skabes den rette balance mellem på den ene side hensynet til borgernes selvbestemmelsesret, herunder retten til privatliv og til personlig integritet, og på den anden side kommunernes forpligtelse til at sikre omsorg, værdighed og tryghed for denne gruppe af borgere, som ofte ikke kan tage vare på sig selv eller overskue konsekvenserne af deres egne handlinger, og som ofte ikke er i stand til at give et informeret samtykke til kommunernes pleje- og omsorgsindsatser. I den forbindelse finder ministeriet det vigtigt, at der skabes klare rammer for personalets redskaber til at varetage omsorgspligten, ligesom det skal sikres, at der følges op på anvendelsen af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for de sårbare borgere, som målgruppen for dette lovforslag udgør.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at der etableres hjemmel til, at personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, når personen udviser en adfærd, der er til fare for den pågældende selv eller andre. Fastholdelse m.v. vil kunne ske akut, dvs. uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Indgrebet vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed.

Den foreslåede bestemmelse om fastholdelse m.v. vil kunne anvendes over for alle personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder personer med demens.

Det foreslås endvidere alene i forhold til personer med betydelig og varig nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), at der etableres hjemmel til, at personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, hvis det er nødvendigt for at sikre en eller flere andre personers tryghed, værdighed og sikkerhed, når personen udviser en adfærd, der er meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende i forhold til de øvrige personer på bo- og dagtilbuddet eller i situationer, hvor en beboer er gået ind i en anden beboers egen bolig, uden at den anden beboer ønsker det.

Det er personalet, som i den konkrete situation vil skulle vurdere, om det er nødvendigt at gribe ind for at sikre en eller flere andres personers tryghed, værdighed og sikkerhed, herunder vurdere, om der er tale om en adfærd, der er meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende i forhold til de øvrige personer på bo- og dagtilbuddet. Der vil således ikke skulle træffes afgørelse af kommunalbestyrelsen.

Fastholdelse m.v. vil efter begge forslag først kunne ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Fastholdelsen m.v. skal i begge tilfælde være så kortvarig

som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt, jf. § 124, for hhv. at forhindre den forestående fare hhv. at sikre en eller flere andre personers tryghed, værdighed og sikkerhed.

Indgreb efter begge forslag om fastholdelse m.v. vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet. For nærmere om registrering og indberetning henvises til afsnit 2.9. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det følger som nævnt af servicelovens § 135, jf. servicelovens § 127, stk. 1, at Ankestyrelsens afgørelser, som handler om fysisk magt i form af at fastholde en person for at forhindre denne i at forlade boligen eller føre den pågældende tilbage til boligen, kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse. Det foreslås, at denne adgang til at begære domstolsprøvelse videreføres, således at indgreb, der foretages for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller føre den pågældende tilbage til boligen, kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43.

Specielle bemærkninger

Efter servicelovens § 126 kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person eller føre denne til et andet opholdsrum, når der er nærliggende risiko for, at personen udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet. Det følger af servicelovens § 124, stk. 5, at indgreb efter § 126 kan udføres af ansatte i det pågældende tilbud.

Efter servicelovens 127 kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende fysisk magt i form af at fastholde en person for at forhindre denne i at forlade boligen eller for at føre denne tilbage til boligen, når der er nærliggende risiko for, at en eller flere personer ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide væsentlig personskade, forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet for at afværge denne risiko og lovens øvrige muligheder forgæves har været anvendt.

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om, for hvilken periode tilbageholdelse i boligen kan anvendes, og skal løbende vurdere, om en mindre indgribende foranstaltning kan anvendes. Indgreb efter servicelovens § 127 kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse, jf. servicelovens § 135. Indgreb efter servicelovens §§ 126 og 127 skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. servicelovens § 136, stk. 1.

Det foreslås med § 124 d, stk. 1, at der etableres hjemmel til, at personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, når personen udviser en adfærd, der er til fare for den pågældende selv eller andre. Fastholdelse m.v. vil kunne ske akut, dvs. uden forudgående afgørelse fra kommunalbestyrelsen. Indgrebet vil have karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed. Fastholdelse m.v. vil alene kunne ske over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder personer med demens, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104, og som ikke samtykker i det pågældende indgreb. Bestemmelsen vil kunne anvendes i bo- og dagtilbud. Med botilbud menes f.eks. midlertidige boformer efter servicelovens § 107, længerevarende boformer efter servicelovens § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem o. lign. efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og der er fast tilknyttet personale. Med dagtilbud menes beskyttet beskæftigelse efter servicelovens § 103, aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104 og aflastningstilbud efter servicelovens § 84. Bestemmelsen vil også kunne anvendes i borgerens eget hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit private bolig.

Hvorvidt en persons adfærd er til fare for den pågældende selv eller andre vil afhænge af en konkret og individuel vurdering i den enkelte situation.

Fastholdelse m.v. vil først kunne ske, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Fastholdelsen m.v. skal være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at forhindre den forestående fare, jf. servicelovens § 124.

Med fastholdelse menes, at personalet kan holde en borger fysisk fast for at forhindre eller afværge fare. Med tilbageholdelse menes, at personalet kan holde en borger fysisk tilbage for at forhindre eller afværge fare. Med føren tilbage til boligen menes, at personalet kan føre en borger fysisk tilbage til borgerens egen bolig på botilbuddet eller til borgerens eget hjem (i tilfælde, hvor borgeren ikke bor på botilbud) for at forhindre eller afværge fare. Med føren til et andet opholdsrum menes, at personalet kan føre en borger fysisk til et andet opholdsrum enten på bo- eller dagtilbuddet eller andet steds for at forhindre eller afværge fare.

Fastholdelse m.v. vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. den foreslåede bestemmelse i § 135 a.

Personalets anvendelse af reglerne om fastholdelse m.v. vil kunne påklages til kommunalbestyrelsen efter de foreslåede bestemmelser i § 133, stk. 1 og 3.

Da visse indgreb efter det foreslåede § 124 d, stk. 1, kan have karakter af frihedsberøvelse foreslås det med § 124 d, stk. 2, at personer, over for hvem der er foretaget indgreb efter bestemmelsen, for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, kan begære indgrebet indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse.

Det følger som nævnt af den gældende bestemmelse i servicelovens § 135, jf. servicelovens § 127, stk. 1, at Ankestyrelsens afgørelser, som handler om fysisk magt i form af at fastholde en person for at forhindre denne i at forlade boligen eller føre den pågældende tilbage til boligen, kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse. Det foreslås, at denne adgang til at begære domstolsprøvelse videreføres, således at indgreb, der foretages for at forhindre den pågældende i at forlade boligen eller et opholdsrum eller føre den pågældende tilbage til boligen eller et opholdsrum, kan begæres indbragt for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43.

Det foreslås i øvrigt med § 124 d, stk. 3, at begæring efter den foreslåede § 124 d, stk. 2, skal kunne indgives af en pårørende, en eventuel værge, en eventuel fremtidsfuldmægtig eller en anden repræsentant for den person, som foranstaltningen vedrører, når den person, som foranstaltningen vedrører, ikke selv er i stand til at indgive begæring.

Det foreslåede stk. 3 vil sikre, at personen også kan få gavn af bestemmelsen om den særlige adgang til domstolsprøvelse, selvom personen på grund af sin funktionsnedsættelse ikke selv er i stand til at indgive begæring.

Baggrunden for den foreslåede bestemmelse er, at den gældende sagsgang, hvor kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse, før personalet kan fastholde, tilbageholde eller føre en person tilbage til boligen eller til et andet opholdsrum, vurderes uhensigtsmæssig og fører til, at personalet enten anvender magt uden hjemmel eller undlader at handle, hvilket kan føre til omsorgssvigt af en sårbar persongruppe.

Den gældende bestemmelse i servicelovens § 124, stk. 5, fortolkes i praksis således, at personalet kan træffe afgørelse på vegne af kommunalbestyrelsen i akutte situationer, men ministeriet vurderer ikke, at bestemmelsen giver hjemmel hertil, da det alene fremgår af bestemmelsen, at det i praksis er de ansatte, der udfører indgreb efter servicelovens § 126.

Det fremgår ikke af bestemmelsen, at de ansatte træffer afgørelse efter servicelovens § 126. Det hænder, at mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne befinder sig i en situation, hvor de er udadreagerende i en sådan grad, at de er til fare for sig selv eller andre. Disse mennesker er ofte ude af stand til at forudse og forstå konsekvenserne af deres egne handlinger, ligesom de ofte vil være ude af stand til at give et samtykke til en given handling, der foretages af personalet. I langt de fleste tilfælde vil personalet kunne tale borgeren fra den pågældende handling og på denne måde forhindre den forestående fare.

Men der vil være situationer, hvor borgeren i den konkrete situation ikke kan nås med dialog, og hvor der derfor er behov for at fastholde, tilbageholde eller føre borgeren tilbage til personens bolig eller til et andet opholdsrum for at forhindre den pågældende fare. Som det fremgår af ovenstående, er der i disse tilfælde i dag kun hjemmel til at gribe ind, hvis kommunalbestyrelsen har truffet en afgørelse på forhånd, og hvis der er nærliggende risiko for væsentlig personskade. Ministeriet vurderer ikke, at det i akutte situationer giver mening, at personalet skal tage kontakt til kommunalbestyrelsen og bede dem om at træffe afgørelse om, at der kan anvendes fysisk magt i den pågældende situation, da man i en akut opstået situation ikke kan vente på dette.

Ligeledes findes det ikke hensigtsmæssigt, at det kun er i situationer, hvor der er nærliggende risiko for væsentlig personskade, at der kan gribes ind, da det også kan være nødvendigt for at varetage omsorgspligten over for borgerne at gribe ind i situationer, hvor der er fare på færde, selvom denne fare ikke indebærer væsentlig personskade.

§ 136 e - Tryghedsskabende velfærdsteknologi

§ 136 e. Personalet kan som led i omsorgen anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi for at sikre personens tryghed, værdighed og omsorg, medmindre den pågældende modsætter sig anvendelsen.

Stk. 2. For personer, der har oprettet en fremtidsfuldmagt, der omfatter forhold efter stk. 1, og som er sat i kraft, jf. § 7, stk. 1, i lov om fremtidsfuldmagter, kan fremtidsfuldmægtigen modsætte sig anvendelsen af tryghedsskabende velfærdsteknologi efter stk. 1. For personer, for hvem der er beskikket en værge efter værgemålsloven, som omfatter forhold efter stk. 1, kan værgen modsætte sig anvendelsen af tryghedsskabende velfærdsteknologi efter stk. 1.

Stk. 3. Anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi er ikke magtanvendelse eller et indgreb i selvbestemmelsesretten, medmindre den pågældende person, dennes fremtidsfuldmægtige eller dennes

værge modsætter sig anvendelsen, jf. stk. 1 og 2. Der skal derfor ikke ske registrering og indberetning efter § 135 a.

Stk. 4. Den pågældende person, dennes fremtidsfuldmægtige eller dennes værge skal forud for anvendelsen af teknologierne informeres om brugen af disse.

Stk. 5. Modsætter den pågældende person, dennes fremtidsfuldmægtige eller dennes værge sig, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi, jf. § 128 b. Afgørelsen kan gøres tidsubegrænset. I forbindelse med afgørelsen skal fremtidsfuldmægtigen og værgen høres om kommunalbestyrelsens vurdering.

Generelle bemærkninger

Gældende ret

Efter servicelovens § 125, stk. 1, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer for en person i en afgrænset periode, når der er risiko for, at personen ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko.

Efter servicelovens § 125, stk. 2, kan anvendelse af personlige alarm- og pejlesystemer iværksættes for personer, hvor den nedsatte psykiske funktionsevne er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), medmindre den pågældende modsætter sig dette. Hvis personen modsætter sig anvendelsen af et personligt alarm- eller pejlesystem, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om anvendelse heraf efter servicelovens § 125, stk. 1. Sidstnævnte afgørelse kan gøres tidsubegrænset.

Indgreb efter servicelovens § 125, stk. 1, skal registreres og indberettes til kommunalbestyrelsen og tilsynet, jf. servicelovens § 136, stk. 1. Indgreb efter servicelovens § 125, stk. 2, skal ikke registreres og indberettes, da der ikke er tale om magtanvendelse.

Børne- og Socialministeriets overvejelser

Serviceeftersynet af magtanvendelsesreglerne har vist, at tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger udgør et meget brugbart redskab i forbindelse med varetagelsen af omsorgspligten for mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne. Således oplever personalet på botilbud, at tryghedsskabende velfærdsteknologierne giver bedre muligheder for at støtte og hjælpe beboeren og

sikre beboernes tryghed og sikkerhed. De tryghedsskabende velfærdsteknologier giver desuden beboeren større frihed, f.eks. til at færdes alene rundt på botilbuddet eller i nærområdet.

Serviceeftersynet har dog også vist, at de gældende regler om tryghedsskabende velfærdsteknologi er uklare og for snævre i forhold til, hvad der er behov for i praksis, bl.a. som følge af den teknologiske udvikling. Således giver de gældende regler kun adgang til anvendelse af personlige alarm- og pejlesystemer og ikke andre former for tryghedsskabende velfærdsteknologi, ligesom teknologierne kun kan anvendes, hvis der er risiko for, at borgeren forlader bo- eller dagtilbuddet. Det er imidlertid ikke lovligt uden samtykke at anvende systemer, som i kortere eller længere tid (f.eks. om natten) registrerer den enkelte beboers bevægelser i egen bolig, såsom trædemåtter, sensorgulve o. lign.

Ministeriet finder det uhensigtsmæssigt, at de begrænsede muligheder i magtanvendelsesreglerne ikke afspejler behovet i praksis, og at reglerne ikke tager højde for, at teknologiområdet løbende udvikler sig, hvormed udvalget af tryghedsskabende velfærdsteknologier hele tiden bliver større. Reglerne om brug af tryghedsskabende velfærdsteknologier bør være tilstrækkeligt rummelige i forhold til at sikre, at også fremtidige relevante teknologier kan indeholdes.

Ministeriet vurderer, at brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologier i mange tilfælde kan være mindre indgribende i borgernes selvbestemmelsesret, end hvis indgrebene foretages af personalet efter de nuværende magtanvendelsesregler i form af f.eks. fastholdelse eller tilbageførsel. Således vil det som oftest være mindre indgribende for borgeren at anvende f.eks. en trædematte til at holde øje med, om borgeren falder ud af sengen om natten og dermed har brug for hjælp, end at der skal sidde et personalemedlem ved borgerens seng og holde øje med vedkommende hele natten.

Det fremgår også af Teknologisk Institut, Center for Velfærds- og Interaktionsteknologis evaluering af "Værdien af sensorgulve på plejecentre" (2017), at brugen af f.eks. sensorgulve giver borgeren øget tryghed og privatliv. Teknologien er usynlig og generer derfor ikke, og teknologien betyder, at borgeren f.eks. undgår at blive forstyrret om natten, hvor personalet kigger ind og ser til borgeren. Endelig kan personalet hurtigere opdage, hvis en borger er faldet på gulvet f.eks. i egen bolig på botilbuddet og hjælpe personen. Personalet oplever også mere tryghed og ro i sindet, når de får besked med det samme, når en borger er faldet som alternativ til at finde en borger liggende på gulvet, hvor personen måske har ligget i lang tid.

Serviceeftersynet viste også, at de pårørende oplever, at brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologier giver dem øget tryghed og sikkerhed, f.eks. at de ved, at personalet kan finde deres pårørende, hvis den pårørende har forladt bo- eller dagtilbuddet.

Endelig viste serviceeftersynet, at borgerne oplever det som positivt, at personalet kommer lige, når de har brug for hjælp.

Tryghedsskabende velfærdsteknologier kan således understøtte borgerens bevægelsesfrihed, omsorg, værdighed, tryghed og sikkerhed, og teknologierne kan dermed være et godt og tryghedsskabende supplement til den menneskelige pleje og omsorg.

Ministeriet vurderer på den baggrund, at der er behov for at ændre på reglerne om alarm- og pejlesystemer, så begrebet bliver bredere og mere tidløst, og så det bliver muligt at bruge tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger til at registrere bevægelser/fald i borgerens egen bolig.

Endvidere vurderer ministeriet i forhold til pleje og omsorg over for borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), at brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi er en naturlig del af plejen og omsorgen, hvis borgeren ikke modsætter sig anvendelsen.

Tilsvarende gælder i forhold til brug af alarm- og pejlesystemer, som efter de gældende regler kan anvendes som led i omsorgen, dvs. uden at der er tale om magtanvendelse eller indgreb i selvbestemmelsesretten, hvis borgeren ikke modsætter sig.

Ministeriet vurderer samtidig, at der i forhold til borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), skal være bedre mulighed for at have indflydelse på eget liv, så borgerens ret til selvbestemmelse styrkes, og borgeren får mulighed for at påvirke eget liv og fremtidige forhold på trods af sygdom eller andet tab af mental kapacitet. Derfor vurderer ministeriet, at en eventuel fremtidsfuldmægtig efter lov om fremtidsfuldmagter skal gives mulighed for - på lige fod med en eventuel værge efter værgemålsloven - at spille en mere aktiv rolle i forhold til brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi.

I situationer, hvor borgeren, en eventuel værge eller en eventuel fremtidsfuldmægtig modsætter sig brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger, vurderer ministeriet, at der som i dag skal være hjemmel til, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at anvende tryghedsskabende velfærdsteknologier over for borgeren, hvis der er risiko for personskade for borgeren, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko. Ministeriet har ved denne vurdering lagt vægt på, at det følger af kommunalbestyrelsens omsorgsforpligtelse over for borgere, som modtager pleje og omsorg, og som dermed er i kommunens varetægt, at kommunalbestyrelsen og det udførende personale skal sikre den nødvendige pleje, omsorg, sikkerhed og tryghed for borgerne.

Ministeriet vurderer endvidere, at en eventuel fremtidsfuldmægtig eller en eventuel værge skal inddrages i forbindelse med kommunalbestyrelsens afgørelse og høres over kommunalbestyrelsens vurdering i forbindelse med afgørelsen.

Ministeriet vurderer, at kommunalbestyrelsens afgørelse om brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi over for borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), skal kunne gøres tidsubegrænset svarende til, hvad der gælder i dag.

Ministeriet vurderer, at der, når borgeren, og en eventuel fremtidsfuldmægtig eller eventuel værge ikke modsætter sig brugen af tryghedsskabende velfærdsteknologi, ikke skal ske registrering og indberetning, da der i disse tilfælde ikke vil være tale om magtanvendelse eller andet indgreb i selvbestemmelsesretten, men at der skal ske registrering og indberetning, hvis borgeren, en eventuel fremtidsfuldmægtig eller en eventuel værge modsætter sig.

Ministeriet finder det vigtigt, at der skabes den rette balance mellem på den ene side hensynet til borgernes selvbestemmelsesret, herunder retten til privatliv og til personlig integritet, og på den anden side kommunernes forpligtelse til at sikre omsorg, værdighed og tryghed for denne gruppe af borgere, som ofte ikke kan tage vare på sig selv eller overskue konsekvenserne af deres egne handlinger, og som ofte ikke er i stand til at give et informeret samtykke til kommunernes pleje- og omsorgsindsatser. I den forbindelse finder ministeriet det vigtigt, at der skabes klare rammer for personalets redskaber til at varetage omsorgspligten, ligesom det skal sikres, at der følges op på anvendelsen af magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for de sårbare borgere, som målgruppen for dette lovforslag udgør.

Den foreslåede ordning

Det foreslås, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi for en person med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne i en afgrænset periode, når der er risiko for personskade for borgeren, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko. Afgørelsen vil skulle træffes over for den enkelte borger og for en afgrænset periode.

Samtidig foreslås det for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), at personalet som led i omsorgen kan anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi for at sikre personens tryghed, værdighed og omsorg, medmindre den pågældende eller dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige

eller eventuelle værge modsætter sig anvendelsen. Det foreslås at tydeliggøre, at der i disse situationer ikke er tale om magtanvendelse eller andet indgreb i selvbestemmelsesretten. Det foreslås endvidere, at den pågældende person, dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige eller dennes eventuelle værge forud for anvendelsen af teknologierne skal informeres om brugen af disse. Det foreslås endeligt, at kommunalbestyrelsen, hvis den pågældende person, dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige eller dennes eventuelle værge modsætter sig, kan træffe afgørelse om anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi. Det foreslås, at denne afgørelse kan gøres tidsubegrænset. Det foreslås, at en eventuel fremtidsfuldmægtig eller eventuel værge i forbindelse med afgørelsen skal høres over kommunalbestyrelsens vurdering.

Med forslaget ændres terminologien fra "alarm- eller pejlesystemer" til "tryghedsskabende velfærdsteknologi". Den nye formulering gør begrebet bredere og mere tidsløst og vil gøre det muligt at bruge nye typer af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger, som kan registrere borgerens bevægelser, f.eks. faldmåtter, sensorgulve og GPS. Der vil dog aldrig kunne gives tilladelse til videoovervågning af borgerne. Den foreslåede ændring understøtter regeringens strategi for Danmarks digitale vækst, hvori indgår et initiativ om agil erhvervsrettet regulering. Initiativet har til formål at sikre, at lovgivningen er tilpasningsdygtig, fremsynet og foregribende i forhold til at møde et samfund i hastig forandring. Der henvises til Erhvervsministeriets Vejledning om principper for agil erhvervsrettet regulering, juni 2018.

Med forslaget udvides hjemlen desuden, således at det bliver muligt at bruge sådanne tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger til at registrere bevægelser/fald i borgerens egen bolig. I dag er det kun lovligt at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer som f.eks. GPS for at registrere og forebygge risiko for, at borgeren forlader selve bo- eller dagtilbuddet.

Bestemmelserne vil først kunne anvendes, når personalet forgæves har forsøgt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats. Principperne om proportionalitet og skånsomhed vil skulle overholdes, jf. § 124.

Anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger på baggrund af en afgørelse fra kommunalbestyrelsen vil skulle registreres og indberettes til personalelederen, som skal sørge for at videresende indberetningen til kommunalbestyrelsen og tilsynet. Ved anvendelse af velfærdsteknologiske løsninger i forhold til personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), hvor den pågældende, dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige eller eventuelle værge ikke modsætter sig, skal der ikke ske registrering og indberetning.

Formålet med tryghedsskabende velfærdsteknologi er at understøtte borgerens bevægelsesfrihed, omsorg, værdighed, tryghed og sikkerhed. Formålet med anvendelsen af tryghedsskabende velfærdsteknologier må ikke være at erstatte socialpædagogiske indsatser eller personaleressourcer. Det bemærkes i den forbindelse, at der skal være personale til stede til at reagere på de alarmer, som de tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger kan udløse. Socialtilsynet og kommunalbestyrelserne skal som led i deres driftsorienterede tilsyn følge op på dette.

Specielle bemærkninger

Efter de gældende regler i servicelovens § 125, stk. 2, om brug af personlige alarm- og pejlesystemer for personer, hvor den nedsatte funktionsevne, jf. servicelovens § 124 a, er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), kan anvendelse af personlige alarm- og pejlesystemer iværksættes, medmindre den pågældende modsætter sig dette. Hvis personen modsætter sig anvendelsen af et personligt alarm- eller pejlesystem, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om anvendelse heraf, jf. servicelovens § 125, stk. 1. Afgørelsen efter servicelovens § 125, stk. 2, 1. pkt., kan, jf. 2. pkt., kan gøres tidsubegrænset.

Efter den gældende § 125, stk. 1, i serviceloven kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer for en person i en afgrænset periode, når der er risiko for, at personen ved at forlade bo- eller dagtilbuddet udsætter sig selv eller andre for at lide personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det påkrævet for at afværge denne risiko.

Efter den foreslåede § 136 e, stk. 1, kan personalet som led i omsorgen anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi for at sikre personens tryghed, værdighed og omsorg, medmindre den pågældende modsætter sig anvendelsen.

Bestemmelsen vil, jf. den foreslåede bestemmelse i § 136 b, alene kunne anvendes over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter servicelovens §§ 83-87, behandling efter servicelovens §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104, og som ikke samtykker foranstaltningen efter § 136 e. Bestemmelsen vil kunne anvendes i botilbud (f.eks. efter servicelovens §§ 107, 108 og 192 og almenboliglovens § 5, stk. 2) og i dagtilbud (f.eks. efter servicelovens §§ 84 og 104). Bestemmelsen vil også kunne anvendes i borgerens eget hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i et dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem.

Med forslaget ændres terminologien fra "alarm- eller pejlesystemer" til "tryghedsskabende velfærdsteknologi". Den nye formulering gør begrebet bredere og mere tidsløst og vil gøre det muligt at bruge nye typer af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger, som kan registrere borgerens bevægelser, f.eks. faldmåtter, sensorgulve og GPS. Der vil dog aldrig kunne gives tilladelse til videoovervågning af borgerne.

Efter den foreslåede § 128 a, stk. 1, nedsætter børne- og socialministeren et råd, som med afsæt i en række overordnede principper skal fremsætte en indstilling til børne- og socialministeren om, hvilke former for tryghedsskabende velfærdsteknologi der kan anvendes efter serviceloven, dvs. ved afgørelser efter den foreslåede § 128 b eller i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 136 e. Rådet nedsættes for at sikre, at reglerne følger med den teknologiske udvikling, for at sikre, at teknologierne er egnede til at understøtte borgerens tryghed, omsorg, værdighed, sikkerhed, bevægelsesfrihed og selvbestemmelse, samt for at sikre, at det bliver klart for bo- og dagtilbuddene, hvilke teknologiske løsninger der må anvendes. Formålet med at nedsætte rådet er derudover at sikre en vis central kontrol med, hvilke teknologiske løsninger, der kan anvendes, med henblik på at sikre borgernes retssikkerhed. Rådet vil skulle sende indstillingen til børne- og socialministeren, som mindst én gang årligt vil fastsætte regler om, hvilke former for tryghedsskabende velfærdsteknologi, der kan anvendes på baggrund af en afgørelse truffet efter 128 b eller i medfør af § 136 e.

For at sikre borgernes retssikkerhed vil børne- og socialministerens regler, jf. den foreslåede 128 a, stk. 3, være afgrænsende for, hvilke tryghedsskabende velfærdsteknologier personalet kan anvende efter den foreslåede § 136 e.

At velfærdsteknologier omfattes af bestemmelsen er tryghedsskabende betyder, at løsningerne skal være egnede til at understøtte borgerens bevægelsesfrihed, omsorg, værdighed, tryghed eller sikkerhed. Velfærdsteknologiske løsninger såsom spiserobotter, robotstøvsugere o. lign. er således ikke omfattes af bestemmelsen.

Med forslaget udvides hjemlen desuden, således at det bliver muligt at bruge sådanne tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger til at registrere bevægelser/fald i borgerens egen bolig. Det kunne f.eks. være en trædemåtte eller et sensorgulv. I dag er det kun lovligt at anvende personlige alarm- eller pejlesystemer som f.eks. GPS og kun i forhold til at registrere og forebygge risiko for, at borgeren forlader bo- eller dagtilbuddet.

Det er personalet, som konkret vil skulle vurdere, om den tryghedsskabende velfærdsteknologi vil sikre personens tryghed, værdighed og omsorg. Anvendelsen af tryghedsskabende velfærdsteknologi besluttet

som led i omsorgen for borgeren. Det vil sige, at beslutning om anvendelsen kan træffes som led i den almindelige varetagelse af omsorgen for borgeren, f.eks. af plejepersonalet eller forstanderen eller på den måde, som man ellers i kommunen har besluttet at fordele kompetencen.

Brug af tryghedsskabende velfærdsteknologier bør altid ske med udgangspunkt i den enkelte borgeres livsværdier, holdninger og livshistorie og skal samlet set bidrage til at understøtte den enkeltes livskvalitet. Anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologier skal understøtte borgerens behov for tryghed, omsorg, værdighed, sikkerhed, bevægelsesfrihed samt selvbestemmelse. Formålet med anvendelsen af tryghedsskabende velfærdsteknologier må derfor ikke være at erstatte socialpædagogiske indsatser eller personaleressourcer.

Efter den foreslåede § 136 e, stk. 2, kan en eventuel fremtidsfuldmægtig modsætte sig anvendelsen af tryghedsskabende velfærdsteknologi efter den foreslåede § 136 e, stk. 1, for personer, der har oprettet en fremtidsfuldmagt, der omfatter forhold efter stk. 1, og som er sat i kraft, jf. § 7, stk. 1, i lov om fremtidsfuldmagter. For personer, der har en beskikket værge efter værgemålsloven, som omfatter forhold efter stk. 1, kan værge modsætte sig anvendelsen af tryghedsskabende velfærdsteknologi efter stk. 1.

De foreslåede § 136 e, stk. 1 og 2, betyder, at personalet kan anvende tryghedsskabende velfærdsteknologi som led i omsorgen for at sikre personens tryghed, værdighed og omsorg, medmindre den pågældende, dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige eller eventuelle værge modsætter sig. Hvis den pågældende modsætter sig anvendelsen, giver stk. 2 ikke hjemmel til, at den eventuelle fremtidsfuldmægtige eller eventuelle værge kan kræve anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi efter stk. 1.

Personalet vil skulle iagttage den gældende bestemmelse i servicelovens § 82, stk. 2. Således vil personalet skulle påse, om der er pårørende eller andre, der kan inddrages i varetagelsen af borgerens interesser, ligesom personalet skal være opmærksomt på, om der er behov for at bede Statsforvaltningen om at beskikke en værge.

Med den foreslåede 136 e, stk. 3, tydeliggøres det, at anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi efter stk. 1 ikke er magtanvendelse eller et indgreb i selvbestemmelsesretten. Der skal derfor ikke ske registrering og indberetning efter den foreslåede § 135 a. Dette tydeliggøres for at skabe klarhed over, hvilke handlinger i de gældende hhv. foreslåede regler i kapitel 24, 24 a og 24 b, som ikke er magtanvendelse eller et indgreb i selvbestemmelsesretten.

Efter den foreslåede § 136 e, stk. 4, skal den pågældende person, dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige eller dennes eventuelle værge forud for anvendelsen af teknologierne informeres om brugen af disse.

Informeringen forud for anvendelsen skal være med til at sikre borgerens retssikkerhed, herunder sikre, at fremtidsfuldmægtigen eller værge har mulighed for at modsætte sig brugen.

Med den foreslåede § 136 e, stk. 5, beskrives, hvad der gælder, hvis den pågældende person, dennes eventuelle fremtidsfuldmægtige eller dennes eventuelle værge modsætter sig. I denne situation kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi, jf. den foreslåede § 128 b. Afgørelsen kan gøres tidsubegrænset. I forbindelse med afgørelsen skal den eventuelle fremtidsfuldmægtige og eventuelle værge høres over kommunalbestyrelsens vurdering.

Bestemmelsen betyder, at en afgørelse efter den foreslåede § 128 b kan gøres tidsubegrænset, når der er tale om personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, hvor den psykiske funktionsnedsættelse er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens).

Endvidere skal en eventuel fremtidsfuldmægtig eller værge høres over kommunalbestyrelsens vurdering i forbindelse med afgørelsen.

Baggrunden for forslaget er et bredt ønske om at gøre reglerne om brug af tryghedsskabende velfærdsteknologiske løsninger klarere, mere smidige og tilstrækkeligt rummelige i forhold til at sikre, at også fremtidige relevante teknologier kan indeholdes. Således opleves de gældende regler at være utidssvarende og utilstrækkelige i forhold til det, der er behov for i praksis for at sikre den enkeltes tryghed, værdighed og omsorg.

Baggrunden er endvidere, at brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi vurderes at være en naturlig del af pleje og omsorgen i forhold til borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), hvis borgeren ikke modsætter sig. Samtidig er der et ønske om, at der skal være bedre muligheder for at have indflydelse på eget liv ved at gøre det muligt, at en eventuel fremtidsfuldmægtig eller en eventuel værge kan modsætte sig.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den foreslåede §§ 128 a og 128 b (lovforslagets § 1, nr. 15) og til afsnit 2.6. i de almindelige bemærkninger.

§ 136 f - Optagelse i særlige botilbud uden samtykke

§ 136 f. For personer, der ikke modsætter sig flytning, men som mangler evnen til at give informeret samtykke til en flytning, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om optagelse i et bestemt botilbud,

hvis kommunalbestyrelsens indstilling tiltrædes af den værge, Familieretshuset har beskikket, jf. § 131, stk. 4, eller tiltrædes af fremtidsfuldmægtigen for personer, der har oprettet en fremtidsfuldmagt, der omfatter dette forhold, og som er sat i kraft, jf. § 7, stk. 1, i lov om fremtidsfuldmagter, når

ophold i et botilbud med tilknyttet service er påkrævet, for at den pågældende kan få den nødvendige hjælp, og

det i det konkrete tilfælde vurderes omsorgsmæssigt at være mest hensigtsmæssigt for den pågældende.

Stk. 2. Det skal indgå i kommunalbestyrelsens vurdering efter stk. 1, hvis en eventuel ægtefælle, samlever eller anden pårørende ikke længere kan varetage den nødvendige hjælp til og opsyn med den person, som kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om efter stk. 1.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsens afgørelse efter stk. 1 kan påklages til Familieretshuset. Kan kommunalbestyrelsens indstilling ikke tiltrædes af værgen eller fremtidsfuldmægtigen efter stk. 1, indstiller kommunalbestyrelsen til Familieretshuset at træffe afgørelse om optagelse eller flytning til et bestemt botilbud efter stk. 1.

Stk. 4. Modsætter personen sig flytning, vil optagelse i et særligt botilbud uden samtykke ikke kunne ske efter stk. 1, men efter § 129, stk. 1.

Specielle bemærkninger

Efter servicelovens § 129, stk. 2, kan kommunalbestyrelsen i forhold til personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), træffe afgørelse om optagelse i et bestemt botilbud, hvis kommunalbestyrelsens indstilling tiltrædes af den værge, som Statsforvaltningen har beskikket, jf. servicelovens § 131, når ophold i et botilbud med tilknyttet service er påkrævet for, at den pågældende kan få den nødvendige hjælp, og det i det konkrete tilfælde vurderes omsorgsmæssigt at være mest hensigtsmæssigt for den pågældende.

Efter servicelovens § 129, stk. 3, kan kommunalbestyrelsens indstilling om flytning efter stk. 2 for personer, der har oprettet en fremtidsfuldmagt, der omfatter forhold efter stk. 2, og som er sat i kraft, jf. § 7, stk. 1, i lov om fremtidsfuldmagter, tiltrædes af den eventuelle fremtidsfuldmægtige.

Efter servicelovens § 129, stk. 5, skal det indgå i kommunalbestyrelsens vurdering efter stk. 1 og 2, hvis en eventuel ægtefælle, samlever eller anden pårørende ikke længere kan varetage den nødvendige hjælp til og opsyn med den pågældende.

Endvidere følger det af servicelovens § 129, stk. 6, at kommunalbestyrelsens afgørelse efter stk. 2 vil kunne påklages til Statsforvaltningen efter reglerne i kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Kan kommunalbestyrelsens indstilling ikke tiltrædes af den værge, Statsforvaltningen har beskikket, jf. § 131, eller af den eventuelle fremtidsfuldmægtige, jf. stk. 3, indstiller kommunalbestyrelsen til Statsforvaltningen at træffe afgørelse om optagelse eller flytning til et bestemt botilbud efter stk. 2.

Det foreslås, at servicelovens § 129, stk. 2, 3 og 6, ophæves og nyaffattes i det foreslåede kapitel 24 b som § 136 f, stk. 1-3. Baggrunden herfor er, at disse regler kun vedrører personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), og alle regler af denne karakter med dette lovforslag samles i det foreslåede kapitel 24 b.

Efter den foreslåede § 136 f, stk. 1, vil kommunalbestyrelsen, over for personer, der ikke modsætter sig flytning, men som mangler evnen til at give informeret samtykke til en flytning, kunne træffe afgørelse om optagelse i et bestemt botilbud, hvis kommunalbestyrelsens indstilling tiltrædes af den værge, Familieretshuset har beskikket, jf. servicelovens § 131, stk. 4, eller tiltrædes af fremtidsfuldmægtigen, for personer, der har oprettet en fremtidsfuldmagt, der omfatter dette forhold, og som er sat i kraft, jf. § 7, stk. 1, i lov om fremtidsfuldmagter, når ophold i et botilbud med tilknyttet service er påkrævet for, at den pågældende kan få den nødvendige hjælp, og det i det konkrete tilfælde vurderes omsorgsmæssigt at være mest hensigtsmæssigt for den pågældende.

Der er tale om en videreførelse af servicelovens § 129, stk. 2 og 3, med redaktionelle ændringer.

Afgørelse efter den foreslåede bestemmelse forudsætter, at borgeren mangler evnen til at give informeret samtykke. Gyldigheden af et samtykke forudsætter, at det foreligger, inden den handling eller undladelse, der er givet samtykke til, udføres, og at vedkommende forstår, hvad samtykket indebærer. Der kan kun opstilles meget overordnede retningslinjer for, hvornår den, der samtykker, kan siges at have forståelse for samtykket, dvs. være habil i forhold til det, vedkommende har givet samtykke til. Vurderingen af den enkeltes habilitet beror på en konkret vurdering af personens fysiske og psykiske tilstand og er også afhængig af foranstaltningens karakter og intensitet.

Baggrunden for den foreslåede § 136 f, stk. 1, er, at kommunalbestyrelsen skal kunne træffe afgørelse om flytning uden samtykke, hvis der er tale om en person med betydelig og varigt nedsat psykisk

funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), som ikke modsætter sig flytningen, i tilfælde hvor personens eventuelle fremtidsfuldmægtige eller eventuelle værge tiltræder kommunalbestyrelsens indstilling. Baggrunden er endvidere at samle de bestemmelser, som gælder for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), i det foreslåede kapitel 24 b.

Efter den foreslåede § 136 f, stk. 2, vil det skulle indgå i kommunalbestyrelsens vurdering efter stk. 1, hvis en eventuel ægtefælle, samlever eller anden pårørende ikke længere kan varetage den nødvendige hjælp til og opsyn med den pågældende.

Der er tale om en videreførelse af servicelovens § 129, stk. 5, med redaktionelle ændringer.

Baggrunden for den foreslåede § 136 f, stk. 2, er, at det skal indgå i kommunalbestyrelsens vurdering efter stk. 1, hvis en eventuel ægtefælle, samlever eller anden pårørende ikke længere kan varetage den nødvendige hjælp til og opsyn med den pågældende. Baggrunden er endvidere at samle de bestemmelser, som gælder for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), i det foreslåede kapitel 24 b.

Efter den foreslåede § 136 f, stk. 3, vil kommunalbestyrelsens afgørelse efter stk. 1 kunne påklages til Familieretshuset. Kan kommunalbestyrelsens indstilling ikke tiltrædes af værgen eller den eventuelle fremtidsfuldmægtige efter stk. 1, indstiller kommunalbestyrelsen til Familieretshuset at træffe afgørelse om optagelse eller flytning til et bestemt botilbud efter stk. 1.

Der er tale om en videreførelse af servicelovens § 129, stk. 6, med redaktionelle ændringer, dog således at henvisningen til retssikkerhedslovens kapitel 10 ikke videreføres. Baggrunden for dette er, at reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 10 vedrører klage til Ankestyrelsen. Det giver således ikke mening at henvise til disse sagsbehandlingsregler i en bestemmelse, der giver klageadgang til Familieretshuset. Klagesagen i Familieretshuset vil skulle behandles efter reglerne i forvaltningsloven.

Det bemærkes, at Statsforvaltningen den 1. april 2019 nedlægges som følge af lov nr. 1702 af 27. december 2018 om Familieretshuset, som træder i kraft den 1. april 2019. Statsforvaltningens opgaver i relation til servicelovens regler om optagelse i særlige botilbud uden samtykke overgår i den forbindelse til Familieretshuset.

Baggrunden for den foreslåede § 136 f, stk. 3, er, at borgeren af retssikkerhedsmæssige årsager skal have mulighed for at påklage kommunalbestyrelsens afgørelse til Familieretshuset. Det vurderes endvidere vigtigt af retssikkerhedsmæssige årsager, at kommunalbestyrelsen, såfremt dennes indstilling ikke tiltrædes af værgeren eller den eventuelle fremtidsfuldmægtige efter stk. 1, skal indstille til Familieretshuset at træffe afgørelse om optagelse eller flytning til et bestemt botilbud efter den foreslåede § 136 f, stk. 1. Baggrunden er endvidere at samle de bestemmelser, som gælder for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse (f.eks. personer med demens), i det foreslåede kapitel 24 b.

Efter de gældende regler vil optagelse i særlige botilbud uden samtykke ikke kunne ske efter servicelovens § 129, stk. 2, hvis personen modsætter sig, men vil i dette tilfælde skulle ske efter servicelovens § 129, stk. 1.

I § 136 f, stk. 4, foreslås indført en bestemmelse om, at hvis personen modsætter sig flytning, vil optagelse i særlige botilbud uden samtykke ikke kunne ske efter den foreslåede § 136 f, stk. 1, men efter den gældende bestemmelse i servicelovens § 129, stk. 1.

Som konsekvens af, at servicelovens § 129, stk. 2, flyttes til det foreslåede kapitel 24 b, vurderes der behov for en henvisning til § 129, stk. 1, idet denne bestemmelse skal anvendes, når personen modsætter sig.

Baggrunden for den foreslåede § 136 f, stk. 4, er et ønske om at gøre det tydeligt, hvilken bestemmelse om optagelse i særlige botilbud i magtanvendelsesreglerne i serviceloven, der skal anvendes i situationer, hvor personen modsætter sig flytningen.